

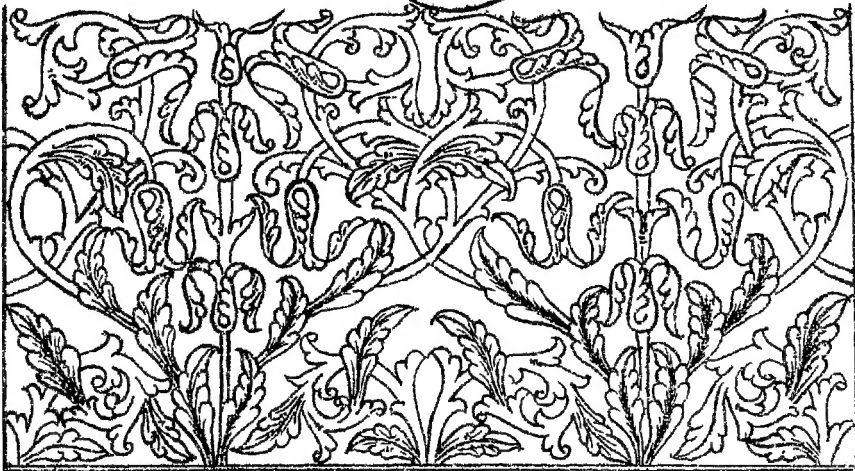
بین مطالع فیض خدای رحمتی نسخہ

عاشق و دلدار
شاه سرباز
ملک سایه دار

در سبک سرکاری نیست ایمن و زیور طبع پوشید

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

نیت دنیا جائے راحت از غمش لے ل بر آ
 مژدہ عجبے ست دنیا نے مقدر و عیش گاہ
 غرق باشی تا بجے در بحر فکر آب و نان
 یاد کن روزے کہ باشد مکتب دوش کساں
 وہ چہ خوش گرد و رواں سونے وطن مرد و غریب
 بعد مرگ آخر دوا دایں قالب بنی کی ز تو
 ہاش محکوم خدا و تائب امر رسول
 دست پیرے گیر و نہ رہبرت شیطان
 ستر ناقص اطمینان کیسی زری شود
 تانیر می در جہاں یابی چساں نام وصال
 پاس انفاس ست را و سہل بہر یاد حق
 این نصیحت ہائے نیک ساز و خوشی غیبیت

رخت ازیں دار الحن بردار و زیں منزل بر آ
 تخم نیکی کشتہ ز اینجا باز مستعمل بر آ
 سر بر آ از قہر دیا بر لب ساعل بر آ
 از تلاش اسپی زمین و ناقہ و محمل بر آ
 وقت جاں فتن تو ہم بے دل مشغوش ل بر آ
 قبل مرگ لے جان من از قید آب گل بر آ
 چند باشی نہ بر حکم نفس و شیطان ل بر آ
 طالب حق شو خدا را از رہ باطل بر آ
 اختیار صحبت کامل کن و کامل بر آ
 نیت شوازیستی باطل بحق و اصل بر آ
 ذکر ہومی گوئی و ہر دم ہنس شاغل بر آ
 ہر مشوائے شمع و ز طعن لا حاصل ہر آ

	<p>مخلے کاں خالی از ذکر خدا باشد تیراب مور و رحمت میا شد ز دوراں محضیل برآ</p>	
<p>نیت در جذب اختیار مرا خبرے نیت نمکار مرا دل بیتاب و بیستدار مرا ایں دو گیسوئے تاب را مرا دعویٰ ز چہ صد ہزار مرا ہست گر بخت کا مکار مرا طاقت صبر و انتظار مرا کر و عشق تو لالہ زار مرا قیمت شمع آب دار مرا ہمہ نہان و آشکار مرا</p>		<p>خود بخودے کشد بنگار مرا جیف غمے برد ز کار مرا کے توں داد جز بوسل قرار بخدا کر و آفت در بے تاب ساقی اشک است از دو جہرہ می نتوان ماند در جہاں ناکام برو ایں دعویٰ ہائے دور و دراز ہمہ داغ ست در دل پر غول تشنہ طریشستہ سے داند پیر روشن ضمیر سے داند</p>
<p>پیش مرشد چہ حاجت ست تیراب بہر اظہار حال زار مرا</p>		
<p>دشمن جاں ست در کنار مرا مے کشد سر بکو ہسار مرا در رویار کن ہزار مرا نیت باغیسہ پیچ کار مرا شب تار ست ساز دار مرا کس نہ پُرسد دریں دیار مرا تا کہ شد چشم او دو چار مرا</p>		<p>دل چور آستیں ست مار مرا عشق شیریں لبان تلخ سخن مردم از شوق دیدنش یارب کار و بار مہمہ بیارفتاد با من آں زلف ساز شے دارد در دیارم ز بس کہ کردہ غیب یک غم دل دوشد دو گشت چار</p>

دست در کار و دل بیار مرا	سجہ گردانیم بجزب تو کرد
کرد رسوا تراب در رو عشق آخرا میں چشم اشکبار مرا	
دہ چہ پیر مغال دولت مدام بہکب جام کشد آرزوئے جام مرا جنون پختہ دید از خیال خام مرا کسے چلوئے شناسد ز خاص عام مرا چہستہ مے کنی اے شوخ سبز فام مرا بس مست دیدن مے توان مقام مرا چہاں بیار رساند کسے پیام مرا	کند بند ز جسد فیض جام مرا سر مرام ز خود مے برود مدام مرا بشوق وصل تو گشت کمال دیوانہ چو از لباس ملامت جاپ خلق شدم ملاحت تو بر خیم دلم نمک ریزد مشو بخل کہ ترا کشتہ ایم بے تقصیر ز خویش در گذر دہر کہ در ریش گذر
تراب قاستا و ہر سرم قیامت کرد کجاست در روا و صورت قیام مرا	
کز عیادت فرحت آید مردم بیمار را نسبت ہمچہ پیش کو نرس سرشار را شربت دیدار باید تشنہ دیدار را او کوئے یار خواہد سایہ دیوار را حاصلہ بود ز خواہاں عاشق لاچار را من نخواہم از خدا جز آں پری رخسار را	دیدہ باید دم بدم چشم سیاہ یار را غمرہ اش در عینستی دل ز ہشیال رکود کسے پذیرد چارہ ز آب وعدہ و صلت دلم سایہ بال ہما مشتاق را در کار نیست جز غم و دور و نہاں بیانالہ و شور و غل خور و غلماں در جہاں ہر چند مطلوبان خوش
دل کہ خلوت گاہ یار دستاں باشد تراب دخل نتواں داد آنجا خطرہ اغیار را	
سگ ہمیشہ دوست دار و طعمہ مراد را	کے زونیا نفرت آید مرد و نیا دار را

قلب پُر و سواس را مشکل بود بے خطرگی از طبیعت دست کش و از شرع محکم پائے بند شامت اعمال مردم شد بلار با ساز دار مرد و انار انباشت احتیاج تربیت بے تکلف نیک گرد و اہل استعداد نیک	کے شود تکیس بخلوت ساکن بازار را تا قدم از جانہ لغز نفس ہر کردار را ز جہر و تو بیخ ست حکمت طفل ناہموار را عقل خود باشد معصم بالغ و ہشیار را تا زیانہ نیست حاجت ہر خوش افکار را
--	---

ساغرے بخشہ لباب ساقی کو شراب
در جہاں ہر زاہر تشنہ لب و کم خوار را

فگندہ سوئے دل آویز تو بدام مرا گرا ز حجاب سویم نمی کنی سنگی خوشا شراب خرد نوش عشق ساوہ کا بچشم اگر چه نباید دے رخ خویت کجی دوستی کجی کہ جمع ضدینست اشود نصیب من آزادگی زہر و جہاں	نمود زلف سیاہت سواد شام مرا نہاں مشاہدہ فرما ز پشت بام مرا رباداد بیک جرّہ تنگ نام مرا بدل خیال تو باشد علی الدوام مرا محال نیست بہیں سرو کج خوام مرا اگر ز روئے کرم خواند او غلام مرا
--	---

لبیک و دم روح بخش یار شراب
گذاشت تا بلب کو تشنہ کام مرا

با من بے سرو ساماں چو سرے نیت ترا از خدا ترس کن لے کا فر تر سا بخدا درد دل سخت ہوتاں ہیج نہ تاثیر شد آہ ایکہ خورشید و شوماہ صفت ہر جائی والہ حسن خودی شیفہ خویش شدی وام صیاد چہاں گشت نصیب تو شراب	چشمے پوشی و سویم نظرے نیت ترا مے کشی خلق خدا را خطرے نیت ترا نالہ خاموش مزین دم اثرے نیت ترا حیف در کلبہ عاشق گذرے نیت ترا رخ بجز آتہ سوئے دگرے نیت ترا صید بے بال و پری بال پرے نیت ترا
---	---

چوں حیا در چشم در دل نوحی کشید شش نما لب گزیدن ہائے جانان بدائے حسن نیت خوش رہم آہو کہ باشد عین لطف و خودیش قامت بالائے او در حسن بالا دست شد چھو بلب نالہ ہا سر کردہ ام تا ویدہ ام خوش گریباں چاک شد مجنوں ز دست لیلے	مثل چین آستین چین جیش خوش نما خط لعلش صورت نقش نگینش خوش نما وحشت شوخی ز چشم سگدیشش خوش نما در چین چوں سرو قد نازنینش خوش نما رنگ گل در برقبائے سہمیشش خوش نما چاک ہائش ہجو چاک آستینش خوش نما
---	---

مے ناید ہالہ متاب و ش ما را تراپ
زلف سنبیل گردوئے یا سہمیش خوش نما

بصد شوخی کشیدم از رخ جانان نقاش عرق آلودہ زخاںش ہو سہ آرزو دارم م آغا ز خط او ہزاراں نوجواں مروند ہوئے ست چشم خود نگاہے گر کند بالا شہیدم نفع مے یابہ زیارو آشنای عالم لبش آہستہ حرفے گفت وقت عرض و دل من بجز آہبہ جو دے نیست لکن را تا تل کن	کنوں بے پردہ شد از من فرو کردم جالبش را بکام خود رسانم کاشش آں بویا گلالبش را پیرس لے پیر و اعظم عالم عبد شبالبش را دو بالانش گرد آں سہست و خرابش را بے پایا بوسی او آشنا کردم رکالبش را نفہمیدم خطاباوند بشنیدم جوابش را بذات بحر قائم ہیں ہمہ موج و جہالبش را
---	---

ہزاراں یار و امن مے قشادہ بر مزار من
تراپ ازشت خاک من نظر کن اجتنابش را

جو بالا کرد و گلشن نگارم قدر بالا را چگلشن ہم ہرگز نخواستیم چید گلہا را کجا باشد بت سنگیں دلاں را در دول شکنی سہ کوئے توئے سوزم تماشاے کند عالم	قیامت گشت قائم پاگل شد سرو عمار را چرا لے بلبلان سرت سر کردید غوغا را اگر بشکت مینا ز چغم شد سنبل غار را بیا ہم با ہم خولے تو ہم بگر تماشا را
--	--

نگاہ کر چشم مست ساقی آنچنان سویم
که دیگر هیچ پڑایم نماند جام صبا را
تو متابے گریبان تو کو در لبیل دارد
بزن و جیب خود سستے بر آوریہ مضیارا

تراب این نالہ تم نباشد خالی از بخت
مگر شوق قیام او گلو گیرست مینا را

باغیر بودن تو بر آنجن من مرا
بس تنگ کرد آں بُت نخبہ دہن مرا
از برگ گل بساز و آسے کفن مرا
چوں لالہ دل بھر تو گردید اغدا
چون ظل قاتش نشوم دور ہیج گہ
گر بعد مرگ از تو میسر شود وصال
فانغ شدم ز تار گریبان چاک خاک
مانند شمع داوسر سوختن مرا
خوں کرد غنچہ دار بشوق سخن مرا
کشتہ هست شوق دیدن آں گلبدن مرا
چاکست در غم تو چو گل پیر آن مرا
جانیکہ یار ماست تو ال یا فتن مرا
در زندگی برگ تو ال ساختن مرا
تا چند احتیاج شود دوختن مرا

قرباں شدم تراب بشیرین کلاش
فرہاد کرد آں لب شکر شکن مرا

اے فراقی تو ز تن جُرد توانائی را
بے تو آرام و قرارم ہمہ گشتہ است جدا
لب گزیدن نمکند یار من از ناز و ادا
اے دل از دست تو بدنام شدم در عالم
ساقی از دور فلک چرخ زدم جام بدہ
و اعظا عقل میا موز مرا در سر عشق
کرد بر باد ز دل صبر و شکایتی را
مرگ ہم نیست گیر و غم تنہائی را
میکنند مشق با میں طرز سیاحتی را
عشق آورد بمن این ہمہ رسوائی را
باز یاد نکشم گنسبد مینائی را
گذرے نیست دریں حکمہ دانائی را

پا برہنہ چو تراب است رواں در پیاب
غیر مجبوں کہ کند سدر تنی پائی را

<p>اے ترکِ جنائش کش تیر و کہاں ما گزسوز غمش گویم و در گریہ کنم ساز اے غنچہ بایں عمر شبینہ چہ شکفتی از گفتن و اعطاش و ضبط سیر شکم تا نام و نشان تو نگردد ہمہ معدوم از صورت من عشق تو پیدا است چہ گویم واقف نیم از رازِ حجاب رخ جانان ہے ہے کہ دلم خاک شد از تابِ رخ او</p>	<p>قربان تو گر دیم مکن قتل جہاں را چوں شمع بسوزند و تراشند زباں را صبح بہ تو ناگاہ رسد دستِ خزاں را کار سے نکند زور خستہ بحر رواں را مشتاق مشو جلوۂ بے نام و نشان را حاجت بہ بیاں نیست چنین حالِ عیاں را جراحی کہ سزد و اقیاسِ سزا بر نہاں را از جلوہ متاب نشد تابِ کستاں را</p>
<p>آرام کجا قسمتِ عشاقِ مہراب است ناحق نکند رام دل سنگِ بُہاں را</p>	
<p>بینمے شد ز جہاں در محم جانان مارا یافت از سوزش عشقش سخنم شور جہاں خالی یک دم ز خیالاتِ پریویانِ نیت خلق فرماں بریم کرد چو خوردیم غمت سگِ کونے تو ز ما ہیج تعسّض نکند غیر ازین نیت تمنا چہ بجهتِ مردیم</p>	<p>کرد یک مشکلِ عشقش ہمہ آساں مارا کرد دیوانگیش صاحبِ دیوان مارا ے نماید دلِ ما چشمِ پری خواں مارا دایغ تو گشت بدل مہرِ سلیمان مارا ہیجے ہست ز غوغائے رقیباں مارا با تو در جشر بود دستِ بداماں مارا</p>
<p>ساقیا دورِ مہرابِ ست بدہ جامِ شہنا ما شود محو ہمہ گردشِ دوراں مارا</p>	
<p>کو قدر بہ پیش تو دفن ساز بوسہ ز تو خواہم ندادی پاسے تو بخوں در آمد از بس</p>	<p>خاک است بفرقِ نقشِ پا را محرّوم کسے کند گداز را پامال نمودہ حسا را</p>

<p>میر پیر تن از خوشی بگنجند در جبهه تو مرگ هم نیاید ای زاده ناتوان قدم در این از کفنه چه گرفته عصاره را</p>	<p>میر پیر تن از خوشی بگنجند در جبهه تو مرگ هم نیاید ای زاده ناتوان قدم در این از کفنه چه گرفته عصاره را</p>
<p>بر حال تو ای صفا هم نیگانه رسته نموده نگرش صفا را</p>	<p>بر حال تو ای صفا هم نیگانه رسته نموده نگرش صفا را</p>
<p>چرا فلک ساقی دستها در گردن بینا نباشد حق بخت خالی از زار و زنی را ز کم نظری رست سگم و پیودی و عجب استم نگردار و نهی بستی دلیلی عذرت بفر</p>	<p>چرا فلک ساقی دستها در گردن بینا نباشد حق بخت خالی از زار و زنی را ز کم نظری رست سگم و پیودی و عجب استم نگردار و نهی بستی دلیلی عذرت بفر</p>
<p>تغریب ای اندر خیمه ابدت اول مانمیدم بهر از طاقی نبود تیج جا و سکن بینا</p>	
<p>که قید هست نه چوبی نه سپهر بینا بمش یک وار و مطالبه درین شود جوت سببش صلابت و بینا الهام مست نمودن خرافه درینا</p>	<p>که کرد و خضر ذرا عتاب و درینا مهره ساقی از بر است بچکن رسم با نه سببش بچکن آید بچکن نامه آید بچکن</p>
<p>تغریب ای اندر خیمه ابدت اول مانمیدم بهر از طاقی نبود تیج جا و سکن بینا</p>	
<p>ارده در قفسه بی بجهت و در نور الرب و در دمی هم یار بینا بخدا خواند که موی اجسم در خور بسمار که ایدام ز چوبی گزند خور را</p>	<p>ارده در قفسه بی بجهت و در نور الرب و در دمی هم یار بینا بخدا خواند که موی اجسم در خور بسمار که ایدام ز چوبی گزند خور را</p>

خیم زلف تا بزم نیرواب بر داز من	پے دلبری عاشق کش این کند خود را
بخدا چه خود پسندی کند و چه خود نمائی	اگر آتش نه نایم هست خود پسند خود را
بخیال زلف بچال من و خاطر پریشان	
از هم ترا پاز دل سر زشته مند خود را	
وعدہ وصل و انتظاری	چشم بر راه و اشکباری
دم زنی از دفا دخیل	یا فتم حق و وسنداری
بے تو از شام تا سحر مارا	گشت ہدم نفس شمار می
و شبت شنگی بہ خوشتر نیست	میخ او دار د آبداری
دل بشوقش مرا پیدارد	
بہجو سیما ببقراری	
نامہ دل بردت بانگ جرس باشد مرا	صحی گلشن بے زخمت کفش باشد مرا
روزی گردم سزاوار عقوبت باشد مرا	کے بجز دیدار تو جنت ہوس باشد مرا
بر نصیب خوشیت نا زم کشم سر بر فلک	گر بیایت سر نہاد و دسرس باشد مرا
بہ دل بدہشت تا از آہ و افغان دم رنم	کاش فرصت از غم دل کفش باشد مرا
نصف رخسار جانان با خط خوش و انمو	سفر و رویاں بجائے عمارت باشد مرا
کے چشم سر نہ بنم جملوہ او جبار سو	صورت اور بہت و چپ پیش پس باشد مرا
اے کہ داری روز و شب چشم کرم تو ترا پ	
یک نگاہ لب نہ چشم تو بس باشد مرا	
از بیباں کج ادائی خوش نمی آید مرا	در حبیبان بیوفائی خوش نمی آید مرا
در چین ہر خنہ با ش سیر گل ہارنگ رنگ	تا تو در چشم نیائی خوش نمی آید مرا
خاک راں بہت حقے ہوسہ بر پیش من	اے سیر ز نہ نایں رسائی خوش نمی آید مرا

شاہ از سخی ہر زلف گرہ دارش گیر	انچہیں عقدہ گشتائی خوش نمی آید مرا
گو ترا بآزادی و درستی دارم ہوتا	لیکن از دانش رہائی خوش نمی آید مرا
حسرت بر روی نعمتے شد عشق شد برین ہلا	او مدارہ پیچ دروے سن بدر دم ہمتلا ہاں دہاں ایک حدیث عشق گویم بر ہلا خاک مالیدم برے آئینہ جہر ہلا در کف ایساں بھو کھینچہ سیم و ہلا
بے تکلف بے ضرورت کے روح بجا تر آید	خانہ اہل دول ہاں شد مرا بیت انخلا
بہر دنیا جہ سانی خوش نمی آید مرا	گر شبے در کوئے تو ناظم گدایاں لگو مے گرفتہ دامن جانان بشوقے گفت ہاں کے روادارم سفر بہر عنایج در عشق از خودی فرعون خود پیا کشت ناری الھلا ساغر پرے پرستم دادش بخام و ہفت
من جواد ہم در فقری و غمت خوش دارم ترا	ظلمت اوق پادشاهی خوش نمی آید مرا
بامید آنکہ بوسم کف پائے خود را	بیشمار ہر خاک کردم تن خاک بار خود را نکد است تھینتہ دل و سیر و ار خود را سہر زلف اور سب دم دایہ شاد و بخود را بچساں نگاہ دارم دل غیر رخ خود را

نفس زید و ایزد شولست تو را چو آب
نکیز و با بخت اندر روزگار خود را

غزل الیاس

سے آید از برائے شمع باوسن در آب
مثل جابجا نماند به چشم رسد
فرست نید بدید میان چشم و عشق
باشد که آید از نسیم به سر من

چوں آید شمع شاد زین زوون در آب
شیر خم کند عرق خوشتر در آب
بنگر به شکل مست مرا دم زدن در آب
در بحر این غزل شده مار سخن در آب

چو در آب شیرین آب
خوشتر به عرق تن جان کلبه در آب

قصه در دست لعلک با لعلک عذریب
چوں نیاید هر سو غنچه شاد کشته خاطر
آید شاد به گل و به نیکو در مشام
بماند به سحر در مرقع کعبه عیش
گر بنشیند به گلزار خود چو آب
نماند به شاد تو چو عید است سبیل در چمن
بماند به برش رقیباں را که ز چو عاشق

گوش دل به ساعتی برابر کس عذریب
میرسد بهر جدم بروی عاصی عذریب
نیت در فصل خواں جز این نای عذریب
سے شود به گل چین نام مرا عذریب
سے توان کردن ز برگ گل داتے عذریب
دام بردوش آید کس گل براتے عذریب
کے نشیند زاغ در گلشن بجای عذریب

کے نباشد یار از در و دم محزون تر آب
لاکه هم دارد بسینه و اعصاب عذریب

جاں به آب درم ز در و دم از دو اطلب
یار دے که بر سر تیغ زنده و دم مرز

اگر آید اگر تا عاشق صبر کن رضا طلب
سر بنده به نیت سچ نه خوں به طلب

<p>قابل فدا طریقت عشق مدعا طلب عشق بیجان پر چنانکه در سر بنیاد طلب طالب او خدا شود هر که بپوشد طلب بهر سلوک را و عی مرشد بنما طلب</p>	<p>موج و باد و سحاب و آسمان و خاک آنکه گرد و آلوده بپوشد و موی غا حیف که والله تو ام هیچ نداری الفهم عقل اگر سلیم هست پرگزین کلاه پرست</p>
<p>گوش کن از سبب مراد طلب از محبت انجمن بخت راحت آس طلب</p>	
<p>ز آنکه دل هستی و جاسته دایه چو پیکر چپ بیدم و سبیل کند از بخت و بخت چپ قلند درین سست و دایه از حلقه گیسو چپ بر زنا با لغو پندایت بر بازوای چپ</p>	<p>نیت بے جا اگر ترا در بخت نم سوسه چپ راست بر پیش نه کیو تیغ بر دل میزند و ده چه زلف را ستینش آفت جان و دل است چونکه حاکم در ازان چپ آدم ظهور</p>
<p>تا نشستم بر دوزان که دهر گویا مراد تا سوسه حلقه گردن از زانوای چپ</p>	
<p>روایت السار</p>	
<p>غافل از زان شبانی که سفر در پیش است وقت ضعیف بدن و صبح و بصیرت پیش است شب آخشد و هنگام سحر در پیش است فرستی گیر و لا کار و گم در پیش است چشم بر بند که آفات نظر در پیش است گر ز کاش نهی شامت ز در پیش است رایگان نیست که صد چندان در پیش است</p>	<p>عاقبت یفتن ازین دار گذر در پیش است بیریت دست اگر بیاں بجوانی مغرب زود بیدار شوی خواب ال سر بر دار تا کجا محسوس کار جهان خوابی بود لا محاله آن سخا در گذر از حبت جهان ز لبند از کن بهتر ازین نیست سخن بر قدر مال بجای کفی شود بود</p>

<p>شاد بر صد نشیمنی چه عجب شائے مسکین گرد این جا برست سایه چترست چو لطف کن نگو کاری دیر بهیز به کرداری گر بپنیا همه عمر تو بخلست گذرد عاقبت آنست که دایم بدش خوف بود قبل مردن بخدا تو به کن و استغفار</p>	<p>آخرا خاک شدن زیر و زبر پیش است تابش و تنگی حشر بر در پیش است که بدو نیک تر نفع و ضرر در پیش است بالیقین دال که پس از مرگ سفر در پیش است که پس از مرگ مهالک چه نگر در پیش است ورنه هر جرم ترا وقت اثر در پیش است</p>
<p>پاس انفاس کن و هیچ میندیش تراب بر زنجیر دم نزع اگر در پیش است</p>	
<p>زمن چه شد که دگر صرف صد غایبات است کناره کروم از و چون رقیب شد یکبار ولا تو از صفی همکنایار پیارس مرا بخاطر دشمن چسب از خجاند چرا نه ترک ملاقات تو کند عاشق بگرد گنج رخسار زلف حلقه زن</p>	<p>بزرگم من بر قیباں چرا مدارات است که اجتماع نقیضین از محالات است نشسته در بر جانان رقیب بدوات است که قدر ناکس و کس پیش او مساوات است توئی و غیر کجا فرصت ملاقات است بسکن عارضی او عالم طسمات است</p>
<p>تراب رفت بکوشش ندید او سوشین ز بیوفائی او در جہاں حکایات است</p>	
<p>پنجه پیر نقش اندست از جلد اللہ قوت آید یقیم هر که نگرفت دامن پیرے منکر پیری و مریدی را بر که بپیر پیش ابلیس است</p>	<p>کے ازیں راز ہر کس گاہ است شد یقینم کہ مرشد اندست طفل نادان و مرد دیگر است حیف صد حیف آہ صد آہ است ایں حدیث نبی در افواہ است</p>

<p>پیر بگزین کہ خواہ ناخواہ است ہمہ درکار اندر میں راہ است زانکہ اور ہنما سے درگاہ است التفاتش ہمیشہ ہمارا است بہ یقین از مرید آگاہ است کوز سرتافت دم ادبگاہ است در جہانم بس ایں قدر جاہ است</p>	<p>پیر آمد وسیلہ بہر نجات پیر ارشاد و بعیت و خسرت پیر را صورت ہمہ پیرداں گرچہ پیر از مرید دور بود پیر اگر حاضر است در غائب با ادب پیش پیر باید بود بندہ پیر و ستگیر خود دم</p>	
	<p>کے نہ نازم بہ بخت خویش تیرا پ مرشد دم کاظم شہنشاہ است</p>	
<p>عالم آگندہ ز شور و غیب معشوق است نقطہ خال کہ زیبا بلبل معشوق است ہیچ دیوانہ رواں در غیب معشوق است شوخ و ناز سراپا ادب معشوق است شہرت عاشق زار از بس معشوق است دلبر و قاتل و ظالم لب معشوق است</p>	<p>ہر کسے از دل و جاں در طلب معشوق است مرغ جانہا پیچے ایں دانہ بدم افتادند دل کہ در سینہ قرائے و سکو نے میداشت ہرچہ محبوب بود غویب بود بد نہ بود و ادیبی چہ قدر نامور می مجوں را بیدل خستہ و مظلوم بود عاشق زار</p>	
	<p>باراک اند چہ خوشے گذر و حال تیرا پ خوب سرشار ز جام طرب معشوق است</p>	
<p>زانکہ ہر سمت روئے معشوق است از رخ و تار موئے معشوق است ہر کہ در جہیزے معشوق است کایں قدر در تو بوی معشوق است</p>	<p>چشم ہر کس بسوئے معشوق است نور و ظلمت کہ در شب و روز است بے خبر از خود ست سے دائم شب کجا بوی اے نسیم سحر</p>	

<p>گر پُر از آرزوئے معشوقِ ست نازِ باطبعِ غوئے معشوقِ ست چشمِ آبروئے معشوقِ ست آئینہٴ روئے معشوقِ ست خانہٴ سن بکوبے معشوقِ ست دشمنِ منِ عدوئے معشوقِ ست</p>	<p>کے تو ان گفتنش دلِ خالی خصلتِ عاشقِ ست عجزِ و نیل اشکِ باری عاشقِ صادق بہرِ خود بینی و خود آرائی بولوس از مقامِ منِ چہسہ منکہ از دوستانِ معشوقِ ست</p>
<p>ہرچہ بے خودِ شرابِ مے گوید آں ہمہ گفتِ گوئے معشوقِ ست</p>	
<p>دلِ ز آرزوئے جلوۂ ہلالِ گذشت عجب کہ ز آمدِ نعمِ دولتِ مالِ گذشت چو از نگاہِ منِ آں سر و نہالِ گذشت بخطِ طرینِ بیدلِ بسے مالِ گذشت بایں اُمیدِ چہ گویم تمامِ سالِ گذشت کہ چوں تو سوختی و شبِ ترا چہ حالِ گذشت</p>	<p>شبِ کز آبروئے آں مہِ جس خیالِ گذشت ہجومِ غیر شد موجبِ تکدِ گذشت قیامتِ آمد و آفتِ رسیدِ بر سرِ من تو دوشِ دلبری غیر اند کے کردی بروزِ عیدِ بغلیں یارِ خواہم شد زرِ شکِ بد عیاںِ سوختم نہ پڑ سیدی</p>
<p>شرابِ بارِ خدا کا درست رنجِ مخور کہ صبحِ ہجرِ مید و شبِ وصالِ گذشت</p>	
<p>مرا از ہجرِ داز و صلتِ چہ گارت کہ در کویم ہمہ باغ و بہارِ ست کہ دلِ چنڈاں بپوشِ بقیارِ ست نہاںِ بیزنگِ نقش و نگارِ ست کہ امی دشمنِ کو و دوستِ ارِ ست</p>	<p>سرا پا یم ہمہ تصویرِ یارِ ست بیائے ببلِ شیدا بکویم کہ داوا زدے نویدِ وصلِ یارِ ست بہرِ رنگے کہ بینی اوست موجود چو غیرِ ش نیست دیگر فی الحقیقت</p>

<p>بلاگرانش این مشت غبار است مگر در عین سستی هوشیار است</p>	<p>جیتے کرموے من اس شان رفت گشت در ہر نگاہم چشم مست</p>
<p>ترا ب از خود کنارہ کردہ ہنگر چساں معشوق با تو ہمکنار است</p>	
<p>واقع از یکیش ہیچ کے این جانیت بجوں کنم آہ کہ فریاد رسے این جانیت جز دل نالہ زنی تو جر سے این جانیت مرغ جاں را بجز این تن قفسے این جانیت خطرے محسب ہم سے این جانیت خوش مکانے شکرست گیسے این جانیت غیر مژگان ترم خار و خنہ این جانیت</p>	<p>دل کہ چڑیکیش ہنفسے این جانیت ظالم اندر میں شہر ہمہ کجکلاں از من دل شدہ یارب چہ شنید او کہ گفت بعد عمرے بمن این عقدہ سربستہ کشود بر ملائے کند آں مہجہ ام دعوت نئے نقطہ خال سیرگر لبش نیست چہ غم جائے خوبست بیا جلوہ نما در چشم</p>
<p>بے سواری کہ ترا ب است رواں پیچہ او بہ ازاں راکب فیل و فر سے این جانیت</p>	
<p>پاتے مرا رنگ نیست ملک خنک نیست تفرقہ از مولد مہ جاتے غم و تنگ نیست با من اند میں جلاہ کو مستعد جنگ نیست شیشہ فناوس را کے خطر از سنگ نیست</p>	<p>گر بطن ماند غم کیفیت و رنگ نیست گشت زکۃ اگر جہرت خیر البشر عالم و شیطاں نفس جملہ عدو سے من اند گلشن بے خاک نیست خالی از آزار کیت</p>
<p>دلبر صافی ضمیر گویش اینک ترا ب آتمہ شاں در روش شائبہ رنگ نیست</p>	
<p>ایسے کہ لب لطیف و حیمہ آب زندگی است تیغ ہست آمدی بہر خدا ارادہ چیت</p>	<p>نشدہ جان ہست دل بے لب آہ این چہ زیت ستاست آمدی ناز پرست آمدی</p>

صاف جواب ده مرآب بکشا اراده چیست گفت بروں شوا زدم در رهن میا سیت	یا بر خودم نشان یازد و خودم برآں دیو چو آمد و شدم بر درخسانه خودم
	گشت تغافل مرا این عجب است ما چرا هیچ نشد خبر تراب قتل که شد شهید کسیت
خنده زدند بلبلان کین گل نو و کز شکفت نقطه دلم نیارید لحه چشم من شخفت کر و بیان حال من هیچ جواب آن نگفت قوس قرص کجا شود با خم ابروے تو جفت	خنچه بے جگستاں آمد و خنده ز نوخت از الم فراق او در سداشتیاق او قاصد مهربان من چون بردستان کن ابر و نئے تو با اتفاق هست هلال و اطاق
	خوب تراب یک قلم کرد ہی غزل رقم طبع مراست آفرین کین در شاهوار شفت
کنوں بر تو شستن مرا چه بدنامی است قبائے شبنمی و جامه ترا ندانی است ترا که شیوه دل داری و دل آرا می است خیال با بصر من ز چشم با دانی است	اگر ز بوس و کنارت حصول ناکامی است لباس آب رواں نیست بر تنم از رشک عجب که ولبری از ما و هم ز دل آرام کن بعشق بمن تهمت خسرو و مانع
	هلاکے کند آں خط و زلف یا تراب بعشق قاتل من ایں دوزنگی و شامی است
مریض عشق و بیمار محبت علاج نیست در کار محبت چسماں مست است مرثا محبت و عالم طلبا هر آثما و محبت سراپاست آزار محبت	ولے دارم گرفتار محبت طیب باز دارم فی من دست بردا نه از خود هوش دار و نه زدیگر نباشد در من محتاج تشخیص رخم زرد و لبم خشک و مشر تر

<p>ز راه عشق واسرار محبت مرا صد گونه افتد از محبت لئے ترسم ز اظہار محبت</p>	<p>تو واقف نیستی لے ز ایندیشک ترا بر عشق من ر دست و انکار ز بس در عشق او بے اختیارم</p>
<p>تراب و خوش شود یا ناخوش ازین سخا بهم کرد انکار محبت</p>	
<p>دل من از توصاف آئینہ وارست کہ دل بہر دصالت بہقراست چو ز گس روز و شب دار انتظار کہ دامن گیر من ز تار دست پیشاں تر ز من عشق بنگارست کہ سیر و گلشن فصل بہارست ترا مانند من عاشق ہزارست ترا در صربانی اختیارست ہی از تو دعا یم بار بارست</p>	<p>ترا بے وجہ در خاطر غبارست مقرر وصل شوبان خدا را بیالے گل کہ از بہر تو بیل سز و گز ز اہم گیر دگر بیاں پیشانی اگر عیب است در عشق بر و صتیاد بیل رامیا زار مرا معشوق جز تو نیست دیگر نگویم لطف کن خواہی خواہی بگو باری کہ بخشیدم گناہت</p>
<p>خداوند اچو خود بندہ نواندی تراب از فضل تو امیدوارست</p>	
<p>نماز فوجی خود را از سراد اگر دست ز صبر و ہوش و قرار و خرد جدا کرد دست چو ایں جفا و ستم بر من آشنا کرد دست کہ صد جفا بمن آں چشم سہرہ سا کرد دست مگر ترا خبر از حال من صبا کرد دست</p>	<p>شہید در تیغیش نہ سرفدا کرد دست خدا نہ از توجہائی نصیب ما کرد دست کسے چہ داد و ہد و از کہ داد خواہ شویم ز سینہ کاو تی تیر نگہ چہ نہالہ کشم بہا دکن ہمہ خاکم خوش آمدی وقت</p>

مرا بچشم سیاہ تو مبتلا کر دست خیال قامت یا مرا عصا کر دست	ہر بود ہمہ نواں ریزی دلم کایں دل جواں عشق نگر دو چگونہ واعظ پیر
ترا ب وعدہ آں بے وفاد دست ماں ہزار بار بمن نقص عہد ہا کر دست	
زلف آفتادہ بد وشت چہ بلا انگیز دست کز پے قتل جہاں تیز نگاہش تیز دست یکسر از خواب غور خویش مرا پر ہیز دست ہاں نگارین کعبہ دست چہ بلا نوزیز دست رقم حالت ماجملہ شکست آمیز دست گفتم این شمس ز شام است از تبریز دست گر گئی عشق تو در سینہ چہ آتش بیز دست	موتے چچیدہ بگوشش تو چہ دل آویز دست حافظم کو کہ باں ترک شوم چشم دو چار چشم بیمار تو ز اں دم کہ در آمد بہ نظر شونہ زنگ خا دستگہ قتل فرو و بسکہ از فوج غم و درد تو خور ویم شکست صبح از زلف برآمد زرخ ہند و بچہ دو دستہ زول سوختہ ام سر بکشید
دل بزلغش نہ دہی قید فرنگست تراب گو با عجا ز سچی صنم انگر یز دست	
دانع در سینہ ام و دعتا دست کرم دلفن ہر شفقتا دست ہر طرف در جہاں حکایتا دست بے نصیبی ز لطف صحبتا دست علی در پے ملامتا دست اثر ہمدی و قربتتا دست رونق افزا تے چشم صورتا دست گر سر عاشقاں بحاجتا دست	درد و غم در دلم امانتا دست موجب زندگیا من در عشق جانبے نیست خالی از ذکرش گر بخلوت نشست زانہ خشک عشق بازی نمی گذارد دل بوسہ برنے ہی زخم کہ در و جلوہ آراے دل تصویر یار نواں دشتن درین تراب

<p>رگس کشودہ چشم بشوق نگاہ کیست خود سروایستادہ ز یکپا براہ کیست بانازد عشوہ و لبرتی ناگت کیست رویم نگر کہ شاہد حال تباہ کیست کیس کج خرام و کج لگہ و کج سلاہ کیست</p>	<p>سنبیل نہ بیچ و تاب ز زلف سیاہ کیست و طوق عشق سرو اگر قمری ست قید دل و دانش بعجز و نیاز ارگناہ است خوشحال گشتہ است جہانی ز لطف تو یاراں نظر کیند و مرا میں خبر کیند</p>
<p>در قتل گاہ او چو شراب از قضا رسید رویش بید و گفت کہ میں بے گناہ کیست</p>	
<p>ہاں وعدہ وصال تو خوش و فراق بہت بسیار دیدن تو مرا اشتیاق بہت لطفے کہ مے کنی بمن از اتفاق بہت در نظا ہر اتفاق و باطن نفاق بہت امیں خم بخوبی جہا بروئے تو طاق بہت قدرش کسے نہ کرد کہ امیں فضل عاق بہت</p>	<p>زود آ کہ انتظار تو ام سخت ساق بہت چشم ہزار میں شود لے کاش بعد عمر تو ظالمی سوائے جہانیت کا ر تو بایک و گر چہ خانہ زہور حلق را خم گشت ماہ نو کہ نظیرش شود نہ شد از چشم افتادہ چو اشکم بجوش شد</p>
<p>زادہ چگونہ رغبت دنیا کند شراب دیندار را بہ بانوے دنیا طلاق بہت</p>	
<p>جاتے کہ رگ نشست گدا ر اگزار نہیت در بحر بے کنار سر شکم کنار نہیت سیاہ کشتہ است دل پارہ پار نہیت داریم شہیدہ در بر خود سنگ خار نہیت امیں سرخ چہرہ بر سروا میں گوشوار نہیت تن پہنہ است و کم دل میں از شرار نہیت</p>	<p>اے دل بکوتے یار رقیب ست چار نہیت ہفت آب را کرانہ نایاب ست و چار نہیت لخت دلم چہانہ بہ اند زر گراں رسد لے شوخ سنگ دل بدلم سختی کن انخم ہم شدہ بہ شفق حلقہ بستہ اند از گر میش بسوخت تن نا توان من</p>

اشب دلا بنالہ چہ دستک ہی زنی صد بار این چنین ستم و جور کردہ	اشکے چکیدہ است چشم شمار نیست حاشا کہ واردات جفا یک دوبارہ نیست
در کشتن رقیب شراب استشارہ نیست در کار خیر حاجت رنج استخارہ نیست	
چوں بہت سرخی و زیبا دہنت تکی یافت خوب سر بہر جی حسن تو بر آرد خط	راہگاں غنچہ گل با تو چہ ہم رنگی یافت صبح حسن تو عجب عالم شہرنگی یافت
حاصل بوسہ بہ نقد دل و جاں دشوار است	لعل تو نہیں قدر و گراں گنگی یافت
وہ چہ زیبا سے رُخش کا کل خال ست شراب کشور حسن اسیر حبش و زنگی یافت	
سر ز سنگ کو دکان کو تے آں دہر شکست بر چشم در فشانم آبرو سے سلک	سنگ طفلان قیمت امان در دہر شکست دانہ ہائے اشک من ہیں قیمت گوہر شکست
در خیال آں سر مرگاں چشم خواب کو چوں نباشد سنگ سخت ہجر تو بر من گراں	کا و کا و یاد مرگاں خار در بہر شکست شیشہ صبر و قرار و ہوش من کیہر شکست
اے سنگ نیست ایں سخت جانی شراب رنگ آب تیغ تو از تندی جوہر شکست	
شب چو بلبل بر گفتن مانے گل بگریہ رفت دید چوں دیوانگیش سخت زیبا و رمن	صبح غنچہ گل شد و برگریش خندید و رفت بخت سرگردان من گرم کردید و رفت
سوئے من آمد چو با صدف آں بیدار گشت ماجرائے دل ہی گفتم با داز بلند	لحظہ ہم در بزم تو نشست رویم دید و رفت پہنہ در گوش آں حرفے ازاں نشیند و رفت
بکبلاں کردند غوغائی و تافیرے نکرد کے نہ شمس روز و شہار گریات اسچشم تنگ	در گلستاں باغبانے آمد و گل چید و رفت ابر خوشتر آں بود کو ساختے بارید و رفت

چوں نگاہش سوئے من افتاد پر بنجید و رفت وہ چہ زد دیدہ نگاہ او دلم زد دید و رفت	چرتے دارم کدام از من خطا مشہود شد چشم او در مجلسم بیدل نمود و کس ندید
	مے پیدم دوش در کوشش مرا پ از در دل در دلی اور ہم آمد ما ہرا پر سید و رفت
کشیدہ چین چین جس از پیے قتال من سرست کہ اعتراف بہ تقصیر خود کمال من سرست کہ صبح عید وصال من است و این طال من سرست تہی بہت عشق تو ماہ و سال من سرست نظر بفضل حسد اگر دن انفعال من سرست عبث بخود بخور از مے و گز خیال من سرست	کجا مقابلہ برایش شدن مجال من سرست نغم باہل کمال از تصور خود پہلو چرا نہ ابروئے او دیدہ خوش شوم سرشام سوائے عارض و زلف تو او نگارم نیست خدا شدن چہ بود از خود تو خود رفتن چو یا نسبت خود را بمن در سرست نمود
	چو سخن آفریب منکم تراب قول خداست بہ بیس بہ آیہ ناطق چہ اتصال من سرست
سبزہ را عارض شدن بر عارض و تاب کو سرست با من مے واعظ ترا ناحی ہزاراں گفتگو بہر قمری خوشنمائی این قدر از طوق او سرست بہر چاک پیر من کے احتیاج ہم بار فوست زاہد از بہر چہ دظاہر ترا این شریف شوم سرست مردم بجار آہستہ طرز گفتگو سرست از پیے جان و دل کم گشتہ ام در جستجو سرست در سر کوشش دلم وقف تپش در آرزو سرست عند لیباں را عشق بر چمن از رنگ بہر سرست	بسکہ یارم آتشیں رخسارہ دار و سادہ سرست غیر گفتار شلمی شوم سخن سائے و گر بد نہاطق تو کے باشد من دیوانہ را از ازل چوں گل گریباں چاکم و دیوانہ ام باطن آلودہ و امانت از مے را یا چشم تو گو یا مست از غمرہ نمی فہم کے کاوش از پیکان ندارد تیر او در سینہ ام مے کند جاناں تماشا ئے پیدک ہا صید ذات را طالب کے کم میشود غیر از صفت

اور نہ غنچے اس قدر چوں ازخجالت سر فروست	از دہان تنگ تو شاید کہ بوسے یافتہ
کے تراب افتادہ نبود در رمعشوق خود ہلچلش پاکبوش خاکساری آبروست	
کز ہر قمل از مژدہ در دست خنجرست کیس پیرزالہ زنکہ لبس یادشہرست مہ را پتہ فروغ چہ حاجت بزورست ایں طفل نورسیدہ چہ بیباک خودست	چشم سیاہ یار چہ ترک ستمگست ہرگز جوان نیک بدنیانکو دلیل کے رخ کند بکسوت نگین نگارین اشکم بچشم پیچکد وے قد بخاک
دل از ترابے برد و ہج ہاکیست یاراں نظر کیند کلام این دلاورست	
موسے سیاہ او ہم چوں مٹے جو ہرست واقف نیم رشاہ و ندانم چہ کشورست وز آتش فراق تو جانم چہ خاکست گمراہیم تمام بامید رہبرست دل تشنہ توجہ ساقی کوثرست خط نوشتہ در پروبال کبوترست زین ناتمام قصہ عشقم بد فترست	از ہر قلم ابرو سے قاتل چہ خنجرست در ملک بخودی چہ غریبا وقتادہ ام دشمن خاک من شریعت نیست چو لے تا راہ گم نکر دے خضر انیافت پر دانا در داز خضر آب حیات را گردام گستری تو ز عالم خبربری چوں کلک من سیاہ شد و سینہ چاک
حرفے کبوتر تراب ز صبر و سکوت او دل نیست این کہ پارہ و سیما بدست	
ما ز کلکست سرو من برگشت یار برگشت بخت من برگشت دلبر از من بیک سخن برگشت	رو سے ہر بلبل از چمن برگشت فاتحہ خیر خواں کہ از اخلاص بے وفا گفتم و رمید از من

<p>از اہل از خلد بے سخن برگشت یک بیک رنگ انجن برگشت اونہ از من بکرو فن برگشت خاطر از ہر کوہ کن برگشت عہد شکست و دفعتاً برگشت یار از رہ سوئے وطن برگشت</p>	<p>آگہ از شش کبوترے یار افتاد شیخ رو پوش شد ز پروانہ نوجواں گشت حسن رفت ہنور ہر یک جوئے غیر شیریں را یار بآں ہنگام چہ از من بہر خانہ خسدا بی عاشق</p>
<p>چہ خطا از شراب بیدل شد کہ دل شیخ و برہن برگشت</p>	
<p>خود ز قامت قیامت بر پاست کاکلش دام از پیے دلہاست حیف کہ ز گرد خط غبار آلاست جل شانہ کہ خوب زلف آراست نیکنامی ز من نہاید راست زند تی من عیاں ز سرتاپاست در کفم جام و در بعل میناست پانشس این قدر حجاب چہ راست</p>	<p>شور محشر ز قامت بالا است اہل دل کے اسیر او نہ شود عارض صاف او چہ آتینہ شانہ یار را تو اں بوسید عشق را لادم ست بدنای دورم از زہد و ورع صد فرنگ محتسب را دیسل میخاری من از اں شوخ دیدہ حیرانم</p>
<p>ہر کس از من نشان او پرسد کس نہ پرسد از او شراب کجاست</p>	
<p>تیر مرثکاں رانسانے دیگرست شعلہ دیگر دُخانے دیگرست سرگذشتیم دہستانے دیگرست</p>	<p>ابو خواباں گمان دیگرست عشق را از آہ گرم و سوز دل قصہ ام از گوش دل بایشنید</p>

آنکه در فرقت و زار و حزینم این است
 و آن پر بچهره که گوید بتیغیم این است
 آنکه آشفته یک طفل حسینم این است
 آنکه در عاشقیش غواچه نیم این است
 آنکه از خطر و او گوشه نشینم این است
 آنچه اوست جنان خلد بر نیم این است
 آنکه بے او طرف باغ به بینم این است
 بار قیباں همه قرن باعث کنینم این است
 غیر کو نام نهد خنک کنینم این است
 حق غفور است کریم است یقینم این است

<p>ایں طفل سرشک کنی بخت بگرفت ریزند بجا کہ گر چو بعل و گدہ صفت آزاد کہ ہولے عشق بازی بگرفت بے شبہ بخت او زوئے بخت بگرفت</p>	<p>بہتر نہ گھر بچشم اہل نظر است پامال کنند و آبرویش برباد ناصح نہ نصیحت تو اور اچھوکی پکار گئے کہ گئے باغی گوید</p>
<p>از ہر خدا کے فرج ز گمراہ پادشہ اگر آں بیت برہمن نیست</p>	
<p>ہم گئی کہ خوش نہ پیراغ ابھارت جلو گزارد تمام سنگ و شجرت آں تاکہ ہند طبع و کردار نہ بگرفت ورا علی چھ پیر و نور و بگرفت ایکے شیخ خود را ز شیخ بگرفت تا ہستی تبت چا خواب و بگرفت</p>	<p>تیاہاں رخ یار من چو شمع صفت موقوف بطور وادی امینیت مشہور کجا شود جالش ہر جا ہر چند بصورت اخلافت مست بگفت مغرور بخت پرستی خویش مشو فانی ز صفات و ذات خود باید شد</p>
<p>کے دست تو نگیرم نہ صدف کو ایں دست تو آستین دست بگرفت</p>	
<p>گوئی کہ فرشتہ مرید بگرفت فریاد نہ پا گویا کہ بگرفت ایں اشک آہ آب ہول بگرفت با من حجاب تو نہ دانت بگرفت ہر نقش و ہر فسوں کہ بگرفت سہر تا قدم کہ بگرفت کون و مکاں نہ بگرفت</p>	<p>گفتم فراق پاؤں سے بگرفت از دست عشق کے ہر آنکھ بگرفت جاناں بگرہ و دم غم بگرفت نہ چشم پاشی و گئے پنهان نظر کنی بر تو اثر گم و نمودیم انتہا کے آرزو بترک بگرفت بختی عشق کے آواز پذیر و بگرفت</p>

دُنیا سجاست ست مکن رُختش بدل	ایں جائے نفرت ست نہ چاکِ محبت ست
	بعد از پیچِ محبت مولا بکن شراب باز آ ز هر عمل کہ ورا سے محبت ست
زخم دید و بس از جنگِ پر دخت مگر زخمِ دَلِ منظور دارد خدا حافظ ز دستِ خوںِ فشاش بترس لے تختِ بناں ساقیِ ست ز دیدارش بود محروم آں جا اثر دارد غم و اندوه عاشق مرضِ مملک نشد هنگامِ پیری عنایت کرد پیرم تا بجِ شاہی	از مژگانِ تیر و از ابرو کماںِ بناخت کہ چشمش از نگہ نیزه بر افراخت پیچِ شبنونِ دل رنگِ از خناساخت کہ رویش دیدہ ز ابدِ هوش در باخت دریں عالمِ خدرا ہر کہ نشناخت کہ شمع از سوزش پروانہ بگذاخت اجل از ہر رحلتِ کپس بنواخت ہماں سے برگدایے سیاہ انداخت
	شراب از جان و دل قربانِ پیرم کہ بر عالم نوازش کرد بنواخت
در دو ظلماتِ کافرانِ فروخت ست ایں سبقِ پارم بکشت از کلامِ موخت ست آہِ برے خود کسے در دستِ تو فروخت ست ناصحم اینک جہش چاکِ گریہ فروخت ست	سُرخِ خطِ سرش خضرِ دمِ سوخت نے شود استادِ خود شاگردے در حیرتم دل اگر پامال کردی اشکِ پامالم مکن تا ز تارش باز خواہم کرد از دستِ جنوں
	غنچہ ہائے اشرفی ہم گل شود آخر شراب عاقبت گردِ دہریشاں ہر کہ زانند وخت ست
ہر کسے راز و بیانے دیگر ست پینشاں راکے نشانی دیگر ست	جلوہ اش ہر دمِ بشانے دیگر ست او ہر شانے دہانِ خود نشان

گرچہ آلاں کماکان مست او ہر کہ خود را کشت وصل شہ باد وصل او بے جذبہ نتواں یافتن من بہر صورت نظر دارم بحق می زند دم از نفخت فیسہ یار	و اتم اور کن فکمانے دیگرست کے چنیں سود و زیانے دیگرست بام اور از دبانے دیگرست خلق را با من گمانے دیگرست و تم روح و روانے دیگرست
--	---

کے انا الحق غیر حق گوید تراب
کلۃ الحق را زبانے دیگرست

روایت الشار

خبر فرگان او ز زخم بردل الغیاث یک نظر لے کاش بیند سے من آن شوخ چشم کیست سخنوارم کہ از یارم بگوید این قدر برورش ماند رقیب بدسیر مانند سگ	ابرو خدا راوشد تیغ قاتل الغیاث مے تہم در اشتیاقش ہچو سہیل الغیاث بے تو بر عاشق بلا گشت نازل الغیاث بر حضورش باریابی ہست شکل الغیاث
--	---

اے تراب غمزدہ باز آ ز عشق موشاں
نیرت جز درد و الم و عشق حاصل الغیاث

روایت الدال

جز تو معشوقے بعاشق مگروں چنداں نکرد در تکلم بوسہ باید داد بر شیریں لبش کے شکستہ دل نہا شتم از خلاف وعدہ اش شعلہ شوق تو جانم با سہ ما سہ نہا شتم	بیلی و شیریں لبیس کو کہ چنداں نکرد کر دمفتونم بحرے گو سخن چنداں نکرد نقص عہد غیر آں پیمانشکن چنداں نکرد باہر چہوانہ شمع سخن چنداں نکرد
--	---

<p>گرد کو سے یارِ خود چنداں کہ سن گردیدہ ام سرو بر کیا پیشینا زاد با ستادہ ماند واسے حسرت شب نصیب غیر شد شام یا کرد پیغام کسے چنداں شگفتہ خاطر م</p>	<p>طوف ویر و کعبہ شیخ و برہمن چنداں نکرود انتقلے سوشیاں نارک بدن چنداں نکرود اختلاطے باسن آئی غنچہ دہن چنداں نکرود غنچہ گل را نسیم اندر مہن چنداں نکرود</p>
<p>خوبی یار مرا از من چسے پر سی شراب دلبری و مہربانی کس بن چنداں نکرود</p>	
<p>جو تعریف گل اندامی جہیم او گراں آید نہا شد خالی اشفاق و اخلاق کر بیانہ چرا بلبل پیش گل چنین شاداں و غنچہ غلام سرو آزادہ نکرود قمر تہی سکیں العسل تولے جانان سیجا دم بود مشک بود مرگ مفا جانش در صورت خدا حافظ</p>	<p>بیان ناز کشش بر زبان من خیاں آید سوے پیڑ ضعیف خود اگر آں نوجواں آید نئے ترسی کہ روزے در چن باد خزاں آید برائے سیر و گلشن چو آں سرواں آید لگو پیشم کسے بے دم برائے انتحاں آید اگر در خانہ مغلس یکا یک یہماں آید</p>
<p>بر آید جملہ کام اوقت شد غنقا بدام او اگر در خانہ عاشق ترا سب آں مہرباں آید</p>	
<p>نہ سبزہ بر رخ گلگون برآمد ز آغوشم چو بیرون رفت جانان پیرس از گریہ ام در فرقت او بصد منت ز خلوت خانہ لیلی چو عاشق در برش نشست شاداں چرا سخاف و امانش نگیرد چو نہ ہم نہ رخ جانان متقابل</p>	<p>کہ خط خوش پیرا در منہ برآمد ز دل آہ و زدیدہ خوں برآمد ز چشم چشمہ جیوں برآمد بسیر و حشت مجنوں برآمد رقیب از محفلش مجنوں برآمد ز دورش رفت گردوں برآمد قد ہر سرو ناموزوں برآمد</p>

	را آمه آمه یارم گفتش	که شیخ از خالقه بیرون برآم
	تراپ از عشق کے رسوا نباشد دل او از ازل مستوں برآمد	
	خوش آنکہ خاک رو خاندان پیر بود خوش آن دلے کہ دران نیست غیر مرغ پیر ز خاک درگہ پیراں کنند سرمہ چشم منہ برائے خدا یک دم خلاف ادب یقین شناس کہ مخدوم خانے گردد چگونہ بندگی پیر زادگان نمکند بر تہ اش ز سر دتہ مرید گر بگوش ہوش بشنویہ ہر چہ بے گویم	کہ قبلہ دو جہاں آستان پیر بود خوش آن زبان کہ ہر او دہشا پیر بود تبرکست ہر آنچہ از نشان پیر بود ہاں طرف کہ قرار مکان پیر بود ہر آنکہ خادم متوسلان پیر بود کسے بندہ از بندگان پیر بود ہر آن مرید کہ از عاشقان پیر بود کہ ایسا ہمہ سختم از زبان پیر بود
	تراپ خدمت او عین خدمت پیرست کسے کہ نائب پیر و نشان پیر بود	
	کے انا الحق بجز خدا گوید ہرگز آں را کم از حدیث مدہا از بر خود جد اش باید کرد غیر عکس ندا، دگر چہ بود	شاہ خود را چہاں گد اگوید آنچہ استا وقت اگوید ہر کہ خود را از وجد اگوید خلق کاں صوت را صد اگوید
	کلہ الحق خود از زبان تراپ مرشد راہ بر خد اگوید	
	اگر نہ انسان مظهر معبود شد اول و آخر خدا باشد خدا	آدم خاکی چرا سجود شد غیر او پس از کجا موجود شد

برکہ را چشم حقیقت بین کشاد	و حدت اندر کثر تششش بود شد
بندہ را جز عاجزی نبود روا	آں کہ متکبر شد او مردود شد
<p>سر نہ چشم حسد اینیم تراب خاک پائے سید سعود شد</p>	
برکہ مولایش از دوشنود شد	چوں ایازا دعا بخت محمود شد
فانش گویم با تو رمز معرفت	غیر واحد نیست گو معدود شد
جز خدا در موی و پاروی که بود	خود خلیل الله خود داود شد
کیست شداد و کہ ہامان بودہ است	خود ہمہ فرعون و خود نمرود شد
<p>زندہ پیرش میتوان گفتن تراب آنکہ از خود مرده و نا بود شد</p>	
نزول شاو خواب را مصفا منزلے باید	ز جام و بادہ و مطرب ہمتیا محفلے باید
بلوریں جامے باید شراب بند و نگین را	غم نازک مرا جاں را چون نازک دلے باید
وصالی یا اگر خواہی فراق از غیر کن ایدل	کہ ایں جابے خبر از غیر و از خود غافلے باید
مگر دو دولت عرفا نصیب ابد و ناداں	برا و معرفت مر و ذہین و عاقلے باید
<p>ہر ایت از خدا باشد تراب اتا بظاہر ہم چو کاظم مرشد بر حق و پیر کاظمے باید</p>	
رسید مرثوہ و صلح کہ یار باز آمد	غزال رم شدہ از کنا ر باز آمد
شال بلبی نالان کن شکایت خا	خزاں گذشت نیم بہار باز آمد
ہوائے قتل کہ افتادہ در شرش دیگر	کشیدہ خنجر کیس شہسوار باز آمد
کہ ام نرگس ستم دو چار شد یارب	کہ ناگہاں بسیر من خمار باز آمد
تراب بسکہ ز جام غم تو شد رزق	گذشت از خود و از کار و بار باز آمد

<p>چناں در بزمِ امشب باقی ستانہ سے رقص بعض ملت سے تو اں دیدن سماعِ قفس ز اہر را نہا شد خود نمائی از کمالِ خویش کامل را نمیدانم چہ شد از خوشدلی ساغر بہر دیر او</p>	<p>کہ ہم ہر دست ساقی ساغر و پیانہ می رقص نہاں چوں طائر قبلہ نما در خانہ سے رقص کہ از مردم نہاں طاووس ویرانہ می رقص کہ مثل چرخِ امشب این دل دیوانہ می رقص</p>
<p>فلک گردش گزشت برہر دور و دانش ترا پس جابجا بنگر چاک جانا نہ می قصد</p>	
<p>دل کہ بہرہ ز دیدار تو نے دارد وے بصحت من خاطرش نیار آمد دریں زمانہ دلے نیست از غم حنائی چہ عالم است جمال ترا تعالی لبش نہ سبزہ بر آ و روی کند دلش کے کجا شود از تیغ تیز او بے دم غزال شوخ تو اں گفت ترک چشم ترا چون گسست بکوسے تو دیدہ من باز</p>	<p>ہمیشہ چشم ز اشک غمش نے دارد مگر نہاں زمین آں شوخ ہمدے دارد فغاں کسے کہ دلے دارد غمے دارد کہ شوق جلوۂ روے تو عالمے دارد برائے زخم زنگار مرہے دارد کہ چوں زبانِ میجا لبش نے دارد کہ ہر دوام ز من جوشے نے دارد بیا کہ دیدہ من شوق مقدے دارد</p>
<p>تراپ دم بخود ستاہ از کہ گوید حال غریب عشق نہ یار سے نہ ہمدے دارد</p>	
<p>یا ز م ہوا کے نرگس ستانہ تو شد ساقی چہ خواندہ تو کہ ز اہر ز خانقا خلفے برائے دیدن من جمع گشتہ اند از حال دل پیرس کہ صفت شنیدہ دیدنی عشق یار و فائے لم تراپ</p>	<p>و یگر خیال گردش پیانہ تو شد بے خود رواں بجانب میخانہ تو شد بنگر چہ طرفہ عالم دیوانہ تو شد ناویدہ شمع روے تو پروانہ تو شد بایا رشد بیکانہ و بیکانہ تو شد</p>

<p>حیرت از نقش سراپائے تو بنزد کشید شد سبکبار ز شادی و غم هر دو جهان از مرصع غم او حال چو پرسید طیب خسر و و هم و گراں طالب شیریں بودند</p>	<p>موصورت گرفتو آمد و فریاد کشید تا گراں بار محبت دل ناستاد کشید واسے دل گفت جگر سوخته فریاد کشید تخلیش کن نکشید آنچه که فریاد کشید</p>
<p>ترک چستے کہ تیرا پ از نگش جاں مبرد بہر قلم ز مژغہ پنجہ نولا د کشید</p>	
<p>بیک حرف از ہلاکم باز دارد اگر بر حسن خود نازی ز دوست در گوشت که چندیں سرگوشست زمن هر کس خبر دارد بگویت محکم کرد او آہستہ با من بیاگرد سراپائے نو گردم سراخجام ہلاکم خط سبزش مفضل وصف لعل او چ گویم دلہ اسپند خواہ گشت رونے ہزاراں دل بود اللہ اکبر بیک مژگاں زون چشم گشت</p>	<p>لب لعلش مگر اعجاز دارد دلہ از عشق حسنت ناز دارد مگر پوشیدہ باتور اتر دارد جنونم آ پنجاں ممتاز دارد بشش راقی بلند آواز دارد کہ سرتاپا ہمسرا نہ از دارد خدا حافظ دم آغاز دارد کلامے مختصر ایجاز دارد کہ سوز ہجرت ماساز دارد چہ حسن آں دلبر طراز دارد چہ حکم آں ترک تیر انداز دارد</p>
<p>تراپ آں دلربائے آفت جاں چو من صد عاشقِ حال باز دارد</p>	
<p>از بہت و دعوتے اعجاز مبارک باشد بتا شائے تو جمع ست ہمانے خوش باش</p>	<p>قم ہا ذنی ز سیرناز مبارک باشد شادیت و خوراند از مبارک باشد</p>

<p>مجلس عیش و طرب بزم شاد و عشرت یکطرف طرب نے ساقی و مے یک جانب وہ چہ نوشاہی و شاہان قدیمت بندہ سرکش را از قد بوس تاج شرف ست خبر ویاں دل و جاں پیش آرد ترا خوش دعا گوئے تو خطیست با و از بلند</p>	<p>باہم زینت و پرداز مبارک باشد بہ عیش و طرب این ساز مبارک باشد بر قدرت خلعت ممت از مبارک باشد بر سر تہتر ز اعزاز مبارک باشد نذر شاہان سرفراز مبارک باشد تا بگوشت رسد آواز مبارک باشد</p>
---	---

<p>یاد و پروہ تو نفسہ نواز است تیرا پ دم شہنائی و ساز مبارک باشد</p>	
--	--

<p>خط بر خسا بر تو آغا ز مبارک باشد در بگوش تو عجب رتبہ سرگوشی یافت بوسہ ام دہ تو با نعام کنوں شرم دار خانہ بر بادتی و لہاسے جگر با خنکوں روئے اغیار میں در بر یاراں منیش</p>	<p>حسنِ تحریر بایجاز مبارک باشد گوہرے شد ہو ہزار مبارک باشد شوخیستائے بُت طنا ز مبارک باشد بر تو اے خانہ بر انداز مبارک باشد صحبت عاشقِ جانبا ز مبارک باشد</p>
---	--

<p>بعد ازت بر شش وید مرا گفت تیرا پ گشتہ شیفہ اش باز مبارک باشد</p>	
---	--

<p>چشم عشاق سراپائے تو دیدن خواہد ایکے تا خیر بود دست من و دامن تو ایکے ہر مونے سر زلف معطر دارفا گو غم بھر خور و تلخی دروش بچشد خبر عاشق و لگیر بیا زد و بگیس چارہ اش نیست بجز مرہ صفت گردین</p>	<p>گو شش شتاق کلام تو شنیدن خواہد پایم از شوق بسوئے تو دویدن خواہد شاء ام گہست سوئے تو شنیدن خواہد ہر کہ او ذائقہ موت چشیدن خواہد ورنہ از قاسب و روح رسیدن خواہد صید بے چارہ گرا ز دام رسیدن خواہد</p>
---	--

<p>بایچو بلبیل شده ام ناله زنان شور کنان در بر او بنشیند چو قبا چست درست دل که در حلقه زلف تو ندارد آرام بنده را که بخت است سر پیوستن</p>	<p>شورش عشق چو گل جامه دریدن خواهد یار را هر که در آغوش کشیدن خواهد صید وحشی است که از دام پریدن خواهد هر زبانی خاطرش از خلق پریدن خواهد</p>
--	---

<p>یارب از صحبت تاجش شرابست لعل جذبه ده که دلش گوشه گزیدن خواهد</p>
--

<p>هر چشم سیه است تو تا یک نظر افتاد باش زبانی از برو نکش بدلم نقش زاده کنشت آمد و ز ناز بخود بست صد و دو وفا من و دما از سینه عاشق سامان شاد تو بوس داشتیم از دل از خویش شد و باز نیامد بخود افسوس هرگز ندیدم و لم ترک محبت چون بلبیل شدی آهین ناله سر شد در محکمه عشق جو بردیم دوشا هر خنجر بکمر بست گران پنهان کشتن درویش ز خود رفته یک تیغ بر نه است در فقر تو با و می چو مقابل شوی ای دل</p>	<p>مستانه دل از هوش شد و بیهوش افتاد تا زدم بگلایه که بدای سیمبر افتاد یاری چه نمودش ز بهمن پسر افتاد از آتش عشق تو شرر در حلقه افتاد از چشمم گهر بار بدامن گهر افتاد آنکس که وادار سر کوش گذر افتاد دیگر همه تفهیم منش کار گر افتاد آنرا که هوای گل رعنا بسر افتاد مقبول از آن خشک لب چشم ترا افتاد روکش نتوان بود که زیب کمر افتاد با اهل فنا هر که در افتاد و بر افتاد پائے تو بغیرید و دستت سر افتاد</p>
--	---

<p>از دست ترا پا آه چه تدبیر بر آید سر رشته تدبیر بدست دگر افتاد</p>

<p>خدا کند که بت شوخ رام من باشد</p>	<p>غزال رم شده من بدامن باشد</p>
--------------------------------------	----------------------------------

<p>رفیق عشق شوم کامیاب مقصد خود ہمیشہ بیل و نہارم بجافیت گزرد سرم بعرش کشد خاندانم چو تابد شکر نشان ست ز بانم بوصف لعل لب تدر و پانمند از ادب قدم لغزو چنانکہ کردہ امر و ز ساقیا مستم منم چو قمری داو او چو سرو آزاد است</p>	<p>بجام دل چون نگارم بجام من باشد چو زلف و روتے کسبج و شام من باشد بشبکہ کہ پاستے تو بر پشت بجام من باشد چرا نہ شستہ و شیریں کلام من باشد در آن چمن کہ بہت خوش خرام من باشد مدام بادۂ لطف بجام من باشد سہی قدس کہ بظاہر غلام من باشد</p>
--	--

تراب باز کجا غیر در نظر آید
 چو پیش یا حضور دوام من باشد

<p>شہید نیم جانم چشمم بر زخمم و گردارد ملاقات ستمگاران نکرد و سرسری حاصل ندانم شب کدامی ما چار و داد و در گلشن میان نازکش حامل نباشد قیمت نور</p>	<p>فخاں گر ہجو دل قاتل ز گلشن دست بردارد چو سر جانبا ز آناں ہولے گر بسر دارد کہ گل خنداں ست وقت صبح و شبنم چشم تر دارد چساں گویم بقلم یا رستینے در کمر دارد</p>
--	--

تراب از حال خود با تو چہ گوید بے بہت خود
 نہ او از خود خبر دارد نہ کس از مے خبر دارد

<p>بایں تیزی و چالاکي نے دامنم کہ مے آید مژہ برہم زوہ ابرو کشیدہ تیغ واکرودہ صدائے قتل قتل میرسد در گوشم از ہر سو نہاں از دیدہ عالم متاع دل برد غارت</p>	<p>بدیں شوخی و بیباکی نے دامنم کہ می آید بایں شان غضبناکی نے دامنم کہ می آید بقتالی و سفاکی نے دامنم کہ مے آید بدیں گو نہ بچالاکي نے دامنم کہ می آید</p>
---	---

تراب از من چہ می پرسی ہی ہست این جور پست
 بشکل آدم حساکی نے دامنم کہ می آید

<p>ہزار مرتبہ سر سود بر زمین نہا بسجده از اثر مشن پیر گشت سجاده متاع زہد بکف داری استعاذہ بکن درخت تاک چو در اصل فتنہ دین است ریاضے زہد ترا شہرت و تماشا ہاست ز چشم زخم تو خورد دست زخم زندتی من</p>	<p>چہ سود برد بجز خاک در حبس نہا ز بسکہ روئے سیاہست چون نیکیں نہا نشستہ اند صد ابلیس در کیس نہا چرا نخوں کشم از مدحتی دین نہا بر آ ز خلوت و در جلوہ گشتیں نہا و گر برائے خدا سوتے من بیس نہا</p>
<p>اگر خدا طلبی از خودی تبر کن تراپ را بود پسند غیر ازین زاہر</p>	
<p>بر دلم این جنس جفا کرد کہ کرد یار کرد روئے نفستہ از برم رفت کہ رفت یار رفت حالی خراب و خستہ ام دید کہ دید یار دید از مرقہ دو صد جہاں گشت کہ گشت یار گشت صبر و قرار از دلم برد کہ برد یار برد</p>	<p>با من دل شدہ دعا کرد کہ کرد یار کرد با ہمہ شوخی این حیا کرد کہ کرد یار کرد در حق من زحق دعا کرد کہ کرد یار کرد ز نحتی تیر خسلتی را کرد کہ کرد یار کرد بجو دو بے خبر مرا کرد کہ کرد یار کرد</p>
<p>دی بر خوشتن تراپ خواند کہ خواند یار خواند با من اشارہ بسیا کرد کہ کرد یار کرد</p>	
<p>بنام دل چلب آں دستاں بجنبا ستارہ چرخ زند آسماں برقص آید بیک اشارہ تیر مرقہ شد مرقباں سکوت لعل لبش کرد سخت جاں بہم</p>	<p>ہزار غنچہ پا میں زباں بجنبا گر آں پر می نیکی سوسے شاں بجنبا خدا پسناہ دہد گر گساں بجنبا فغاں چو لب باد لے بیاں بجنبا</p>
<p>ہو دست برد بہ تیغ او تراپ گشت ہلاک کہ جاں برد اگر کش از میاں بجنبا</p>	

<p>ماہِ عید کے دل دیوانہ مبارک باشد کشتنِ بلبلِ مستانہ مبارک باشد بہر گیسوئے تو ایس شانہ مبارک باشد گردشِ ساغر و پیمیانہ مبارک باشد در برتِ جامہ شایانہ مبارک باشد</p>	<p>شد بر آید صدمہ از خانہ مبارک باشد گر بایں ناز و اد اقصیٰ تماشائے گلست دلِ مہجور مرا جو تو صدمہ چاک نمود ساقیا محسبِ وقت چو خور و ست شراب لالہ ساں سُرخ لباس تو بہار گل کرد</p>
<p>نقطہ خال برویش چہ فتادست شراب بوسہ عارضِ جانانہ مبارک باشد</p>	
<p>پُر از نشہ یارم میخانہ چہیں باید سوزاں بوحالِ تو پروانہ چہیں باید بے خود بادا ہائیشِ مستانہ چہیں باید اند بہر پرستیدنِ بتخانہ چہیں باید ہر عضو پر از زورِ جانانہ چہیں باید آلے بہ غمِ خوابِ غم خانہ چہیں باید در بیشہ جاں بازی مروانہ چہیں باید</p>	<p>از غیشِ تھی مانندم پیمانہ چہیں باید دلِ موخیالِ تو مشتاقِ جمالِ تو منہ توں تماشایشِ بمنوں بسراپیش قوسے بدرتِ نگراںِ خلقے زاوہ بوساں نازک بدنِ دلبرِ گلرنگِ قبادر بر یک لحظہ غمِ جانانِ از دل بہ شدلے یار جاں را برو قاتلِ کردیم خدا از دل</p>
<p>وصفش چو شہینہ از من چوں صیدِ مید از من دل رفت شراب از من بیگانہ چہیں باید</p>	
<p>غم چو برولِ گذرِ داشتکِ اں سے گردو حالِ عاشقِ پیئے معشوقِ جہاں سے گردو فارغ از نفع و ضررِ سود و زیاں سے گردو آنکہ در ہجر تو بے تاب تو اں سے گردو آنکہ داتم چو گھر گر و جہاں سے گردو</p>	<p>در دمنہی سببِ آہ و فغاں می گردو ناصحی باتو چو گویم سخا ہی فہمید دلِ شوریدہ کہ مغلوبِ محبتِ باشد اے صنم بہر خدا و روشوا ز نظرش کاش میکہ گذر در رویا نیز شبے</p>

آں پری چہرہ کہ چوں برق کند جلوہ گر می نازنین برست و لبش نیز نہایت نازک	گاہ از چشم نہاں گاہ عیساں مے گرد یاد من در دل او بار گراں مے گرد
طفل شوئے بختنائے خودم گفت شراب مرد چوں پیر شود حرص جواں مے گرد	
لولاک کہ نازل شدہ در شان محمد از بندہ بے چارہ چہ آری صفت او بر عرش چو افتاد گذر و شب معراج در ذات شریفش ہمگی رحمت حق است او هر چه بفرمود درست و بحق است خاک قدم اوست بر از کحل جواہر	جز ولایت ز او صاف فرادان محمد جبریل امین است شناسان محمد لشتند ملائک ہمہ قربان محمد بر جملہ خلایق بود احسان محمد از جان و دلم تابع و فرمان محمد شاهان جہاں اند غلامان محمد
ہر چند ز حسنات حق دست تراجم غم نیست کہ دست من و دامان محمد	
نبے سبب ز ادا بر رخس نقاب افتاد دلم ز مدرسہ برگشت راو عشق گرفت چگونہ دامن تقویٰ کنوں بدست آرم نہ من ز پیر خراباتم و نہ از مستان دل از تصور معشوق طلعتے دارد بروئے یار چو از دیدہ ام نگاہے رفت	کہ شوخی نظرم باعث حجاب فست خطا نکرده کہ بر جاوہ صواب فست کہ در کفم ز ازل ساغر شراب فست نگاہ مست کسے بر من خراب فست چو آتہ کہ در ان عکس آفتاب فست ہزار جہیں بجمیں از سر عتاب فست
بلے چہ صبر کند مضطرب چرا نشود بلائے عشق یکایک چو بر تراب افتاد	
از فرہیم چہ حاصلت ہشد	صاف گواہی در دولت باشد

<p>ہر کہ ہر نگ محفلت باشد ہش ہر جا کہ منزلت باشد ہشتت این معاملت باشد دارے آن ہو صلت باشد بہ ازاں رقص سہلت باشد تا امیر سے مقابلت باشد کافر سے مداخلت باشد</p>	<p>بے تکلف تو در پیش نشین دو سے از دیدہ و دلم گزین حیف از ہر من نیار می یار سے تپد دل بسینام از ہجر اگر چه رقص تو وجد انگیزست بکنی ز رخ سوسے فقیر حقیر رنج آید چو در دل مؤمن</p>
<p>رنج دادن سراب در عشق دور از حسن معذلت باشد</p>	
<p>ایں چہ شوخی ست کہ پرواز عیاں میوزد توجہ دانی دل مشتاق چساں میوزد خرمن صبر و سکون تابے توان میوزد نتوان گرد بیانش کہ زبان میوزد جگر دم داغ و لب از گرم فغاں میوزد جلوہ یار دل پیر و جواں میوزد</p>	<p>شمع در پردہ فانوس نماں سے سوزد لے کہ دلسوز جگر سوختگاں نیز نہ ترسم از چشم سیاہی کہ بیک برقی نگاہ قصہ سوختہ عشق عجیب ست و غریب آن پری چہرہ بہ دل سوزتی من رخ نکند از تجلی چہ عجب گر جہل طور بسوخت</p>
<p>ہتھ در عشق مجو نام و نشانے ز سراب کائنات عشق ہمہ نام و نشان میوزد</p>	
<p>ہر کہ وار دل پڑد و ہلاکے دارد دلبر آست کہ نازے و اداسے دارد نطف ہر درودہ کجاستا بخفاے دارد کہ تنہا کے لغاتے تو گداسے دارد</p>	<p>عشق در دیت کہ ہر گز نہ دوائے دارد شمع و گل شمس و قمر را نتوان کہ گرفت تمکام ہم دشکر ب ہکلام ترشے حیف کس گوش گذار شہرہاں نہ بکند</p>

غیر دندان سپیدش بجز از سرخ لبش کوئے لیلی زخس و خار مصفا باید سرو سر سبز گرد و بشاشش بهرگز ایں چلطف مست که دشنام بی حاشی	هر گم قیمت و هر صل بهائے دارد کامد و شد بریش برهنه پائے دارد قامت خوش که بهر سبز قبائے دارد از لب لب تو او چشم و عائے دارد
عشق رسوا کند آخ چو توال کرد تراب هر عمل اجرے و هر کرد و هر لے دارد	
جلوه در پرده نئے نفیہ سر لے دارد صورت هستی و جمی که نظر سے آید نکیه بر موج زون محض حاققت باشد کے نہ مرد و خداوند شود چوں ابلیس یارب از بندہ بے چارہ نیاید جرم مجسم در سکوش غلطی راه نیاید بهرگز در بے قافله باشد نمکذ راه غلط	بدم زند هر که از راه بجائے دارد چوں حجاب بست که هر لحظه فنائے دارد نه شبائے نه قرائے نه بقائے دارد هر که در امر خدا چوں چرائے دارد قدرتش کو که نه دستے و نه پائے دارد آنکه سر بر قدم راه نمائے دارد گوش دل هر که با داور لائے دارد
چوں مسافر تو دریں دایر فنا باش تراب کیں جهان گزراں حکم سر لے دارد	
اس منجبه از سے کہہ ناگاہ برآمد در ره گذرش منتظر جبهه شستم لے حور لقا پرده تو بروشتی از رخ گویند رقیباں کہ مد عید مبارک در مصر عزیز و ملک تحت نشین شد خوف و خطرش نیست تراب از پس گردن	هوش از سر منفت زول آہ برآمد بر ہم شد و هرگز نہ از الی راه برآمد یا هر دشمنده سحر گاه برآمد شاید بلب بام خود آں ماه برآمد چوں یوسف کنعاں ز تنگ چاه برآمد جانے که ز تن در غم اللہ برآمد

<p>زباں پذیر تو شادان دل بفکر تو شاد از جلوة تو بهیضه زود نور در چشم بچشم عاشق و معشوق خود تو سپیدائی بجفا و جور تو خالی ز لطف نتوان گفت دم بهار عبث کرده گرفتار شش گر آں بخت از ره پیدا داد و کس ندید</p>	<p>که ذکر و فکر تو باشد کلید گنج مراد شدار از تصور تو حسانه دلم آباد نه لیلیست و نه شیرین نه قیث فی فریاد چرا بعشق تو نالم چرا کنم سر یاد بحال بلبل بے چاره رحمت کن حیات برو زو حشر خدا داد بده خواب داد</p>
<p>تراب بے دلی تو پسند خوابانست اگر تو دل بکسی داده مبارک باد</p>	
<p>گو که بر تو بے نیج از رقیب رسید چو وقت صحت بیمار خوش نصیب رسید کسی نکرد ترجم بحال او افسوس بمخند گفت ز صیاد و بنوایش کن بعید نیست اگر پُر شود جہاں ز فساد آہی عفو و کرم کن کہ غافل الذنبی</p>	<p>رسید از تو بمن هر چه اے حبیب رسید پیچہ عیادتیا و خود بخود طیب رسید بلای عشق چو بر عاشق غریب رسید بگوش گل چو نوائے دغلیب رسید ظہور حمد تو آخر زماں قریب رسید بہ بندگان تو امیں مژده عجیب رسید</p>
<p>تراب نعره حق میر زندبانگ بلند خبر بقاضی و مفتی و ہم خطیب رسید</p>	
<p>جز بحر چو در شکل حجاب ست بهینید ظاہر ہ نمود و بحقیقت ہمہ نا بود چوں خواب و خیال ست غم و شادی عالم از پردہ غفلت بحسہ تدبیر بر آیم باشد خطر از روز حساب بل و دل را</p>	<p>بیرون و در و نشہ ہمہ آب ست بہینید ایں صورت و ہمی چہ سر است بہینید بل جملہ جہاں عالم خواب ست بہینید خود یار روادار حجاب ست بہینید در ویش مہر از حساب ست بہینید</p>

خواہندہ این جیفہ کلاہرت بہ بینید	ہرگز ننگہ رنجبت دنیا دل پاکش
در پردہ او شخص دگر نغمہ سراسر است چوں نے تھی از خویش شراب ست بینید	
بخت من مشتاق بخواب ست بہ بینید از رشک دلم رنگ کباب ست بہ بینید صد چہین بچینش ز عتاب ست بہ بینید ایں شکل ہاں خاند خراب ست بہ بینید زیر قدم او نہ رکاب ست بہ بینید یار ای چہ ہراسش بشباب ست بہ بینید	در خواب رخس زیر نقاب ست بہ بینید باغیر صنم ست شراب ست بہ بینید سویں ننگہ رفت جز این نیست قصورم تصویر و لم دیدہ نماں گفت بسیار از بہر قدم بس ہلال از فلک آید آغا ز خط و نشو جو انیش دلم برد
صد خوبی و طغش بکباب ست بہ بینید	ہرگز ننگہ رخ بہ شراب ست بہ بینید
درد دل دارد و فریاد و فغانے دارد بے گماں بردل من قصد نشانے دارد کو چو گل عارض و چو باغچہ دافے دارد یارم از مے سربازار دکانے دارد ہوس و خواہش مطلوب ہمانے دارد دیدہ تر ز سر شک آب روانے دارد آتش عشق تو از آہ دُخانے دارد کس از میں بیج عبث ہیچ گمانے دارد	عاشق زار تو زور سے نہ توانے دارد آنکہ از ابر و خمہ دار کمانے دارد کے نگر و سراد بلبل بستانے دارد مے پرستی ننگہ محنت بہ وقت چہاں نامہ عجیب مکن در طلب بہ یار مرا سیرور یکن و درشتی چشم ہم نشین کے ز سوڑ و لم آگاہ نگر و دہر کس نے بہوم نہ بسکرم نہ بچدم نہ سلوک
ہر کہ پرسید ازو حال شراب درویش گفت پیرت وے عشق جو آنے دارد	

روایت الراء

برحق بود انا الحق در مشرب قلندر	اے بے خبر چه پرسی از مذہب قلندر
حرف دومی نه شنود کس از لب قلندر	اہل حقیقت است و قابل بودت است او
جز نور حق نتابد در کوب قلندر	او بگذرد از هستی کو شد حق پرستی
سنگ عجیب دارد در روز شب قلندر	روزش حضور با حق شب غیبت است از خود
از لطف او برآید ہر مطلب قلندر	عہد انور بزرگتی بخشیت و مقتداش

تعلیم حق گرفتہ شل **تراب** من ہم
 اتانام حق بخواندم در کتب قلندر

برخیز اے صبا از ہارم خبر بیا	روپیک باد پا زنگارم خبر بیا
زال و شمن شکیب قرارم خبر بیا	شوخی کہ برودہ است شکیب قرارم
زال شوخی رم شدہ زکارم خبر بیا	سجہ بیکیسی وہ تنہا تیم نسا
قائمہ تو بر شتاب زیارم خبر بیا	و انتظار طاقت من طاق گشتہ آہ
من ہم برا و چشم دوچارم خبر بیا	یاں نیازی گلشن کویش نیم صبح

جان **تراب** خبر و ز غنائے بے نشان
 بچیزے بہن کہ مرا در زارم خبر بیا

سے کندرقص پیش او پنجید	دل تیان است از جراحت غیر
خون عاشق شدت و امنگیر	شہد است در دانش فراویزی
ماہ در بند شامی ست اسیر	ملکہ زلف نیست بر رویش
دار و ابرو سے تو دم شمشیر	خون دل رنجیستی ہر عشوہ
تا برویش کشند ہچو جھیر	کاش خونم تراب خاک شود

<p> بگر لطف سوئے من اسے پیر دستگیر از من تو رخ پہوش کہ مشتاق دیدم بپشم چو لیس تشنه دیدار مانا بکے حلقے گرا از تو در دل تار یکب من فتنہ گفتم بشفقتہ کہ ترس اسے عمر نہ رسد وانم کہ زائر حرم شست جسم ستی کہو دست و قدرتے کہ بر آرم ز پائے دل تلخی باجر خسرو شیریں لبان ہنسند </p>	<p> بہر فدا و بختن اے پیر دستگیر برقع زہرہ بر فغن اے پیر دستگیر ہنما جمال غیبتن اے پیر دستگیر تا ہم جو شمع انجمن اے پیر دستگیر گردم خدا سے این سخن اے پیر دستگیر کو تے تو بہت کالعدن اے پیر دستگیر رہیچہ زلف بر شکن اے پیر دستگیر تاکے کشم چو کوکبن اے پیر دستگیر </p>
---	---

سہتہ بیت پھر کر دکھ دل از سر لپا ہند
 حلقہ ز قوس بند ہیں اسے پیر دستگیر

<p> جوں تو ناموسے نباشد گبر و تر ساسے دگر سبزہ چوں بالہ غور سادہ روئی کم ڈو تاشنیدم تم باذنی از لبش کردم لہجہیں پیچ و تاب زلف لیلیاں قدیں را بچو نہ در فراق از گریہ غم چشم شد گرداب وار و چشم از شہر بیرون کرد و در صحرا فگند را از عشق بر ملا شد طشت از باہم افشا و ہر کسے بالطبع دار و خواہش عمر دراز ساقیا یک جام سے صد بخوبی من کرد و دور از درباں جز نکند وحدت دگر حرفے نگو اتفاق سوئے خواباں نیست بوجہی مژدہ </p>	<p> نیست در خواہاں چنین شغف و رعنائے دگر حسن فرعونے دگر خطاست موسائے دگر پیشو دہید ابرہہ سے مسیحا تے دگر در سواد کا کلت ہر موت سوادے دگر میزند زین چشم ہر دم جوش دریا سے دگر خوش نباشد عاشقان اغیار زین ہائے دگر بچو من در کوئے جانان نیست سوائے دگر نیست جز زلف و دراز این حالتنا سے دگر بخودی خواہم خدا را جام صہبائے دگر در مہتاب ہم نیست جز حق جلوہ فرمائے دگر در رخ ایشاں ہی بینم قماشائے دگر </p>
---	---

<p>سگب چمنور خوش افتاد از برادر دور مرا فراق تو کرد دست این قدر بخور که عارضت قمر و کاکلت شب و بکھر تو بے شعور ریشته من از خرد معذور دلے نہ راہ کے گشت آں بیت مغرور کہ نہ کنام بود بندہ عبس و شکور</p>	<p>رقیب با تو مصاحب شد ست و من مجور بوصلیست مخالف قرین شاد تو مرگ ز روی حسن بدود تو جمع صدین ست چرا ز پند تو ناصح شوم نہ آ زردہ بدل ہزار کساں رام او شدند عشق چرا نہ صبر جدائی کنیم و شکر وصال</p>
<p>چنانکہ شہرہ آفاق یار شد از حسن ز عشق او بھال شد تھراپ ہم مشہور</p>	
<p>نظر بروئے تو کردن مرا کجا مقدور اگر تراست بدل آرزوئے کشف قبور بزخم دل چہ نمک ریختی تو از کافور کہ پاستے تابش جلد رحمت و سرور بجو یکے و گری نیست در بطون و ظہور برآمدہ ستانا بجی گرا ز لب منصور</p>	<p>تو رخ بآئینہ گاسپہ سے کنی ز غور بیا بگور شہیدان خود تماشا کن صباحی تو دل افکار کرد عشق را بفکر یار شد م از غم جہاں رستم درون خانہ جہاں بود کو بروں آمد مکن برائے خدا کفر را برا و اطلاق</p>
<p>کہ ام با وجہیں گشت دل پسند تراپ کہ از تصور او شد دلش سراپا نوز</p>	
<p>ردیف الزام</p>	
<p>چوں نگردد دل اسیر دلگیر دور نیست بر رخسار جانان طرہ میور بس دلیر است آنکہ دارد دست تا زانو دراز</p>	<p>ز کف بہر صید دارد و ام از ہر دور شاخ سنبل بر سرش بالیدہ و چید چیرہ و ستیا از آن زلف رسانو و چید</p>

اے بروش بر سر چپاں چشمش نگہ بالا کند آہ لفظ آہ ہم آہستہ آں ظالم گفت ہر کرا در اخذ و جر و خلق شد کوتاہ دست	کے بزمیر میخ گرد و گردن آہو و راند ایں زبان من چو شد و نعرہ پاہو و راند سیکند خلق بپایش دست از ہر سو دراند
من بخاموشی کنم قطع کلام او تراب گر شود با من زبان دشمن بدگو دراند	
نکر دیار سرگیسو سیاہ دراند بقدر حلقہ سبز و تیر از برائے کمال نزفت تا سر بامش صد از شور و قریب بطول ریش ریا کردنت بدلے شیخ	اشارہ بہت کہ ظلمات نیست آہ دراند ز چشم یار ندیدیم از من نگاہ دراند کشید دل سر ز پیش اگر چہ آہ دراند مکن ز روئے ریا رشتہ گناہ در
تراب گرین پیش روئے سبز خطاں بآبیاری باراں شود گیاہ دراند	
ساقیا عیشے بکام من بریز ساغر وہ تا وہم بر باو متل در سرم پیچیدہ سو داسے جہاں گر توئے نوشی شراب صفحاں	بادۂ گلگون بجمام من بریز آبروئے تنگ و نام من بریز خاک بر سودائے خایم من بریز برزیں دروے بہ نام من بریز
گندی رنگت و نغز اہم تراب دانہ گندم بد اسم من بریز	
ولین الشہین	
گر نکر دی یک قدم رنج بسوی سجس من اسیر غم رقیب سے بانے خوش سنت	صد جہاں را رنج دانی ہمیں بہت دس زاغ با گل منیش گریو کسب و نفس

ہر گجا شدت البتہ بود آنجا کس نیت ہرگز التفاتش بہت و چہ پیش و پس بحر و طغیانی از ساحل زباید خار و خس	بے علاوت نیست بر علّیش خالی سیاہ وہ چہ یارم بسر فرمی آید از شان حیا از کنارم و اعظا بر نیز سے جوشد سر شک
در فراشِ این قدر کے زندہ ایمانم تراب سوج اشکم گرنی گردیدہ نجسہ نفس	
روین الشین	
بد گمانیش عبت کرد زمین بیزارش گشت اغیار بایں حیلہ ندیم و یارش سر من باد فدا سے قدم و قمارش جز اجل کیت کہ آید بسر ہمارش جز من خستہ کہ باشد خبر از گفتارش نگذاریم سیر راہ دور و دیوارش	در دل من نہ ہوس بود بجز دیدارش او پے کشتن من شورت از غیر کند شب چہ آہستہ دلم بر و خراش از ناز جاں بلب شد بفرقش ز غم تنہائی میدہد یار جواب سخنم در پردہ واعظا از پند شود در و سرم افزول ترا
یار در خواب و قیث نگرانت تراب مصلحت نیست کہ این وقت کنم بیدارش	
کردہ خویش مثل ہست کہ می آید پیش عشقا زست نہاد و بجز این ملت و پیش اے کہ از دست جفا ہے تو جہاد کس شہد دولت نتوان خورد از ایشان پیش خود بخود بر تو رسد رزقِ مقدر کم و بیش راست چپ منگر خطرہ میار از پس پیش	گشت رسولے جہاں عاشق کوئہ اندیش دین او عاشقی و قبلہ او معشوقی ست نظرے کن ز کرم سوئے من مشتاقے ہمچو زنبورِ عسل نیش رنند اہل ول بہر روی تو چرا گر و جہاں میگردی چشم بر بند ز اغیار و نظر دار بیا

	یار ہر چند کند جو رو جہاں رسد او جز چنایہیچ نماید ز تراب و لریش	
	رویت العین	
<p>پروانہ را اولے نہ خوش آید نقاب شمع در بزم گر پسند نبود یحجاب شمع فانوس خوشنماست پئے احتجاب شمع از باوشتد کے نشو و انقلاب شمع پیش آمد او ز بے ادبی و جہاں شمع کے سوختے ز نار جلال عتاب شمع پروانہ آو سر نہ زد در جو اب شمع دم ہم نزد کے زحوا و صواب شمع پروانہ کے ہمیشہ بود در رکاب شمع</p>	<p>سوزد اگر چہ بال و پروا و تاب شمع کے شد او بشیشہ فانوس محجب برقع برائے باو بساری اگر وہ گرد و چو منطفی بیکے دم زون چراغ بیوجہ شمع محجب پروانہ را نسوخت پروانہ گر خواستے از شمع اختلاف از شام تا بصبح بحالت گریستم گلگیر و سیاہ ز باننش برید آہ گفتم زیار قرب تو خواہم دم گفتم</p>	
	<p>بے جہد وصل یار لعل تراب شد پروانہ شد برنج و قعب بار بار شمع</p>	
<p>فروتنی بمن از من پے سجد و رکوع نگاہدار تو خود را ز فعل نام شروع جواب نامہ من کرد یک قلم شروع بصوم و ہر بسر کن پیشانی و بجو</p>	<p>ز دل بطاعت حق کوش با شمع شروع اگر ز آتش و زنج بدل خطرداری ندانم از چہ جہت یار شد زمین بدین طعام خلد و شراب بطور گر خواہی</p>	
	<p>تراب آں مہ بے مہرب زمین فرمود میائے برور من از غروب تا بطلوع</p>	

روایت الفتا

<p>نیمہ زد در کشور سلطان عشق کردم از دست جنوں صدیق چاک کہ بصحرایم روم گاہے بدشت تا شغال محنت کشند و جان دهند جز غم و درد و ملامتہائے خلق کشتی صبر و شکنجائی شکست مصرفہ بر جستہ آہے خوش است</p>	<p>شد مہیا یکسر مہمان عشق تا بکشت آید مراد امان عشق ہر زمانم تابع فرمان عشق ہو الہوس بگریزد از میدان عشق جنس دیگر نیست در دکان عشق جوش زو از دل چنان طوفان عشق از برائے مصلح دیوان عشق</p>
--	--

حسن گل و سمن بوئے تراب
 کرد مارا بلبل بستان عشق

<p>خوردم از تیسر نگہ پیکان عشق واعظا رحمالم ترا نہو خسر ہرچہ باد آباد من سر داده ام عشق نرود از دلم تا زندگی شربت دیدار باید غیر ازین ہر کہ از سوز دروں آہے کشد فارغم کردست از ناموس و ننگ کیست محرم با کہ گویم حال خود</p>	<p>کرد تیغ ابرو مہم شہر بان عشق از برم بر خیزد از نادان عشق درو سلطان عالیشان عشق نیست جز مردن و گردمان عشق چارہ کے سازند بیمارانی عشق گویش از نو گرفتارانی عشق ہست ہر من این قدر احسان عشق بادشاہ و قہم از فہیسان عشق</p>
--	---

تا بکے طال اللسان با سنی تراب
 لب بہ بند و تن بزن ایجان عشق

رویت الکاف فارسی

<p>حر بہ دیگر نہا شد احتیاجت بہر جنگ گو ہر دندانش میگردد ز لعلش بوسہ ہا عکس خط و ژلف در آئینہ روشنی گاہ گاہے در رہے میگردد داو با من دو چا کاش در کویم شکستہ باشوم تا گویدم سبزہ خطش تر شدیدن بجا باشد بجا</p>	<p>کم نگاہی شما کم نیست از تیر و خدنگ مینم ز پیش لب پا قوت و من سر جنگ مے نماید چہرہ یارم ازین روسبز رنگ تنگ می آید چو مے بیدہرادر را و تنگ کیستی در ساو من آتہ اے بے نام و رنگ قدر آئینہ چہ باشد گر بماند پیر و رنگ</p>
--	--

بر قدش باشد قبا سے سبزگوں ریا تراب
سر و راہر گز نزدیک جز لباس سبز رنگ

رویت اللام

<p>ساقی بیا کر فیض مے دارم ہوسہا در بغل یک آنعتے وصل من آفرنگدوتا بہ حشر ناحق روی مے گلبدن بہر تماشا و چین کہ میکشد در کوئے او گمے برد بر بونے او</p>	<p>تا کے نہاں داری ز من این جام و دنیا و بغل گیرم چہاں روزے ترا با صد تمنا و بغل دار و رخ و بیا سے تو صد ہا تماشا در بغل دل نیست در پہلو سے من اریم سودا و بغل</p>
---	--

شوق شما گر باشد مے آشنا سویم بیا
دارد شراب از اشک خود ہر قطرہ در یاد بغل

<p>ہم شکل ابرو سے تو بود صورت ہلال مژگاں چو مثل نیزد از رستی نشان رخسار سادہ خوبی ابرو نمود کرد</p>	<p>زیر رو بلند گشت چنین رفت ہلال خم گشت چوں کماں بنگار قامت ہلال باید سپہ صاف پے طلعت ہلال</p>
---	--

کے ابرو سے تو بنیم و پو شتم نظر ز رخ	بیتند رو سے خوب پس از رویت ہلال
غیر از سواد ابرو محمد را و تراب مطبوع هیچ کس نشود ظلمت ہلال	
روایت المہم	
<p>من از دے کہ جدا از کنایا ریشدم ملا تم ہمہ بیگانہ و بیگانہ کنند صبح مرغ چین گفت ہائے صبا نکر و یار قدم رنجہ سوسے من یکبار چرا بہ صحن چین رخ کنم سوسے لالہ چرا نہ عارض و قلم شود پریشانی ز شکوہ شکوہ گذشتہ بیارے گویم چہ وصف آں بُت کافر کنم بنام خدا</p>	<p>ز سیل اشک رواں بھر سیکنا ریشدم ز در و یار چہ رسوا دریں دیار شدم اسیر دام تو در موسم بہار شدم اگر چہ گرو سدا و ہزار بار شدم کہ خود ز داغ دل غویش لالہ زار شدم کہ مبتلا سے خم زلف تابدار شدم کز اختلاف عہد و تو بعتدار شدم رخش ندیدم و ناحق گناہگار شدم</p>
بیک نگاہ تراب از خودم نمائند خبر بچشم ساقی مخور تا دو چار شدم	
<p>چو مجنوں ہمد و یارے ندارم نہاں چوں شمع در سوز و گدازم شدم محو سہی قندے گل اندام دلچسپ لالہ پڑہاغت و پرخوں چو روی سادہ و زلف سیاہت چرا ساقی تو از من بدگمانے</p>	<p>بجز وحشت سرو کائے ندارم عیاں جسز آہ اظہائے ندارم ہوائے سیر گلزارے ندارم گلے دارم وے خائے ندارم دگر صبح و شب تائے ندارم بدہ جائے کہ انکائے ندارم</p>

<p>کہ خوف از کثر دم و مائے ندارم بجز در دے تو آزارے ندارم</p>	<p>اربع و ثواب گیسو با نل زدم طلیب از داروم کے سر نہ پیچید</p>
<p>شراب از من چه حاصل جزو حائے فقیرم دام و دینارے ندارم</p>	
<p>خوشم بحال کہ الی کہ دوستے دارم فروں ز اہل دول جاہ و شوکتے دارم بدل بیارم و از غیر خلوتے دارم کہ دل بیا و خداوند نعمتے دارم</p>	<p>شدم فقیر و ز عالم فراغتے دارم بیاتے بوسی من سرفرو کنند شہاں بہ تن اگر سر و کارم بود بہ ہیچکے چرا نہ شکر کنم ہر ناں من از دل جاں</p>
<p>ہمیشہ ہر کہ بود ہمتین یا شراب باں عزیز قناتے صحبتے دارم</p>	
<p>پیر مخ را صاحب بجا دہ ام سرفرو بر پائے او افتادہ ام از ادب بند قدم بر جا دہ ام از ہمہ قید خرد آزادہ ام ہمچو آہو سر بھجرا دہ ام زانکہ چوں آئینہ لوح سا دہ ام زیر ثرانش بوسہ سا دہ ام</p>	<p>زندہ بدست خراب با دہ ام ساقی شفق کہ ہوشم بر دہ ام زادہ از عالم اگر واقف بود گوچر مجنوں پا بنہ خیرم چه غم وحشی از عالم شدم عالم میرس عکس شاپہست در من ہر چہست آنکہ برگم وادسہ بر زم نمود</p>
<p>آبرویم کے نیفزاید شراب خاک را دہ پیروم شد زادہ ام</p>	
<p>از رفتن تو حسد اپنا ہم نقش قدم تو سجدہ گاہم</p>	<p>اسے آمدنت کشد با ہم دور از سیر من قدم سفین</p>

از چشم سپاه و شرکینت از روی تو روز روشنم شد بدین خلیق نیک نبود جز نفی وجود غیر کردن گویند شدی فقیه کوش گردید خراب را نسیم مخ	شرمندۀ نیمه تنگ جسم وز زلف تو گشت شب سپاهم بشد جدا همیں گسناهیم اثبات نشد ز لایطم گویم آری چه پادشاهم من پیر خراب خافتاهم
گر خاک رهش ترا پاشتم بر باد نسیم که رو بر اهام	
تا جو آینه صفائی یافتم بجوئی خاموشیم گویا کند دور شد از رخ سیر زلف رسا بد نمودن هر کمال غیر را	بجوئی در خود نمائی یافتم صد نوا از بینوائی یافتم در رسانی نارسائی یافتم پیش یاران خشنوائی یافتم
رندی دستی نه بگذارم ترا پاشتم صد بلا در پارسائی یافتم	
غنچه مانند اگر گنگ و نهوشیم خوشم گویم دام از نعم و خشک لب چشم تریم دوستان اگر بی صافست نصیب گران گویم رتبه سرگوشی تو نیست چه دور	ورجس وار بعد بانگ فروشیم خوشم از درون همچو خم باد و بخوشیم خوشم ماهیم از جام بیتاں در نوشیم خوشم حلقه گوش ترا حلقه بگوشیم خوشم
گر چو بطون همه اهل صلا حسیم ترا پاشتم چه نکه مقبول بت باد و فروشیم خوشم	
نیم برس چو گذرد و غمت شب روزم	در شام تاب سحر همچو شمع میوزم

<p>سحر گے کہ تو آئی نظر شب قدر است برہ براتے خدا و برے خود جاسم بھوش آمدن از عشق رخصتم نبود گئے ز دست جنوں جامہ پارہ پارہ کنم بخواب ہوئے لعل لبش میترشد</p>	<p>شبے کہ جلوہ نمائی تو بہت نوروزم کہ از جلال تو من سبز برہ اندوزم ادب چگونہ ز استسا و عقل آموزم گئے ز عقل گریبان چاک میدوزم چہ کامیاب نمود دست بخت فیروزم</p>
<p>ببر درین شب تاریک یار گر آید شراب شمع بدرگاہ کاظم افروزم</p>	
<p>نہ غمخوارم نہ غم دارم نہ دلدارم نہ دلدارم نہ چھوڑم نہ بختارم نہ منصورم نہ عطارم نہ پاکس افشتم دارم نہ برکس شفقت آرم نہ دشرم نہ دیوانہ نہ در مسجد نہ بیت خانہ نہ شیرینم نہ فرہادم نہ قمری ام نہ شمشاد نہ مجنونم نہ دیوانہ نہ نادانم نہ فسر زانہ نہ باشم بلبل و نہ گل نہ ریحانم و نہ سنبلی نہ بے صبرم نہ شکنم نہ در تلون و تکیتم</p>	<p>نہ در خیرم نہ بخیرم نہ در کارم نہ بیکارم نہ مخورم نہ سرشارم نہ بیوشم نہ ہشارم نہ خود با لیکس یارم نہ خود از بیج بیزارم نہ در بزم نہ کاشانہ نہ در دارم نہ دیوارم نہ پابندم نہ آزادم نہ در دلم نہ گرفتارم نہ چول شمع نہ پروانہ نہ گلچینم نہ گلزارم نہ ساغر گیرم و نہ فل نہ میخوارم نہ خمارم نہ در دنیا نہ در دینم نہ تسبیحم نہ زتارم</p>
<p>شراب از خود ہمہ محوم نہ در سکر نہ در حوم نہ ابل منطق و نخوم نہ از علمائے خیارم</p>	
<p>بہر درے کہ مندم شش بہت ترا دیدم شہود ذات منترہ ز من میسر لا خودست شاہد و شہود عارف و معروف نہ واحد است نہ کلی نہ عین بہت نہ غیر</p>	<p>بہشت درم کہ تو اودیدہ کرا و دیدم چگونم از تو کہ بے چون و بے چرا دیدم براہ معرفت ایں طرفہ ماہرا دیدم منش ز جملہ اصناف ماہرا دیدم</p>

نیاستم بچمن غیسر یار موجودی حق ست آنکه انا الحق بگفت و میگویی	از فوق سبع سموات تاثری دیدم که غیر حق همه بستان و افترا دیدم
همه بجانب معشوق میسر و نده بشوق تراپ را سوتی عشاق ر بگرادیدم	
نظار است از گریه حوال دل غم دیده ام گل گریباں چاک و لبیکل ناله زن گردیده ام	پاستی تا سر تر همه چوں کاغذ نم دیده ام در چین امر و زبے تو در دو ماتم دیده ام
سیر عالم کرده خواباں را تماشا کرده ام دیده و دل هر دو کردم نذر روئے خوبی	چوں تو معشوقی پر سیر و نیکم دیده ام هم دل من بر زخمت آشفته شد هم دیده ام
چوں نباشم و مبدم نگراں بسوئے دل تراپ کا ندریں آینه روئے شاه عالم دیده ام	
نه هوشم بود و نه دل بود شب جائیکه بودم رقیبهاں در برش بود و من دود از دیش بودم	نید انم چه محفل بود شب جائیکه من بودم چه حسرتها که حاصل بود شب جائیکه من بودم
نشد از زلف غنچه اش مجال بوس ز شاک بدل هرگز نیاید باز از کویش کسے یارب	چه محزون ما را حاصل بود شب جائیکه من بودم پر بچسپی چه منزل بود شب جائیکه من بودم
تراپ از تیر مرغ گشت جلالی نیم جاں میشد عجب انبوه بسمل بود شب جائیکه من بودم	
از سحر تا شام وصل او نشد یکبار هم از برائے خاطرش خلقه زمین رنجیده است	مرگ هم امروز ناخوش گشت از من یار هم دائے قسمت دشمنم شد یار هم اغیار هم
در تمنائے وصال یار جاں آمد بلب بر سر و رویش ز گیسو مار بیجا نیست زانکه	من بر دم داغ فراق و حسرت دیدار هم صندلی رنگ ممت آن رخساره و دشت هم
گرچه کردم رو بر رویش بار بار آیتنه را	طوطی نطق و لے گویا نشد یکبار هم

طاقت اخلاذ ارم قوت انکس ارم	اگر نگویم حال خود سوزم و اگر گویم کشد
اے تراب از شوق گفتاں شدم از غلال کاش حرفے بے شنیدم از پس دیوار ہم	
ز بند تقوی و ہم زہد و ورع رشتہ شدم ولے بر شوچاں سپن جبتہ خستہ شدم چو مجرماں بخصور تو دوست بستہ شدم مکن زیادہ ازین قبر بس شکستہ شدم	چو در کسند سر زلف یا ربستہ شدم اگر چه سوخت رقیبم بچشم منعم چو از خنایہ قلم تو دست بکشاوی سرم ز سنگ شکست و دم ز تنگ شکست
تراپ لائق اظهار نیست حالت من چگویم از تو چگونه خراب و خستہ شدم	
گفت از دید و شنود خود گذر گفتم بچشم گفت مے بیس ہر کجا ہم جلوہ گر گفتم بچشم گفت پہناں صورت مائی نگر گفتم بچشم خاک راو من مکن از اشک نگر گفتم بچشم گفت چوں بیدار ماندی تا سحر گفتم بچشم	گفت خواہی دید نم ہا رو گر گفتم بچشم گفتم اندیش نگاہم گر روی جویم کجا گفتم از دیدار تو مانع رقیباں میشوند گفتمش چوں گرد باد افتم بگویت گفت ایک گفتمش بے روئے تو شبہ اندیہم روئے خواب
گفت جبر دارم نقاب از روئے خود زنیے تراب طاقت نظارہ اش داری اگر گفتم بچشم	
خویش را گم کردہم از بس طلبکار توام نیست کارم از سر و محور کار توام حرف آرنی میزنم مشتاق دیدار توام او فتادہ سرنگوں در باتے دیوار توام لے میجاں بلب از شوق گفتاں توام	نقد جان و دل بکفت دارم خریدار توام اگر بسر تیغ زنی کے سر کشم از کار عشق لے ز طور آگاہم و نے واقف از سر یکم اگر سر فرازم نگر وی از قد مبوس خودم از لب جان بخش خود بہر خدا خستے بگو

<p>تا بدل یا دوسرا تم دارم زندگی تا و چارم گشت چشم پر فن بدست تو خواهی از نازم کنشی و خواه بردارم کنشی</p>	<p>جنبتش نبض مست گویا موج رفتار تو ام نرس آساید خود و مخمور و سرشار تو ام من بهر صورت شویسند ناز بردار تو ام</p>
<p>گو تراب از قید الفت همچو سرو آزاد است من چو قمری طوق در گردن گرفتار تو ام</p>	
<p>طرفه عشقه دریں زمان دیدم همه بودست عکس آس عالم وز همه محدثات نو رقت ندیم بے تکلف خدا بسا و آمد آنکه وار و هزار پرده حجاب که بسوئے رقیب چشم فتاد تا نیفتد نظر بچشم دگر جاں بلب هم نمے توان آمد</p>	<p>عاشق پیبر نوجواں دیدم هر چه من اندر میں جہاں دیدم بایقین بے شک و گمان دیدم نہر کجا جلوة بتاں دیدم من بهر پرده اش عیاں دیدم که ز شیخ یار حسر باں دیدم در دل عاشقش نہاں دیدم در غش بهجو تا توان دیدم</p>
<p>کس نہ معشوق و عاشق ست تراب جمله خود را دریں میاں دیدم</p>	
<p>فصل گل دیدم و خراں دیدم چاک و رسینه داغ بردل داشت روستے مالید آخسرا و بزین عیش و دنیا و بالی عاقبت است دل نہ بندم دریں سرائے سلج هر که این با شجہ فروکش شد</p>	<p>بار با سیر بوستان دیدم در چین رنگ ارغواں دیدم هر کرا سر باستان دیدم سودو این جا همه زیاں دیدم کآمد و رفت کارواں دیدم صبح یکبارہ اش وال دیدم</p>

	دیدم اور اتراب و حیرانم اے مجھ و دیدم و چساں دیدم	
<p>بہ ہیں کہ از سہ عشقت چگونہ ہوشم و میکہ رفت خطاب است و کوشم فقیر و بنجود و خویش خود فراموشم چو عنجبہ سر بگریبان فکر و خاموشم نہ من کباب خورم نہ شراب می نوشم ہر او وصل گرا ز خود ہزار می کشم</p>		<p>خیر ز خویش ندارم ز بسکہ بے ہوشم بلے بگنم و چون بندہ سجدہ اش کروم مرا چہ کار و خود بیستی و خود آرا می ز ترس باو نزال در حق نمی خندم چرا در صحبت من ز اہل کنارہ کشند بیا کہ بیکدم لطف تو بس بہت مرا</p>
	<p>اتراب ہجو دش در کنار خود جویم کہ جائے دلبر من نیست جز در آغوشم</p>	
<p>کہ دل از شوق جال تو ندارد آرام چشم بر روی تو دارم و صبح و شام بیسختم از دور ترا کہ تو برائی برام او خود را بادہ شوق تو بود مست مدام نہ کلامی نہ خطابے نہ پیامی نہ سلام گشتم از عشق تو ہر چند چو مجنوں بدام</p>		<p>پردہ بردار ز رخ لے بہت محبوب تمام با منت لے مہ بے ہر حجاب است ترا گر چہ از من رقیباں نروم بردار تو بخود از جام شراب تو چہ غمور شدم کرد دل تنگ مرا عنجبہ دہانہ یارب جیف کن نام و نشانم خبرے نیست ترا</p>
	<p>دوش در خواب چہ خوش نغمہ مری شیدا خانہ بیتے کہ ز خود رفت تراب ناکام</p>	
<p>دو پادشاہ مکنجہ میان یک سیلہ ہمیں بس است ز پیر طریقہ تم تسلیم نہاں بجز تو نہ بینم دگر خدا شاہد</p>		<p>و لے چگونہ شود جائے عشق و عقل سلیم وصالی مجوز از خود جسد انشوی عیان بجز تو نہ بینم دگر خدا شاہد</p>

نما بود آفرینی و ز تو تن ترا می با	تر است ناز خدای مرا نیا ز کیم
<p>تراب حد شریعت نشان معرفت است قدم در از منباید مگر بقدر یکم</p>	
<p>بنشین به کنارم که طلبکار و صالم لے نورِ نظر از تو مرا لطفِ امید در سوز و گدازم همه چون شمع سراف پیوسته خوشم از تو بتصویرِ تصور وصلی تو بود با عشقِ عیشِ طرب و من کو طاقتِ پرواز چه امکانِ پریدن فریاد که خلق است ز بیداد تو نال</p>	<p>بردار ز رخ پرده که مشتاقِ جمال بهر چه نداری نظرِ لطفِ بحالم تا شفیقه روستی تو پروانه مشالم هم صحبتِ بهم بزم تو در خوابِ خیالم هجیر تو بود موجبِ اندوه و ملام در دامِ فلکندی و شکستی پرو بالم آه ازستم تو چکیم پیش که نالم</p>
<p>از آن روز که گردید مخاطب به قلندر آزاد تراب است ز قید همه عالم</p>	
<p>فراق تو بلب آورده جانم چرا بیو جا ز من رخ نهفتی دل تو چون ز من برگشت لے دوست به عشق از جوهر تو حاشا که رنج ندارم طاقتی از ضعفِ پیری مکن قسیر جانی تا توانی رسانی گریه بهم در برش آه کنون شفقت بحال غیر وارد جزاک الله گویم قصه کو تا</p>	<p>نوید وصل ده تا زنده مانم چه رود او است جرم از من انم خوش انداز ناخوشیت دشمنانم اگر باشد براتے احتسانم ز بهادوت بجای لے نوجانم نمیدانی که پیرِ ناتوانم رسد در گوشه ای و یارب فغانم بیکس از قهر یار مهر بانم تراب از بنوی بکنانم</p>

تا دل بدست یار دل افکار داده ام بر بوی آنگه تاسیر داناں اور سد گردل خدایه نرگس ہمار شد چغم سودا تم ز سود و زیانم ترا چہ کار	خود را ز دست خویش آزار داده ام بر باد خاک خود برہ یار داده ام صدقہ برائے صحت ہمار داده ام من مفت خویش را بخیر دار داده ام
--	--

از بنام خدیوہ بندہ غویاں شد مقرر اب
من مفت خویش را بخیر دار داده ام

پائے توبو بوسم و سرت گرم نہ آئے گرم باد من بوسم من ہمیں گرم کریم او ہمیں خنداں چار پیش کیسہ چگونہ شود بگوش نیزہ است تشنہ خون وہ چہ از جاں نہا ز منڈش شد گو قدامت بخند متش دارم گشتہ ام پیر نا تو اں ہر چند	لے صبا بردش رساں گرم پائے تاسر نہ غم و در دم بر لب خشک چہرہ ز زوم ترک خون نیزہ او کشد در دم نثرہ اش بخیریت نشتر دم دل کہہ اورا بنا ز پرور دم مازہ جو ریت بامنش ہر دم لیک در عاشقی جواں مر دم
---	---

قبس و فرہاد ہم نکرد تورا پ
انچہ در عشق یار من کردم

چو از روئے ہوش درستی نقاب انداختم کاشاں ایں دم گرد و او در خانہ لڑی جلوہ شب چو آں میخاںدو منے من قدم رنج نمود صرف در سخن کردم نایں فکر و سا غم نہی دارم تورا پ از غرق چشم خود باشک	دست لغزیدم ز کف جام شراب انداختم کز پے پا بوسیش سرور کاں نہ ختم از دل بریان خود پیش کش کاں نہ ختم گو بنائے نیک در جائے خراب انداختم ہر چہ باد آبا و من کشتی در آب انداختم
--	---

<p>کز تیر جناش سینه بشم مویا خش چه کم ز تار بشم مانند کس زند به نیمش کز مهر جناش بست پیشم ایں بیت تراب خواند بشم</p>	<p>قربان نگار ترکیشم گر لاف تو زخم شانه دوزد چوں شهد لبش چشتم که خطش اکنوں چه زیار خویش گویم در ذکر وفائے یار خود و دش</p>
<p>آں شوخ چه بے وفا بر آمد شیر سده انتحاب خویشم</p>	
<p>راضی ام از تو بجزاں بخیال از تو خوشم شادم از تو بجنور و بخیال از تو خوشم صدید کرده چو شکستی پروبال از تو خوشم باهم جو رو جفائے تو کمال از تو خوشم گو ترا هست ز من ایچ و مال از تو خوشم گرم اجائے دی صاف به حال از تو خوشم</p>	<p>شکی ام از تو بجزاں بوصول از تو خوشم فکر دیدار تو ام کرد ز عالم بے فکر جائے شکر است که از دام پریدن ندی اے که در عشق تو نقصان دلم هست تمام بدگماں از تو نیم گرچه نه صاف از من رتبه ام کو که بیایم بجزاں تو مفتام</p>
<p>خواه مجور کنی خواه بوسه مسلم مسرور چوں تراب از دل و جاں در به حال از تو خوشم</p>	
<p>در داکه ندانی همه دردم همه دردم رجمه نکنی بر لب خشک ز رخ زردم دیوانه شدم آه چه تقصیر تو کردم عشق تو روان کرد مهر خانه چو نردم کے دامن پاک تو بیا لو و زگر دم جاں بر تو فدا سازم و قربان تو کردم</p>	<p>داری کلمه از ناله گرم و دم سردم عشق تو مرا کرد بایں رنگ نمودار نسبت بجنوں کرده شکستی هم از پام و نیم طاقت رفتار ندارم خاطر نه مکر کن و دامن نه براقش در عید دوم گر بجزاں تو در آئی</p>

	ہر چند تراب است زیاد تو فراموش دارد دل آشفته او یار تو حسرت	
چارہ ساز تو منم جز شفاعت تو منم گفت خوش باش کہ غمخوارے تو منم برقع بردار کہ مشتاق لغائے تو منم برقع افگندہ برخ پوش زبائے تو منم جلوہ پیرا ہم قن زیر قبائے تو منم کز تو از عشق شدی پیر عصائے تو منم		در و خود گفتیم از و گفت دولائے تو منم عرض کروم غم دل کا ہش جانت مرا گفتم ای شوخ ز عشاق حمایت جنت است گفت بے پردہ ز رخ خوب مرا نتوان بد گفتش دور مر گفت نیم دور ز تو گفت از دور و غمت پیر شد م گفت چہ غم
	صفت او چہ کنم آنکہ زمین گفت تراب ہم ذات تو منم نیز و اسے تو منم	
سرفرازم کہ سرافگندہ بیائے تو منم آشنائے تو منم محور ضائے تو منم راضی ام بر سمت خوش جھائے تو منم لطف کن لے شہ خواہاں کہ گدائے تو منم در بہاراں بہب بانگ نوائے تو منم گفت شک نیست در پیش برائے تو منم گفت زیں بیش چہ خواہی کہ بایے تو منم گفت مقبول جہانے زہائے تو منم		وہ چہ سرفرازم از خویش فداائے تو منم کے زبیداد تو آید ہر با ہم گلہ کس بد شمن نکند انچہ تو با من کردی ہم شاہاں بگدایاں نظر لطف کنند تو گلے خندہ زناں گفت ز بیل دونے گفتم از ہجر تو نار یک جہاں شد بر من خوں بہائے دل خود اچو طلب کروم از تو گفتم از دست تو رسولے جہانے شدہ ام
	فاشقی صورت خوب تو تراب بہت اگر والہ و شہینہ ناز و دادائے تو منم	
زبیرنگی چارنگش نمود است میدانم		نیک جلوہ ہزاراں جلوہ یار است میدانم

<p>چو موسیٰ ایک جہاں مشتاق دیدار میداغم ترا ہر خود نمائی با سزاوارست میداغم ہجانے در غم و پشیمانی گرفتارست میداغم کہ ہر تار سیاہی دل شہبازست میداغم کہ خود آں چشم نرگس از بیاارست میداغم کہ دنیا حقیقت و ناپاک مردوارست میداغم کہ دوزخ صورت اعمال کردارست میداغم</p>	<p>ز اسٹغنا جالش کن ترانی سے کند ہر چہ بہر شانے کہ خواہی جلوہ فرمائی سرست گردم نہ من تنہا اسیر حلقہ زلف گرہ گیرم برو سے ماہ بانا خوش نماید ظلمت کیسو بجوار حکمت اجینش شفا سے خوشی تن لے ل چکو نہ پاکدامن مرد دنیا دار را گویم اگر جنت ہوس دار سی کنارہ کن زبکای</p>
--	---

تراپاں نوجواں ہر گز ہی شد زیر دست
 ترا پیسے زبردستے مددگارست میداغم

<p>بیدلم کرو دلربا چہ کنم یاربایں درد را دوا چہ کنم موبہو گشت بہستلا چہ کنم کارم افتاد باقتضا چہ کنم شکوہ یاربے وفا چہ کنم غرضش من بچہ ز عاچہ کنم ہائے از دست نایا چہ کنم بت پرستم نہ لے خدا چہ کنم بیش ازین خاطر شما چہ کنم باتواظہا مدعا چہ کنم</p>	<p>بڑو شومے دل مرا چہ کنم مرض عشق را علاج نیست ہاسحا از ازل دلم بزرگ یارب قتل دل کمر بستہ بیوفائی شعارِ خوباںست او بدست نام یاد کرد مرا تا بزلغ و سہماہ او نرسید خود بشکلِ بتاں تو جلوہ گری اندکے در برم نشستہ ہوگو اے کہ حالِ کسے نے پرسی</p>
--	---

رخ بسوئے تراپاں کردہ ہوگو
 پریش حالِ این گدا چہ کنم

ولا آرام تو در عشق دشوار است میدانم	کہ دلدارت دل افکار و دل آزار است میدانم
مہرہ چوں خنجر بر ویخ خدا رست میدانم	نگاہش تیر و چشمش ترک و خوار است میدانم
دو چارش کے شوم ناز و دلے اولیٰ و بشوئی	بقفل عاشقان ہر وقت تیار است میدانم
نگردم تا نکام از سہ اگر حرفے ترش گوید	لب لبش و شیرینی شکر بامت میدانم
شد از رنگ خدا دست تو دستاویز غریزی	ترا از خون عاشق نایک انکار است میدانم
خودی کفر ستائے خود ہیں خدا را یاد کن بخود	و گرنہ رشتہ تبیح ز تار است میدانم

ملاست کردش بیجا نصیحت را چہ دخل اینجا	
ترا ب از عشق او مجبور دنا چار است میدانم	
رو لیسٹ ا لیسٹ	

پے اقامت و انباشد دلہا ہمارے ہاں	چرا تو داری بہار باغی ہمیشہ خورشید ہاں
دل ز شوقش برہ نشستہ ز پاشکتہ ز ہوش رستہ	میرس عاشق خراب غمتہ ز پاؤںش نہ جاکان
رسد چگونہ کہے بجاناں کہت چوں سگ قریب	محال باشد کہ تو طاعت گزار کس چہ جائے ماندن
بگو بھیا دوام گستر کہید مگر کن ز بلبل اکثر	کہ بلبل نہ خزان نہار و میاں گلشن ہوائے ماندن

ترا ب از حق ہمیشہ خواہد بکفہ شمع و طریق احمد	
خداے یدان خداے گفتن بکرو فکر خداے ماندن	

لے گرفتار خودی طعن بد رویش مکین	غیبت پاک در و نان صغاکیش مکین
جاں سلامت نہری از نفس درویشاں	لقمہ شیر مشو و شمنی خوش مکین
ہر چہ مقصوم تو حق کرد ہماں خواہی یافت	طلب جبہ از قیمت خود خوش مکین
شیوہ آدمیت گیر کہ آدم زای	زندگانی پیو زوگا و بزموش مکین
حاضر مجلس مردان خدا باش مدام	صحبت مردم بد وضع و بد اندیش مکین
راحت در دل مخلوق رساں تا مقدو	بیچکس را ز خود آرزوہ و دل بش مکین

	مرشدت ہرچہ نہاں گفت عیا کوئی تراب لب با سار کشتا ہیچ پس و پیش کن	
کہ ہر فائز گاہے نیا مد بر مزا یہ من کجا گیر در فواز پندنا صبح تار تار من زیا قوت و گھر کرد مردم اعتبار من ہو ہیں بیتابی دل را بیا اندر کنا رہ من		پس از مگر چہاں برگشت از اخلاص یار من گر بیاں چاک تا دامن گذشت از لعل کار من نہ از اشک سفید و رخ تنہا آبرو دارم دل از شوق کنا رہ تو چہ بیتا بست در پہلو
	پئے تیغ آرمائی دوش یاد مگر در آں ظالم تراب اس سخت جانی عاقبت آمد بکا من	
لب برگشتا بگوز من لے کم سخن سخن تا حال ماندہ است حدیث کہن کہن گر بے حجاب و اکند آں گل بدن بدن گشتم بشوق آں گل رشک چمن چمن		زیں پس مبدلے گل غنچہ دہن دہن تازہ نکرد قصہ منہا و ہیج کس خورشید خیرہ چشم شود ماہ منقسل چوں لالہ داغ دارم چوں زکس انتظار
	دیگر مقرر مان شود در غمش تراب خواہم بکوسے یار من بے وطن وطن	
مے فتد این طفل گستاخانہ برانوسے من گر نشان عاشقی خواہی نظر کن روتے من شاخ گل بہر خدا انداز در پہلو سے من نہیست در دام زلشا فہم جز یہ بانوسے من		در فراش نیست مضطربا شکانے قابوسے من چشم ترنخ زرد دل پر در دارم غمت باغبان گر گل نے ریزی بگرو ترستہم جاں بہ تن بودن صیاد بود اورفت رفت
	یاک نہ کردی بسویش نیم سہل شد تراب اے بقر بانٹ نکاہے بار دیگر سوسے من	
ز داغ دل برم نقل گلستاں		پے تعلیم آں طفل دبستاں

<p>هنوز لب ترست از شیرین مشو در پرده لے شمع شبستان خوش آفتاب اندر زمستان حبش غالب شود بر انگلستان تو کار بندگی از بنده بستان لب شیرین بمانت شکرستان شده وادی حیرت رگستان</p>	<p>لبم خشک است از عشق و چندان مزین در سینه پروانه آتش دم بر دم بسیار گرد تو گروم تو زلف آرزوی دیگرش و گرنه نخواهم از تو جز بسنده نوازجا کلام تو حلاوت بخشش و لها خیالت خواب ز گس کیکم برود</p>
<p>تراپ از وصف پیر خود چه گوید سگب کوشش به از شیر نیستان</p>	
<p>نعم نهانی جان را بهانه شد دل من اسیر عشق چه بزم و دانه شد دل من ازین طرف عقب او روانه شد دل من بهما سے قرب تر آشتیانه شد دل من فرید عصر و حید زمانه شد دل من به پیچاپ ز شوخی شانه شد دل من</p>	<p>خدا نگین عشق جنتاں را نشانه شد دل من حال روئے تو و دیده زلف یدنه خال ندانم آں سه دل کش که ام طرف رود دل رقیب نگر و دجیاں ز رشک کباب تو جلوه گاه خوش ساختی بدولت تو کشید زلف مرا خاطر پریشان کرد</p>
<p>تراپ گنج قناعت خوشست بهر فقیر غنی ز خواہش مال و خزانه شد دل من</p>	
<p>تو دایم همچو گل مے باش خندان تو چون شمع مرا سوزان و گریان لب لعلت باز لعل بر خشان لبت دید و شد آئینه حیران</p>	<p>منم چون بلبیل از عشق تو نالال چه پروانه دلم از بجز تو سوخت دہانت درج و دہانت گمربا دل تو سادہ و روئے تو سادہ</p>

تو خوش گروی ز هیچ و تابا کل تو چوں لیلی ز خلوت خانه باشی	من از زلف چنین خط پریشاں چو قیس آواره ام من در بیاباں
تو اولاد علی مشککاشی تراپ از روی شود هر شکل آساں	
روایت الواو	
بصحرای طبع دیوانه تو تو شمع تنسی و پروان داری بلائی جان من شد زلف خالت تو در گلشن چسبید گانه داری بجان و دل بود هر سرو آزاد بزخم گل چرگشتی نمک ریز نگاه تو بس سائے ساقی مست ز حال خود چو گویم بخودم کرد	به محسرومی ز خلوتخانه تو که مے سوزد چسرا پروانه تو گرفت ارم بدام و دانه تو که نبود هیچ گل بے گانه تو غلام قامت جسانانه تو که شور خلق شد افسانه تو ندارم حاجت پیسانانه تو خیال ز گس مستانه تو
تراپ از شمع ایوان ولایت خدا روشن کند کاشانه تو	
بی اشتاب که بیناب میسریم بیتو هزار حیف بایں زندگئی بد از مرگ شدم ز شوق تو بیکانه از یکانه خود با انتظار تو داتم چو نرگسم حیراں بمحرتم که تویی باعث حیات تراپ	با اضطراب چو سیاب میسریم بیتو که منشل باهت بی آب میسریم بیتو جد از صحبت احباب میسریم بیتو کشاده دیده بخواب میسریم بیتو چساں بعالم اسباب میسریم بیتو

<p>مرهم چو شد روزی داغ جگر از تو بے مهر ز جو رتو رہائی نتوان یافت که قفل کنی گاه شوی حافظ و ناصر بخطره در آید به بزم چو مجال است کردی چو گرفتار به پیش نظرش داد زلفت شب تارست مریخت مهر و خصال قاصد چو روی حرف که آتش بخفت خط خواند جوابش قلم انداز چو کرد</p>	<p>دیگر چه امید بهی لے بے خبر از تو نفع از تو بهی بس که نیا بم ضرر از تو تین مست بدست و بدستے سپر از تو عشاق تو دادند نیابت خطر از تو نالہ نقیس بلبل بے بال و پیر از تو تاریکی و نورست بشام و سحر از تو پرسیدند احوال من مئے و گراز تو آیا ز من آوار و گم اے نامه براز تو</p>
<p>یار زدش محو شود جملہ تمنا باقی ست تمنائے ترا بایں قدا از تو</p>	
<p>خواجہ از عالم چه برسی بنده عشقم برو سفلہ بے مایہ چون خس میکشد سر بفلک هر کسے احمد پیری مقتضی مرو گیت مهر و مگاسه بشوخی و بوسے او نشد</p>	<p>جاں فدائے رفتے او شد دل نقش مگر تو شاخ نخل میوه دیرت آنکه دارد سرفرو چوں زراعت پخته گرد و آید شوق تو آئند از سادگی آمد مفتابل و بزر</p>
<p>آنکه هر دم عهد یاری بشکند با من ترا بای کیست ناداں تر ز من لے دل که دل بندد و رو</p>	
<p>صد شمع بزم گشت رخ آتشی تو دلماے غلق را بجشاکش فلکند است افسوس در فراق تو شبها گریستم هر کس که دید روئے تو بے اختیار گفت بهر هلاک ما غصه باز شما بس است</p>	<p>بس مرده زنده کرد لبش شکرین تو زلف دراز و پرشکن و عنبرین تو گاسه مرده خشک شد از آستین تو صد آفرین بقدرت و حسن آفرین تو کم نیست از کمان تو چین حسین تو</p>

شیدطان و منفس و خلق ہمہ در کمین تو	اے دل دریں طریق منہ پائے رفیق
بوئے گرفت ہر کہ بہ گل صحبتے گزیدہ کے بے اثر تراب بود ہمیشین تو	
مویو کر دم تلاشش گر چہ در ہوئے تو آب شد آئینہ از نجلت پیش روئے تو گل گریباں چاک کردہ دست شد ہوئے تو پیش عاشق از ارام مکر نہ باشد کوئے تو	نویا نہ از دل گم گشتہ در کیوئے تو از صفائی دم زدن پیش تو باشد سادگی نہ ہمیں ز گس بیا چشم تو مخور شد زاہد ناداں ز کوئے گل ترھاں دار و چھ
تسخ در کف پر غضب استادہ بر قفل عام چوں تراب خوں گرفته رو بیا روئے تو	
قطرہ زن شد طفل شکش سوئے تو شد مکند جان دل کیسوئے تو مزرعہ دل مے چر و آہوئے تو بہر قتل دل چہ کم ابروئے تو سبزہ مے آید چہاں بروئے تو مشرق موت رست نگہ روئے تو	نخش ہر دم کہ رفت از کوئے تو کے رو و از حلقہ زلفت کسے چشم تو از غم ز فارت گزشت نیست حاجت تیغ در کف دشت خشاک مے گرد و گیاہ از آفتاب دیدہ حال خستہ ام گفتا طہیت
نیت جز عیسیٰ نفس ماں تراب قسم با ذن اللہ بودا روئے تو	
روایت الہیہ	
بیا یک شرب بسویم بے جابا آہستہ آہستہ کند قطع منازل ماہتاب آہستہ آہستہ	برا نکلن اے پری از رخ نقاب آہستہ آہستہ اگر آتی بسوئے من پس از ماہ عجب نہود

<p>دریں مدت بعد منت تو یک مکتوب بنواید چنان باشد ز دیده آستین و دامن عاشق نخواند از شرم معشوقه چو در بنم خودش لبر تو هم بر اصل خود گردی گرا ز خود چشم بر بندری</p>	<p>مثال طفل کو خواند کتاب آهسته آهسته که نمیدید بود کاغذ را آهسته آهسته از خود رفت ایراد بی صبر تا آهسته آهسته که گرد خود بخود دریا حباب آهسته آهسته</p>
<p>رفیض شاه کاظم مرشد برحق یقین دارم شوم و اصل بحق من هم تراب آهسته آهسته</p>	
<p>چو از دست دادی شراب آهسته آهسته دلم هر لحظه از عشق تو سوز تو می گوی مکن بنم ز بهر ای رواں شو هر کجا خواهی ازین مائل خواب است ای دم چشم بیدارم بدین تیزی و چالاک بیاید آمد و رفتش کس از تندی و تلخی گرش حرف ترش نکوید مباد ادعی آگه شود باز از دست روم تو بیک نظاره ات غش شد دل بر بخور و مسکینم</p>	<p>خواهم کردی ای خانه خواب آهسته آهسته با تش بخت می گرد کباب آهسته آهسته که خواهم رفت با تو در کباب آهسته آهسته که شب با من سخن گوی خواب آهسته آهسته خرا ماں شو تو از راه جواب آهسته آهسته دلعل شکر ریزش جواب آهسته آهسته بیا سوسه من ای علی حجاب آهسته آهسته تو اس افشانه بر رویش کجا آهسته آهسته</p>
<p>نباشد وصل او کل تراب آخر شوی وصل شود مطلب بطالب دستیا آهسته آهسته</p>	
<p>نباشد خالی از تو هیچ بزم و منزل و خانه تویی ساقی تویی شارب تویی باده و پیانه مسلمان بنده رویت بر همین بته مورت بجز تو کیست معشوق که اعم شفت کو عاشق تراب از او معنی گریه بینی جمله عالم را</p>	<p>راست آبادی تو عالم جهاں بهشت ویرانه تویی ریزه خا باقی تویی مخدوم میخانه تویی در کعبه و مسجد تویی در دیروعت خانه تویی بر صورت شمع تویی بر شکل پروانه همه با هم یگانه اند یک کس نیست بیگانه</p>

<p>سرو قدے گلرخی غنچ دہانے تازہ شد اسیر حلقہ اونا تو اسنے تازہ جلوہ اش ہر روزہ بے نیم نشانے تازہ سر بپایت مے دہر ہر خط جانے تازہ بدگمانش کرد از من بدگمانے تازہ ہمچہ شمع مے شود ہر دم زمانے تازہ زردہ مے سازد پیش گیسو جھانے تازہ ماہر روئے تازہ ابرو کمانے تازہ ترک چشم تازہ ابرو کمانے تازہ بر دلم از داغ حسرت زدنشانے تازہ کردہ در عشق با من استیانی تازہ</p>	<p>مے کشد مارا بسیر بوستانے تازہ رحم کن اے شاہ زلف یار را بر ہم کن کہ بستار سفید و گہ بسرخ و گہ بہر پار رفتار تو خواہد کرد خلتے پاتمال آگاہ بد دل باشد از من گاہ باشد بد داغ گر چہ در اظہار سو ز دل ز باغ مے برید گو شنید مے کشد تیر نگاہش یک طرف برودہ دل از دلبری دستمانے تازہ مسعد شد بہر قمر بان و د عالم الاماں یار سویم آمد و صہلش نشد روزی مرا از نظر و وزم نشاندی غیر را خواندی بہر</p>
--	---

در میان غیر گفتم ماجرائے خود تراب
شب چو پیش کرد از من استیانی تازہ

روایت الیسا

<p>انچ من مے کشم جنائے کسے از تو آزرہ دل چرا نشوم ہر کہ احوال من شنیدہ گفت نالہ عند لبیب کے مشنود</p>	<p>نکشد ہیچ آشنائے کسے تا خوش از من شدی برائے کسے کس مباد چنین فدائے کسے اگوش گل بہت بر فوائے کسے</p>
<p>بہ نگاہے دل تراب ربود چشم مے گوں و سر مے سائے کسے</p>	

<p> باز آید بدل شکیبائی در خیال رخ تو دل شادست قامت تو قیامت برپاست در غمم هجر یاد بالایت عشق زلف سیاه و چرخم او روئے زیبائے تو دل از من برد </p>	<p> اگر تو اندر کسار من آئی غم نباشد مرا از تنهایی بارک الله چه سرور عانی بروم شد بلائے بالائی کرده شمرده مرا بسودائی الله الله چه شوخ زیبائی </p>
<p> کے ترا بت و داع صبر کند گر بسویش نگاہ نہ رمانی </p>	
<p> دلاگر شوق وصل یار داری از حرف تلخ و ترشت کے شوم خوش هنوز از تیغ تو خونم نشد خشک مرا معشوق دیگر نیست جسز تو غلامت سر و آزاد و تندرست بظاہر و اریت با من عیاں شد </p>	<p> خیال خسام و دوزخ کار داری کہ شیریں لب شکر گفتار داری عجب از قتل من انگار داری تو عاشق مثل من بسیار داری چه خوش قد و چه خوش نما داری کہ پنهان خاطر اغیار داری </p>
<p> ترا پاشب بزمش با مقام است بیا گر خواہش دیدار داری </p>	
<p> گر اندک از صفت طبع خو غنچه شوی سی بر تبتہ صاحب بقا بالند امیر همچو گدا برد تو سر نہند نگار خود بخود اندر کسار تو آید ہمیشہ در بر پیتل گران دین نشین </p>	<p> در اہل کشف و کرامات بے نظیر شوی بھنگلی دگر از خود کسار گیر شوی دے کہ بے غرض از زرشوی امیر شوی اگر تو از طلب او کسار گیر شوی ہر آنکہ کہ تو ہم آئند نظیر شوی </p>

شوی بخلق تو در راستی نشانه اگر	جدا از کج و دشاں از کماں چو تیر شوی
میایه مجسوس عشاق هرگز لایه واعظ	بدست عشق مبادا تو هم اسیر شوی
نشان سروری و سر بلندیت همین	که سرفروختی بدوستی فقیر شوی
<p>مرآب در که تو خود شود زیا رنگاه</p> <p>چو زار حرمم پیر دستگیر شوی</p>	
هر که دارد سوز ساز عاشقی	داند او را زونیا عاشقی
هیچ پروانه ز سرتاپا بسوخت	شمع هم دارد گداز عاشقی
هر که در کار خدا سر نذر کرد	شد چو سرب سرفراز عاشقی
مے توان کردن وضو از خون دل	کمیس بود شریط نماز عاشقی
هر که در عشق گم گردد تمام	باشد او از یک تانر عاشقی
<p>رنگ زرد و آه سر دین مرآب</p> <p>مے کند اظہار از عاشقی</p>	
شود در بے خودی ظاہر خدائی	بکن بهر خدا ز خود جدائی
انما بحق هیچ منصورت سزاوار	ز بند خود اگر یابی ربائی
کجایابی محیطش هیچو ما ہی	نگردد تا زجرت آشنائی
خدا را بے نیاز میاتے او ہیں	مشو مفسر و زہد و پارسائی
<p>مرآب از عشق بجو دہش دہم</p> <p>مکن چوں خوب رویاں خود نمائی</p>	
در جو نغم از پئے غمخوارگی	کس نیاید پیش جز آوارگی
دلبر غارت گرتاب و توان	بر دصبر و طاقتنم یکبارگی
بے تکلف بندہ مجبور باش	ز آنکہ باشد بندگی بیچارگی

<p>خدا پیش از دل ترا واجب بود مغفرت از حق توان امید داشت لطف فرما کار سازم شد ازین</p>	<p>پرورش کرد آنکله در گوارگی گر بر آید نفس از اتار گئی مهرج خستیم بدین ناکارگی</p>
<p>گر بودی پرده مشوقم تراب کس نیاید حسرت و نظار گئی</p>	
<p>من در سر تو پیغام تو در بر من خود سری در محبت تو نیست کس از غیر نامی نیست پس محراب دیدم شد ابروت بجان چین کشورت هر جا که می افتد نظر بر تو نمی بسیم دگر</p>	<p>من بنده دل داده ام تو بادشاه دهری خود ساختی و خود دشمنی خود داده و خود ساختی اسلام و کفر از تو بود و خود سوختن تو کافری از این که داد و صورت در چشم من جلوه گری</p>
<p>نادان تراب از خوشی خود دانا بود کم پیش تو در حضرت عرفان او بگذر زهر و انشوری</p>	
<p>ای بے تو هستیم کوجان بدن تو هستی گفتی نفخت زان دم در پیرهن بختیم از سخن اقرب تو پیداشت است ایسا بگو ای دانه تو بلبل هم لاله هست هم گل سر سبز باغ از تو قسری بدایع از تو ای شمع روئے فیروز پر دانه از تو دیوز ای لیلی از تو محبوس می قیس بر تو مفتون مطلق بصد نشانی پنهان بصد علمانی</p>	<p>من میسوم بجز تو هستی من تو هستی همه کیستم که گنجیم در پیرهن تو هستی در حلقه دست و بازو چشم دهن تو هستی مطلوب عند لب خوب چین تو هستی ای قامت قیامت سرو دهن تو هستی شع هر عالم افروز نور ز من تو هستی شیرین هم از تو موزول هم کوکین تو هستی با کیت کن ترانی چون خوشین تو هستی</p>
<p>هرگز ز باغ بخت بد گزینش از تو نشود گویا تراب نبود در پیرهن تو هستی</p>	

<p>چو عارض تو ندیدم ہلا لہزار کے بکھن صورت تو نیست در ہزار کے دو فتنہ آفت ہوش و قرار میں گشتند دو فرقہ فارق و تمکین و عقل پیرانند بفتح قلعة ہجرت کفایت مست مرا دو چہرہ دست ہمیشہ بوند خون آلود خدا ازیں دو یکے ہم کند نصیب کسے دو مشیوۃ تو مرا عاقبت ہلاک کند دو حائل اند میان کنار و بوس توام دو چیز خاصہ گلگشت بوستان باشد دو چیز سلسلہ جنباں بود جنوں مرا</p>	<p>نیا فستم بچن چوں تولے نگاہ کے بجوئی تو نہ اند در میں دیا کے نگاہ مست کے چشم پر خا کے جوان شوخ کے طفل کشا کے سپاہ نالہ کے فوج شکن کے کفت نگار کے پختہ چن کے کنار یار کے یار در کن کے ہمیشہ قمر کے غصت بار بار کے زمن حجاب کے ز تو ننگ عا کے شراب ناب کے یار غمگس کے نوید سبزہ کے موسم بہا کے</p>
<p>خلاف عتسل روی ترک ننگ نہم شراب لازم عشقت زبں دکا کے</p>	
<p>کرد مخمورم چو ز کس چشمے گون کسے کردۂ پامال از دست جنا و لہائے خلق خود بخود سوئے من مسکین دیدی از غضب پا بنہ مجرم چو دید او گفت در کویم میا ماجرائے دل چہے پرسی ندیم پیش ازیں مے نویسم یا خود را نامہ بے نام و نشان</p>	<p>برو خواب از دیدہ ام تاثیر افسون کسے ایں کفت پائے تو رنگیں سرت از خون کسے یک نظر را ہم نیم در عشق ممنون کسے رحمے آید مرا بر حال مجنون کسے یک بیک گردید ایں دیوارہ مقون کسے تا گرد و هیچ کس لاف ز مضمون کسے</p>
<p>مترہ ڈنہالہ دارش نیست بے چیزے شراب ترک من امروز دار میل شخون کسے</p>	

<p>دیدہ چوں آئینہ حیرانت برآئے کے مے بردار خود نگاہ چشم من سوتے کے فقتہ دین و دم شد زلف ہندوئے کے کز توئے آید ہوائے دلکش بھوتے کے خوردہ ام اما باطن لہجہ ابروئے کے گشت صحن سینہ ام رنگاؤ آہوئے کے</p>	<p>دل چو شانہ ہست سرگرداں بگیوئے کے بہ خودم کردست یارب جلوہ روتے کے کرد آشفہ خیالم عنبر میں موئے کے از کجائے آئی لے پیک صبا جانم فدا نیست : ظاہر نشانے بر تخم از زخم تیغ چشم فتائی و دم را وحشت از خود میدہ</p>
	<p>کس چہ داند از مکان منزل عشقم تراب باشد افتادہ براہے یا سر کوئے کے</p>
<p>آمد بہ نظر ہچو ہلا لے سرشائے دل بردار وستم صنم کبک خراے صیدش نشود باز گرفتار بدائے از جانب جانان مسلاے نہ پیائے یائے کہ دل آزار و درخچہ لبلاے در کوچہ من یار چو آید دوسہ گائے داری تو چرا تشنہ لبم از لب چائے ماندم ز لب لعل تو مشتاق کلاے تا ہم نہ کنی قدر و فادار غلاے ماند ہست ز فانی شدگان قصہ نائے</p>	<p>اُبروئے مبتجلوہ کنال بلب باے طراور روشن نازہاں آفت جانست از ہیج و خم زلف محالست رہیدن در ہجر تستی کہ دہ وصل طلب را یائے چہ امیدست از و لطف مدارات دل نذر برم سز بنہم بر فدا صد جام لبالب بحر یفاں دہی آخر چوں غنچہ گئے لب نکشائی بہ مکلم آزاد نمودی و ز فرستم ز در تو کو سبلی و مجنون و کجاشیریں فریاد</p>
	<p>پیوستہ تراب ست صنم در شاہی نیکو تر ازین نیست مقرے و مقامے</p>
<p>سنبلی زلف کسے یا گل رخسار کسے</p>	<p>غیر ازین نیست دولئے دل بپای کسے</p>

یا رنجوار ترا ہر کہ بگو یہ غلط است عاقبت خوب نہ باشد ستم و جور و جفا دی شنیدم سر را ہے کہ با و از حزیں در طہیدن چہ کم از ماتی بے آب بود یا رب از دام محبت برہاں زود مرا	در غم ہجرہ مشفق و معجزا کے لے دل آزار مشور پے آزار کے نالہ کر کے در پس دیوار کے دل مشتاق کے تشنہ دیدار کے بیکے را بکمی باز گرفتار کے
جائے یا ہم بچساں پہلوئے معشوق تراب در برش نیست چو اغیار روادار کے	
نخواہم از تو کہ پیشم سر نیاز آری بحث بود تو اُمید و درمذہبا بستے کہ پردہ نشین ست قیمت قدرش مرو بہ تیرہ دلی در حضور رضا دلاں	نغم پیائے تو سر تا مرا نیاز آری تراست شیوہ بیرحمی دل آزاری زیادہ تر بود از نگہ خان بازاری کہ سیم قلب بصراف بردہ بازاری
تراب خود ہمہ کاری تو ساختہ کرد چو رخ بسوئے خداوند کار ساز آری	
دیدہ پردہ گر زلف گرہ گیر کے دوستان دفع قضائیت بدبیر کے آنچہ در شب نظر آید بحسہ دیدہ شود لا جواہر لب لعل تو بیک حرف نمود نقطہ خالی تو در حلقہ کا کل ستم ست چشم پوشیدہ ہم از جلوہ جاناں شادام چشم رخسار تو دیدہ دل من گشت ہلاک	کہ نہاں گشت دلم پائے بزنجیر کے وا گذارید تن خویش بقدریر کے خواب مارا نبود حاجت تعبیر کے پیش رفتست کجا پیش تو تقرر کے دانہ در دام نہادی پئے لتخیر کے دیدہ ام گشت نہاں خانہ تقویر کے کشتہ گردید ہمکے باعث تقصیر کے
زدیدہ ام نشود مضطرب اسٹک سیلانے	بگو ز نوح کہ باز آہست طوفانی

من و امید وصال خیال جانانے بروزہ حشر شود دوست من بدمانے شکست خورد و دو تن کافر دسلمانے	اگر ہجر مرانیت مونے حیاتی اگر جہاں ز غبارم فشانده دامان اند مگو کہ زلف بر ویش فتاد و خم گردید
--	---

تراپ شمعبر تو دیوانہ کرو مجھوں را کنوں رواست ترا انتظام دیوانے

از سوز عاشقان پروانہ داری تو صد ہا عاشق دیوانہ داری سر آ باد می ویرانہ داری چرا خالی لب پیانہ داری اگر بستہ در میخانہ داری عجب تیر و کماں ترکانہ داری دماغ عالی و شاہانہ داری تو با من ہر داری یا نہ داری	قلق از سوزش پروانہ داری نبودہ شفقہ لبیلی بچہ قیس بیاد کوئے من رونے گراز لطف لبالب جام خواہم ساقی ازے طریق بخجودی مسدود گردی دلہم قسربان اس مہرگان ابرو نوائے ماگدایاں کے خوش آید مراے ماہ با تو کفے ہست
--	--

تراپ آوازہ عشقت فرود آ کہ باد ہوسے خوش مستانہ داری

وز شب بسمہ حجاب تاکے خاموش تو در حجاب تاکے دیگر ز جفا عذاب تاکے از خاک من اہتساب تاکے ایں چنگ دفع رہا بتاکے سرگرم مشرب ابواب تاکے	از زلف بر رخ نقاب تاکے عمر بیت کہ سائل و صالم از ہجر تو خوشم سرابا دامان تو در کفش نیاید مطرب بنوا رسا دل را ساقی قدحے ز عشق پُر کن
--	--

حرفے مکذذب تو با من	باغیر چنین خطاب تا کے
سویش نیگے ز لطف فرما	آزردگی از تراب تا کے
ز حال خود چو گویم محرے دارم نہ نمحوا سے	مرأقتا د بایا سے ستمگا سے سروکا سے برجمن زاده شوخے بدوش افکنده دنا سے رُخ او ما و تا بانے سر زلفش شب تا سے ز سر تا پا خود آرا سے قدم نافرق عیا سے دل آویز سے ل افکار سے دل آزار سے فریب دل بقدر بر سے نگاہ سے جگر گنا سے
شود ناخوش کند رخش اگر وصلش کند خواہش	تراب آشفته دل رفتہ مشتاق دیدار سے
رُخ او نا صحا گردیدہ باشی نگوی قیس را دیوانہ ہرگز مجت کم نگر دو از ملامت مرا از بندگی معذور داری نگویم یک بیک گلہا شکفتہ دعا سے خیر قاصد گفتہ باشد ہیاد بر مشود دور از کنارم دو چارم شو گئے از شوخ چینی	تو ہم دیوانہ اش گردیدہ باشی اگر خود عاشق شوریدہ باشی کمال عاشقی نشینیدہ باشی اگر صاحبہ لے فہمیدہ باشی تو لے غنچہ دہن خندیدہ باشی اگر عالم از و پرسیدہ باشی اگر بھیر دلم گردیدہ باشی چہرا با من نگہ دزدیدہ باشی
تراب از تو چگونه چشم پوشد	بچشمش گر چو نور دیدہ باشی

چو از عاشقان رنجیده باشی	خطائے عشق گر بخشیده باشی
شعیدہ شمع موز و نم نصیب	کہ تا موزوں سخن بخشیده باشی
توئے گلچیں منال از رحمت خدا	نشان بطلش گل چسپیده باشی
مرائے کوہ کن جاں کنزن آفتا	تو کوہ بے ستوں کنزیدہ باشی
چناں سے ترسم از زلفِ دازت	کہ از مار سپید تر سپیدہ باشی
بروئے دل ز پہلویم حبسدا شو	ز دلبر ناگجا پو مشیدہ باشی
<p>تراپ از یار کن قطع شکایت</p> <p>اگر باو سے نہ دل چسپیدہ باشی</p>	
نہ باز آ از طلب تا زندہ باشی	اگر جو سیندہ یا بسندہ باشی
چو بلبلی ہر سحر زن نالہ شوق	ہمیشہ تا چو گل و خندہ باشی
قدم لغزند مباد اور طریقت	نظر بر ہر قدم افگندہ باشی
ایا ز آساشوی معشوق محمود	اگر مولا سے خود را بندہ باشی
ولا آساں نباشد عشق بازی	برائے یار جاں باز زندہ باشی
اکی جسم کن و بگرچ گویم	چہ خود و آئندہ و ہمیندہ باشی
<p>تراپ از دام خواباں کے برآید</p> <p>اگر بدنامتیش خواہندہ باشی</p>	
نہ روئے حسن اگر نازندہ باشی	چو حسن آخر شو دشمن زندہ باشی
بود تا بر فلک خود رشید خشاں	تو اسے نہ بر زمیں دشندہ باشی
شود عورت دراز لے زلف کافر	کہ بر روئے بتاں ز پندہ باشی
برو ز حشر گیرم دامن تو	اگر از من آسین افشاندہ باشی
دل از خود میرود در اشتیاق	برش زود آ اگر آئندہ باشی

تو کے ہمان من نا خواندہ باشی	خدا سے تو شوم پائے تو بوسم
نہ باشد چوں شراب اقبال مہندی کہ داحم در کنارش نالہ باشی	
چہ کردی با من رنجاناں چہ کردی چہ کردی باں چہ کردی باں چہ کردی چہ کردی لے شہ خوباں چہ کردی چہ کردی لے متا باں چہ کردی چہ کردی لے گل غلڈاں چہ کردی چہ کردی لے بلا سے جال چہ کردی	دل من سوختی پہناں چہ کردی جہانے راہ تیغ ناز کشی کشیدی دامن از خاک گدایاں بر رخ برقع گلندی از شہ لطف بہادت دیدیلبل فقر و زن شد اداسے تو بلا سے جان من شد
شراب از دست تو تنگ ست پد نام چہ کردی لے دل ناداں چہ کردی	
خوشا غمگین کہ غمخوارش تو باشی دہم مفت از خریدارش تو باشی دل خود را اگر یارش تو باشی اگر یک موگر فتارش تو باشی اگر اندک طلبگار رش تو باشی اگر خوابان دیدارش تو باشی اگر در فکر آزارش تو باشی چرا در دوا کارش تو باشی	زہے بیدل کہ دلدارش تو باشی متاع قیمتی جانست در تن چساں در بر گیرم ہنچو دلبر سخا ہی ز اہ از لطفش رہائی دلا خود یار گرد طالب تو بگو ارنی مہرس از ان ترانی دل رنجور را صحت کہ بخشد شہود عشق تو و ارم مقبول
مہنی خواہ شراب از خلق امداد خدا و نداد مددگارش تو باشی	

نیام در کعب من زلف کا ہے	سید بختم زہر زلف سیا ہے
مراے ماہ خوش گزرو ہم سال	اگر آئی بگویم بعد ما ہے
چرا مفتوح نشود قلعه ہاجر	ز آہ و ناله دارم سپا ہے
گرش بر حال ما رنجے نیامد	وگر کو مثل من حالت تباہ ہے
حریف گشت شوخ بہت قتے	ہنگامے کج خواسے کج کلا ہے
خدا حافظ دشمن پر گشت از من	مخالف شد گدارا بادشاہ ہے

چو شمشیر از میاں قاتل بر آوزد
برآمد از شراب خستہ آب ہے

اگر در عشق تو کردم گناہ ہے	ز چشم عفو کن سویم نگاہ ہے
کعب دست خاکیر و بشوخی	مرا ہم کاش بودے سنگا ہے
ز تار یکی زلف نور عارض	بود یا بر مرا شام و چکا ہے
خدا شاہ دلم بردی تو پنہاں	نزارم جز تو اے شاہ گواہ ہے
ترا گر خود بود با من سر جوہر	مرا جز لطف تو نبود پناہ ہے
مصاحب کن مشو بہ ظن ز عاشق	اگر خواہی رفیق خیر خواہ ہے
طریق عاشقی محسوس در محو	نباشد عشق را سے نہ راہ ہے
نشد ثابت بجز حق در دو عالم	نمودم نفع کل ازل الہ ہے
اگر حق قدرت و طاقت نہ بخشد	ز دست من بجنبد برگ کاہ ہے
اتنی آرزو دارم رضایت	نہ دولت از تو میخواہم نہ جاہ ہے

شراب ار رہبر ہمراہ باشد
نیفتد کس چونا بیجا بپاہ ہے

گرت سویم گز بودے چو بودے	بحالم یک نظر بودی چو بودے
--------------------------	---------------------------

<p>راحوالم خبردارست هر يك چرا خنده زدی بر گریه من گوا از قاصدم ناخوانده مکتوب بلاکم می کنی از سخت جانی نصیبم جلوه زلف رخ او شبیه درخت نه من رونق افروز کناره کردم از خلقه برایش</p>	<p>ترا هم گریه بودی چه بوئی اگر چشم نه تر بودی چه بوئی اگر خط غنچه بودی چه بوئی دل تو نرم گریه بودی چه بوئی گنجی شام و سحر بودی چه بوئی گر آس رشک قمر بودی چه بوئی برم آس سیمبر بودی چه بوئی</p>
---	--

تراب از باوه عشقت مددش
نه بخود اینقدر بودی چه بودی

<p>تویی پروردگارم یا الهی مددگارم تویی در دین و دنیا بده توفیق خیرم در عبادت اگر من سر بسرغری گناه هم چو عفتاری و ستار العیوبی نجاتم ده بکن از عفو و رحمت بفکر زلف و عارض رفت انوس خوشا وقتی که گذرد در عبادت</p>	<p>تو قبح از تو دارم یا الهی که باشد جز تو یارم یا الهی ز عصیان شرم دارم یا الهی تویی آمرزگارم یا الهی ز تو آیت دارم یا الهی ز دوزخ رستگارم یا الهی بمسئیل و نهارم یا الهی حیات مستحارم یا الهی</p>
---	---

آمنای تراب از تو همین است
بیاد تو خوش گذارم یا الهی

<p>ز عارض عبث لے زلف بوسه خواه شدی نظر بغیر ز شوخی کنی و من محبوب</p>	<p>که بار بار پریشاں و روبریاه شدی چرا بنجیل ز عاشق بیک نگاه شدی</p>
---	--

دلار سبیس شہیدان شوی مبارکباد	دوست یار اگر قتل بے گناہ شدی
ترا بکوتے بنان داغظا اگر گذرست	نه گم هیست بجایهست روبراه شدی
کسے ز عشق نه نام نه شدی آگاه	عیان تو شاید من گشته گواه شدی
مدم بیکده من شیخ جام لے زاده	تو هوشدار اگر پیر خالفتاه شدی
چرا نه لے بیت کافر کناره از تو کنم	که آفت دل و دینم خدا پناه شدی
بیس فقر حرامست بر تو لے درویش	اگر مصاحب سلطان ز بخت و جباه شدی

ترا ب خادم درویش خود شود سلطان
اگر فقیر شدی به ز یاد شاه شدی

ولا خود را یز کوب شدی سبے بنلا کردی	خطا کردی خطا کردی خطا کردی خطا کردی
ز احاطم پتر سیدی زخم دیدی ورنجیدی	زدم غریب دانشندی ستم کردی جفا کردی
نشدیم بر مصر را صفت کشیدیم از دژ آهسته	نه بردقت آری گاهی نه بر همد و فاکردی
بے لے عشق پیر آفت همین عین سنا نصفت	بخونریزی پیروی لوجوانی را روا کردی
بگویی تو دل ستم نه استم که بد خلقی	فریتم کرده دل بردی دفا کردی فاکردی
نه بجز انقا تو بیت بجه دورت تنگ احوالم	نه خود از من جدا شتی مرا از خود جدا کردی
فرار و صبر رفت از دل ز دیدارش شد حال	نظر بر صورت قاتل لایسبمل چرا کردی
بچ کردی لے ل مفتون چو دیدی لال قد موزوں	که از سر تا قدم خود را ببالاسے فدا کردی

ترا سچا آخردم شیخی مستدربو پنهانی
اگر شوخی کافری ز نار دار تو آشنه کردی

بهر روز منم کشتی عجب نکبسا واکردی	که از هر گروشی دامن دلتی خو بهما کردی
دعا ز تو بر بودی بهرم جملیه نظر بودی	نمک بر زخم غر سووی که تاویل جفا کردی
بهر پنج از دهه جانم که که از بجز تو سابق	تو هم یاد آری کسے مشفق ستم با منی چا کردی

<p>بہن بیگفت گلنای تو داری چشم انعامے تو از عالم چه آگاہی کہ داری رتبه شاهی سر را و تو لے قاتل بخون غلیظ صد اول</p>	<p>سزائے تست مشتائے کہ ظالم را دعا کردی وگر از من چه میخواهی بشوق خود گذاردی پیرا صحن محبت را زمین کردی بکار دی</p>
<p>ترا سپ از جستجو باز آگر فغانی و شود پیدا چو کردی ترک خواہش با حصول مدعا کردی</p>	
<p>قصیدہ در توصیف دو کائنات علی السلام و مولانا شریف خاں غفرلہ</p>	
<p>توئی کہ قبلہ ایمان و کعبہ سبحانی توئی حبیب خدا یا رسول صلی اللہ بکر و بیت تو ہر روز چرخ میگردد چو گفتم کہ انا اھد بلا سیم خدا از نور تو خلق پیدا کرد کسی کہ روی ترا دید و جہنم را دید بجواب ہم ز جالت کسی کہ یافت نصیب ملاحظہ تو دل یوسف صبیح بود خدا بوضوح جمال بصفت عارض اگر درود تو خوانم بمن داود می چرا نہ حسرت آتی لقب کلیم کند نبوت تو عالم چرا فتاب جلاست</p>	<p>چگونہ کس نہند بر در تو پیشانی ترست شاهی کونین و شان سلطانی کن بصرہ لولا کہ منقبت خوانی توئی احد و توئی حق جل سبحانی تو آفتاب جہاں تابانہ بر رحمانی کہ خود حدیث شریف تو هست من بانی ز چشم او شدہ زائل حجاب ظلمانی تو لے پیغمبر من رشک ماہ کفانی نوشت سورۃ یوسف بخط رحمانی بر تہ سجۃ خاکم شود سلیمانی کہ از زبان تہ سرزد حاجت قرآنی خدا بہمت چھبیل کرد ناوانی</p>

از آفرینش آدم تو بوده مقصود
 و گرنه مشت گلی بود و طینت آدم
 تو بوده بحمدنا خداست نوح نبی
 کنون سینه امت بنگاه از غرق
 فلک ز مقدم تو سعد گشت در معراج
 چگونگی سر فلک پیش تو کشد دشمن
 بر آفت تو بلا از آسمان چسب آید
 مگر بگوئی تو خورشید میدهد چاروب
 بسجده گشت رخا کو درت غیب الود
 نشسته است بفر دوس منتظر ضوال
 همه غلام تو باشند عسری و عجمی
 چهار یار تو در دین چهار ارکانند
 خلیفه اول ابو بکر یار غار ترا
 معین شریع و مددگار دین عمر خطاب
 سوم خلیفه عثمان جامع القرآن
 خلیفه چارمی آل ابن عم بود الحسین
 بهم عنا صد دین اندامی چهار امین
 ز استقامت شدند این چهار تن یک تن
 زبان ناطقه در فقر و وصف شال عاجز
 چو انتها نشود وصف چار یار انت
 غرض رویت بشان تو عن لاجسی

ترا ملائکه کردند سجده میدانی
 ز دست عزت آدم تو فخر انسانی
 و گرنه کشتی او گشته بود طوفانی
 که بحر جرم در آمد بحسد طغیانی
 و گرنه نخ و بدست آن ساره پیشانی
 که تیغ برق دوپاره کست ز بوالانی
 کند مسیح ز چارم فلک نگهبانی
 که هر صبح بر آرد غلط و شغیانی
 بحسین ماه اریں روشده است نورانی
 که در جناب تو جایش بود بدر بانی
 همه مطیع تو صحرائی و بیابانی
 ز چار رکن بنا کرده مسلمانانی
 امیر کشور صدق و صفای نورانی
 امام کامل و عادل خلیفه ثمانی
 که بود صاحب شرم و حیای ایمانی
 علی حیدر که ارشیریز دوانی
 معین شرع تواند این چهار لاثمانی
 کس که فرق کند کافرست نصرانی
 کنم چه قدر تبصره شال سخن رانی
 محامد تو در آید کجای بیابانی
 که خود تو خوب کمالات خویش میدانی

چو اہل بیت ترا بندہ سچم لے مولا شفا و صحت جان و تنم بدست توست بدوستان و محبان من بمن شاہ کسے کہ بے سبب دنا حقم دہد اپنا مخالفتہ زمن کا فراں دریں ایام بہر دو کون ممد و معا و نعمے باش تو جہو بہنا تا شوم خلاص و رہ بسا شد نہ ز شیطان بدلتہ محفوظ رضائے تست مرا باعث رضائے خدا ز شرع خویش بیارائی ظاہر را شوم بغیر حساب و کتاب اخلی خلد مرا ز گرتی غور شید تیج خطرہ نیست	چرا نہ مشکل من حل شود ہاسانی مریض را سچے دفع مرض تو در مانی نوازش و کرم ظاہری و بہنا فی بکن کفایت کارش بقہر ربانی خصوص کافر نفسے فساد را بانی بدہشتاب عدو سے مرا ہشیمانی فتاوہ ایم بقید ہوا سے نفسانی نگاہدار مرا ہم ز فعل شیطان فی خدا کند کہ تو راضی شوی زمن جانی کہ بشم از سببش خوش نما و حقانی اگر تو دوست بگیر می مرا و برسانی بشتر اگر بجا رہی نہ خود خوانی
--	--

مرا آپ نعمت کو نین از توبے خواہ
ز آفت دو جہاں نیز امن و آمانی

مشوی اصل المعارف

من تصنیف حضرت شاه تراب علی صاحب قلیت دین سرخیز

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

حمد گویم حضرت اله را
آنکه میگردد بامراد فلک
بود نمود آنکه این نابود را
آنکه حمدش نیست در حد و حصار
آنکه بیرون است از دهم خیال
آنکه در کنش خرد را بار نیست
عارف ذاتش خود و معروف خود
هر قدر گوید در بار اشغور
اوست کور و روشن همه سیاره کرد
آفرید از فرد جفت و طاق را
و حدتش کردست بر کثرت مدد
خالقش مقتضی خلق بود
عالم سر و خفیات است او

آنکه پیدا کرد مهر و ماه را
هست زیر حکم او جن و ملک
از عدم انگینخت این موجود را
آنکه وصف او نیاید در شمار
لم یزل ذاتش صفاتش لا یزال
کس ز درکش هیچ واقف گان نیست
و جفتش خود هست و بهم موصوف خود
می شناسم از کمال آن غفور
صنعتش را میتوان نظاره کرد
نظاره را باطن نمود آفاق را
خود چو واحد هست ساری در عدد
از عدم بخشید اعیان را وجود
خالق ارض و سموات است او

هست هرگز نیست را که دست او
 آنکه پیدا کرده است این هرگز کون
 آنکه بشیاء را کند در دم فن
 آنکه باشد قدرت او را صریح
 آنکه ملک الموت را مخلوق کرد
 زندگی و مرگ در همه مان او
 کرد ایجاب و زمین و آسمان
 آنکه اسم او قدر است و عظیم
 آنکه ذوالعز است و بفضل عظیم
 قل هو الله احد الله احد
 دیگرے ہرگز باو ہمنای نیست
 دیگرے باشد کجا اورا شریک
 قدرت او عالمے بنیاد کرد
 قمر و البیس را ملنون نمود
 از دو حرف او کرد پیدا احد جهان
 خود چو دریا هست و اشیا موج او
 آنکه ذوالجبر است و عز و کبریا
 ساخت شکل آدم از یک شمشیر گل
 طینت آدم نمود از آب و خاک
 بنده بود آدم خدائی یافت
 انفع انفعما رحمتم الانبیاء
 صریح و مبدع همه را هست او
 هست بی چون چگونے شکل کون
 کل شئی ما لک الخدا
 قم باذن الله اعجاز سبح
 تا کند گرمی خلق از موت سرد
 آید بیگم بمیت از شان او
 ہم من و ما و تو ہم این و آن
 ہم سمیع و ہم بصیر و ہم علیم
 ہم مرید و قادر و مع و قهریم
 لم یلد لم یولد و کفو احد
 غیر او را در دو عالم جان نیست
 هست و نفس و حدہ ہم لا شریک
 حکمت او آدمے ایجاد کرد
 مهر او الطاف بر آدم و خنود
 امر بر اعیان نمود از کن و کمان
 خود چو سلطان است و عالم فوج او
 فاعل مختار یغسل بالیشاء
 داد شرفش بر همه عالم ز دل
 عزت آدم فرود از روح پاک
 کافرینش لغت فیه گفت
 چون بو نفس گفت لا انھن ثنا

غیر عجز انجبا چہ دیگر دم زخم	طاقتم کو تا دگر و صفش کنم
در نعت حضرت رسالت پناه صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم	
<p>بعد از ان نعت محمد مصطفیٰ گنج پنهان بود اول ذات حق چون وجود خلق گشتش اقتضا اولاً نور محمد آفرید حق چو او را داد تشریف وجود شد روز این رو خدائی پاک را اول المخلوق نور مصطفیٰ سمت اوست در ایجاد اول از همه اوست شافع هر کسے را در جزا اوست که امرش فکر گردید شق اوست که زورش جهان روشن شده است اوست که اندروین او عیسے رسید چونکه موسے رفت بر طور کریم در شب معراج بر عرش تعالی بود که از بندگانش کمترین وقت پیدا گشتن آن رهنمون او چو پیداشد برای بندوبست اول و آخر جهان را هست او</p>	<p>گویم از جان و دل خود او فرست گشت کنیز آنغیا بد ما سبق از سر آن عرفت لے خوش لقاً فیض هستی زو بهر مشیاد مید جمله عالم بسراو پیدافرود بر محمد کلمه بولاک را در حدیث این را بیان برکات در ره ارشاد افضل از همه خاتم الرسل و رئیس الانبیاء برو مهرش عالمے راست و حق گنج عالم همه گلشن شده است از خدا چون رتبه اش علی شنید گفت حقش خلق تعلیم و کلیم عے شنید آواز نعلین بلال رتبه اش بوده پیش حق جبار یکسر اصنام جهان خد مگرگون قصر کسے جمده افتاد شکست و سیکر گریان شد دست او</p>

<p>اوست که حق انجمن معراج یافت معجزات از وی هزاران ظاهر است بود در فرمان او سنگ و شجر جبرئیلش از مکینه چاکر است رتبه اش بوده ست محبوب الهی شکری که اندر زمره ارباع او بود موسی را هموس اندر دلش در نبوت اوست چون شمس بصر فیضیاب اندامه زمان نیک او گرز حق تعریف او را طالبی خود جناب خالق الارض و سما از محمد چون احد می گزید رتبه اش چون بود فضل از همه حق تعالی که چون دیش تیرین نیز گفتش از سر لطف و قبول چون خدا خود گفت و معش حاجا غیر حق دانند کدام احوال او</p>	<p>رتبه شاهی و تخت و تاج یافت هر که در دیش شد از دوزخ برست پیشده قربان او شمس و قمر زانکه او شاه همه پیغمبر است هر موش کو در چنین شامتنشی کرد حق داخل در ای نیک خد تا شود از امت ان کاملش انبیاء و دیگران بدر الدجی نور بدر از شمس باشد مستغفا رو بخوان آیات سبحان الذی گفت در قرآن بوصفش بکمال آمد از وسع صورت احمد پدید دین او هم گشت اکمل از همه گفت اکملت لکم الیوم دین نعمتی اتممت علیکم اے رسول بنده در شاننش زند و م تا کجا لی مع الله وقت آمد حال او</p>
--	--

۴ در بیان اہلبیت رضوان اللہ علیہم اجمعین

<p>اہلبیت جملہ جسز و آن کل اند ہر یکے زان اہل عرفان و علوم</p>	<p>یعنی ہر یک از گشتانش کل اند ہست بر چرخ امامت کالنجوم</p>
---	--

<p>هریکے تابان ز نورش همچو شمع هریکے بد معادل انوار حق هریکے تابنده و تابان چو ماه هریکے بد مصدر فیض خدا هریکے شهنشاه گان شاه دین هریکے از شرع و دین آراسته هریکے بد و ارث ارث و لا هریکے بد آمر و ناہی بشرع از طریقت داشتن افعال شان آن همه آل نبی سبط رسول نیت حد و صفی اہل بیت او</p>	<p>روشنی افزای بزم اہل جمیع هریکے بد محسن اسرار حق هریکے اندر ولایت پادشاہ مشتق از باوی شدہ بہر ہدی مرشد حق و ولایت راہ دین از خصالات نکو پیرا ستہ قاصی الحاجات و ہم مشککشا سوی اصل خویش پی برودہ بفرج وز حقیقت بود پیر احوال شان مقبلمان حق بدند و با قبول ہم رجال و صفہم لا تحسرو</p>
--	---

در مدح اصحاب مستطاب رضوان اللہ علیہم

<p>صاحبانش جملہ شاہ دین بندہ آنکہ گفت او صحابی کالنجوم خاص ز انجسدہ چہار صحابہ صاحب صدق و صفاعدل و حیا صادق صدیق و سلطان امام اہل دین و شرمگین حق گزین نایبان دین و خلفائے طریق بسکہ شان بودند بر کفارت مند</p>	<p>باطریق نیک خوش آئین بندہ اقتدایم اہستدیم در علوم دوستدار برحق و احباب او عیب پوش خلق از بہر خدا کامل و عادل شہ عالی مقام قاتل الکفر و امیر المؤمنین یار غار خاتم الرسل و رفیق حق آبشار علی الکفار خواند</p>
--	---

<p> ہر یکے زان چار یاران فحول ہر یکے روشتدل دروشتنغیر ہر یکے کفار را بدست شکن دوازده بودند مرشیخ الشیخ یعنی صدیق اکبر روشن ضمیر آن دو دیگر در جوانان شد بدند یعنی ذی النورین عثمان الزکی پیش ازین دیگر چه خوانم جز درو بر محمد باد صلیواته و سلام </p>	<p> بود مقبول خدا و ہم رسول بود مکر امان دین را دستگیر ہر یکے اعداء دین را تیغ زن سرور و سرور ہر شیخ الشیخ ہم عمر خطاب سلطان کبیر بر سموات العلیہ چون مدد بدند شاہ گردان و شد مردان علی ز انکہ نبود وصف ثابان را حد ہم معہ اولاد و اصحابش تمام </p>
--	---

در مناجات گوید

<p> یار رب از عرق گندہ غرقم در آب رفت از یاد و دلم روز است آمدہ بودم درین دنیا و دون پای بند این جہان گشتم تمام یاد تو یک دم منی آید بدل فکر دنیا است بر دل روز و شب شد منہنق راہ من نفس اینجا مطلقا ساسی شدم از اصل خود خافل از تو زندگانی سے کہم تا بچ نفس ست این جان و تنم </p>	<p> از خیالت پای تا فرقم در آب عہد و پیمان بے کردم شکست بر تو کہ و نشکر تو اے بیچگون در خیال نفس سے مانم مدام جان ازین غفلت نمیکزد و بخل نیست غیر از جرم حاصل روز و شب سے بروانزہ مرا این ناسزا بہنجہر گشتم زنجیر و وصل خود کار طفلان در جوانی سے کہم یافت بر من دست نفس و تنم </p>
---	--

<p>نفس من محکوم شیطان گشته است هست زیر حکم شیطان لیتیم میکنم کارے که دور انکار هست سخت با حلال پریشانیم ما اکنون از کردار خود شرمند ام میکنم توبه ز عصبان قدیم گشته ام اکنون ز فضل بدلول سائر العیبه ز عیبه در گذر بعد ازین توفیق خیرم کن عطا خواهم از تو هر زمان عفو گناه عفو فرما آنچه شد از من قصور و در دو عالم دار مارا کامیاب هم احبائے مرا خوش وقت دار از همه رنج و ظالم ده امان یکدم از یاد خودم غافل کن قصد دارم بر شریع شنوی جز تو قصدم نیست در روی ذکر غیر</p>	<p>آدم بدتر از حیوان گشته است دور گردید از صراط المستقیم میروم چائے که جائی عادت هست ربنا انا ظلمنا انفسنا تو فدائے برحق من بنده ام می نمودم رخ سویتا عیبه بجا می قایل التوبه بکن توبه قبول غافله الذنبی بضم کمن نظر توبه کردم از گناه ما میفهم استجب دعوات دایمی باله کن عطا و جنیم حورو و قصور با طریق نیک و آیین صواب دشمن مارا بکش بروی دار هم در اینجا هم در اینجا جاودان تا نکویم جز کلامت یک سخن از کلام اولیایت محتوی رب بستره و تمسک بخیر</p>
---	--

در سبب تصنیف کتاب

<p>دوستی دارم شفاعت نام او آشنا و مهربان و نیکوکار</p>	<p>نیک بخت و نیک وضع و نیکو مؤنس و مهربان و ممد یار و نیکو</p>
---	---

ہم ز اخوان و قریبان من است
 دوست میدارد در جنت مرثدم
 در حضور مرشد و نزدیک من
 بسکه پیر خویش را مقبول شد
 گفت روزی با من ای بار عزیز
 میل دارد طبع تو بر شاعری
 مثنوی گو تو بہر حنا طرم
 گفتش علم تصوف کو مرا
 نیست آسان مثنوی با گفتنی
 مثنوی را فکر می باید دراز
 برگ سازش چیست علم شاعری
 کے کند عاقل یہ تصنیفش خال
 بیچ واقف از فن شعری نیم
 نے عرضش خواندم نے قافیہ
 نے فصاحت ہست مارا در سخن
 نے تجسینش خبر داریم ما
 الغرض بس ناقصم در فن نظم
 عذر من بپذیر و تکلیفم مدہ
 آشتا چون داشت با من حسن ظن
 قصہ کو وہ خواہ نچاہ آن دوستدار
 آخر الامر امر او کردم مقبول

خاص از یار و حبیبان من است
 ز آنکہ بہت اواز مرید و الدم
 اکثرش گذرد چو باشد در وطن
 ظاہر و باطن بچہ مشغول شد
 پائے تا سر عقل و ستر با تمیز
 نظم و نسق نظم ہار اقادری
 در مقامات تصوف از کرم
 قدرت شعری ہم اینقدر کم کجا
 روئے باید بہر حلوا خور کجے
 نظم گفتن کے شود بزرگ و سار
 زور طبع و قوت دانشوری
 تا نباشد از فنش واقف کمال
 از صناعتش متی مثل نے ام
 نے زاوا نش نمودم قطع رہ
 نے بلاغت دانم ای ہر از من
 نے زہشتی باش بیزاریم ما
 میکنی ناحق تو بر من ظن نظم
 حرکتے از بہر تصنیفم مدہ
 تا قبوش آمد از من این سخن
 شد مجوز مثنوی را چند بار
 تا نگردد حنا طرم ملول

چون طبعی میل نظم بوده است
 شد موج شوق را انگار او
 بود چندی لب ازین گفتن خموش
 گفتن آن یار صادق خوش
 شوق ما و شوق او با هم شده
 میکنم بحال آغاز مراد
 غلبه شوقم محرک شد کنون
 لیکن از شوق دلم مجبوری است
 چشم دارم از تو ای اهل سخن
 زانکه جمله سندر خود کردم بیان
 حرف گیری بر کلام عاجزان
 نیست ما را دعوه با و خود سری
 دعوه کار جاہل و نادان بود
 عجز خاکی را سدا علی کشد
 دعوه شیطان را زحق افکند و
 مطلبم آنست زین طول کلام
 هر که بنید عیب از تقریر من
 اگر بود قادر به نصیحتش کند
 پرده پوشی بهتر از پرده پردی

وز سحر و سخن دل بوده است
 طبع بر جو شیدا ز گفتار او
 باز شد از گفتش طبعم بچوش
 شوق افزانید بر شعر و سخن
 شنوی را قصد مستحکم شده
 شد بهم با سوز دل ساز مرا
 نیک باشد گفتن من یا زبون
 شرم از ناقص بود محذوری است
 عیبی گر بینی در و رسوا کن
 ناقصی خود همه کردم عیان
 نیست جای زای سخن و شعردان
 کان بود مریدگان را کافری
 عجز خوئے عاقل و انسان بود
 دعوه ناری را با سفل افکند
 عجز با حق داد آدم را حضور
 تا بداند عجز من هر خاص و عام
 هیچ یک نقصان ازین تحریر من
 در زدم از عیب گیری کم زند
 عاجزی خوشتر ز کبر و ددبری

بعد ازین بشنو و گرازم بیان
 خشم کردم گفتگوئے عذر بان

بیان مقامات عشر طریقت

<p>گویم اکنون در مقامات سلوک در سلوک اول مقام توبه است توبه وارد نزد حق مقبولیت و دست میدارد خدا تو آب را شاپ تا یب هست پس محبوب حق در بیان توبه آن فخر عرب نیز التایب من الذنب کن از خدا در شان ایوب ایحسان گفت در قرآن خدا ذکرش عیان با تو اکنون معنی توبه نصوح توبه الندم آمد در حدیث سایه گفت از جنیدی شاه دین گفت توبه هست نیان گناه یعنی نیان کند کن آنچنان لن فراموش معصیت را آنقدر مطلقا کیفیت آن فصل بد آمد این تشریح کرد و قسم تو چونکه تا یب از حجاب خداست یا و گیر جسم در قرب و شهود</p>	<p>موجرے از هر مقامات سلوک توبه بے توفیق حق ناید بدست تا بیان را میدد حق منزلت بندۀ تا یب کس اواب را از حدیث مصطفی بر خوان سبق در حدیث آورده ام منشی حب لاله ذنب گفت آن شاه من انه اواب نعم العبد خوان فهم کن توبه الی الله را بیان گویم از قول بزرگان با وضوح معنی اش بشنود دل به حدیث توبه چه بود پس رئیس لعافین بشنو شرح معنی اش ای نیکخواه تا نامزد در دولت اثر از ان برگزیت گویا بنود از وی خبر از خیال و وهم تو بیرون شود دیگر هم معنی قولش شنو در شهود و قرب و اجابا است جز جفا دیگر نمی دارد وجود</p>
--	---

در شہود و قرب حق تو آب را در وفا ذکر جفا نالایق است چسبست عصیان از خدا بودن جدا چند مدت کرد فعل ہجر و فصل ماند چند سے اول از محبوب دور حالیا قرب خدایش و بھی ست چونکہ تائب با خدا گرد و قرب قرب فارغ مے کند از یاد ہجر تا بیا د بعد باشتی در حضور جلوہ گر چون جب لوہ جانان شود	زین بود یاد گستاخان سزا دانند این را ہر کردار ناشائق است توبہ چه بود قرب جستن با خدا باز یادش میکند اکنون وصل باز چند سے یاد دوری در حضور یاد بعد اینجا بسے بے ادبی ست کے بیا دیش آید از ہجر ای حبیب وصل از دل میکند بنیاد ہجر از کمال قرب ہستی دور دور تائب و توبہ ہمہ از جبار و د
---	--

قول عبدالستری رحمۃ اللہ علیہ

معنی آن آنچه بوالقاسم گفت توبہ یاد معصیت آمد ازو یعنی یاد حیرم دارای با ادب تا نیاید عجب بر طاعت ترا	سہل عبداللہ عکاش و سہل ذنبک ان لا تنسی فرمود او باش اندر خجالت او روز شہد سہر زمان یادش دہ خجالت ترا
---	---

فرق قولین مختلفین

در میان این دو قول مختلف گفت بوالقاسم جنبید از انتہا اول آن در شہود و قرب سفت	فرق اینست ای سخنی مستعد سہل عبداللہ گفت از انتہا قابل دیگر زہد و غیرہ کہ
---	--

<p> غفلت از عصیان بود و رازیان ز آنکه هست آن توبه کن با فی الصفت از گناهان پسین و پیشتر بایدش بنیان عصیان خواهد خواہ از صفاتش باید کردن شرک است در عروج نیستی آن بستی است هم گناه دیگر است او رشک باہ از خودی خود رود ای نیک خو یا د عصیان کنون باطل بود یا دوسو جسم ہر دو ناروا از خودی دارد تعلق ای عزیز این و آن را جمع باشد سوئی تو کوہمہ گشت است تو اب رحیم باز گردم سوے کار خویش باز </p>	<p> تا مجاہد است تا یب ایچوان بایدش بر خطہ یاد معصیت ہمچو کس را ہر زمان باید خطر چون شاید گشت از فضل آرد زان کہ آن فانی الصفت از خویش با د عصیان ہمچو کس را ہستی است انصر من در قرب حق یاد گناہ ز آنکہ تا یب را سزاوار است کہ پس چو او از خویشتن غافل بود بلکہ چون شد ذات داد صافش فنا ز آنکہ یا دوسو جسم این ہر دو چیز او ز خود رفته است و جلہ گشتہ ہو بنده تا یب بگو او را ندیم میرسد اینجا سخن دور و دراز </p>
--	--

قول محمد رویم رحمۃ اللہ تعالیٰ علیہ

<p> از رویش معنی دیگر شنو تاشوی از مایان اے نیکو توبہ باید کرد مخفی و جلی از گناہ کم نباشد اے فت توبہ دیگر بسیار کمالست </p>	<p> گر ترا بیش است از سوے جستجو گفت از توبہ بسیار توبہ کرد یعنی از توبہ تر با فی نے دلی توبہ بے صدق از روئے ریا پس ترا زین توبہ نامقبلست </p>
--	---

معنی قول رویم اسے نیکو یعنی توبہ کن ز توبہ اولست توبہ کنزوسے ترا آید غرور اچھے توبہ از رویم آمد بیان	دیگر سے بہتر ازین عاجز شوم کزوسے پندار آمدہ بدورست توبہ باید کرد ازوسے بالضرورت رابعہ ہم گفت و صفحہ چہن
---	--

قول ابو الحسن نوری رحمۃ اللہ علیہ

گفت نوری توبہ کن ایو نیکو توبہ باید کرد ہر شام و پگاہ گفت ابراہیم دقاق ولی رومی شو سوسے خدا بہر خدا یعنی سوسے حق چنان متوجہ شو آنچنان کہ غافل ازوسے پیشتر ہمچنان اکنون از او آگاہ شو	ہر چہ ذکر غیر حق باشد ازو از خیال غیر ذکر ماسوا معنی توبہ باین شرح جلی روسے کہ اور اپشت نبود ای گدا تا نہ گردوسوسے غیرش روی تو بودہ از جہل خدا سے نامور در گذر از ماسوا اللہ گو
--	---

قول ابو حفص حاد رحمۃ اللہ علیہ

ابو حفص حاد در تعریف آن نہست ہرگز بندہ را در توبہ دست بندہ در توبہ بود از خویش دور بندہ بیچارہ کے تائب شدی	آنچنین فرمودہ است ای دوست زانکہ توبہ از خدا نے بندہ است حق تو اب اندر دوار دہ طور اگر نہ توفیق خدا ہر بدی
بندہ را مر شرف توبہ وہی است داد حق است این نہ اور اکسی است	

قول حسن پوشیده رحمة الله عليه

<p> انجمنین فرموده است ای ماهوش هیچ ناید در دل تو کیفیت یاز چشم میل و طبع و شهوت نایبی و به سره داری از دلا از ارادت میکنی ای دلستان در ادائے توبه صایب نیستی تا نیستی در وبال معصیت بد بود از کردنش ای حق پرست معتبر تر باشد از کار بدن شادش اعمال بالنیات هست هر زمان باید ترا تمیز دل </p>	<p> بو حسن پوشیده در کیفیتش توبه است از وقت یاد معصیت زانکه یاد جسم یا از حسرت گریز حسرت می کنی یادش دلا در خدا ناخاسته تو ذکر آن پس گنہگار سے و مایب نیستی از سر نو باز توبه بایدت خواهش و رغبت بسوی فعل پرست کار قلب پادشاه ملک تن رغبت دل برگزین سیات هست می شود ناخود از هر چیز دل </p>
---	---

قول ذوالنون مصری رحمه الله

<p> بشنو ای خوابان معیش کنون یا بود از خطره ناره و عذاب از حیا و شرم حق باشد ترا باند است از گنہ گردی ندیم حاضر و ناظر اگر بینی خدا همچو یوسف از زینب رو کشی </p>	<p> توبه ذوالنون مصری بر دوگون از گنہ و و جرم کردن اجتناب یا حذر کردن از تقصیر و خطا یعنی از شرم خداوند کریم آری گنہ آید ز توجرم و خطا اگر خدا را عالم است بر گنہی </p>
--	--

<p>توبہ اول را انابت نام دان توبہ خوفی است از کشف جلال صاحب خوفت از ارباب صحو نیز گفت آن اہل حق ذوالنون شاہ توبہ خاصان در گاہ حسدا توبہ خاص الخواص از من تمام توبہ خاص الخواص ای ہم نفس ذات خود را ہم ندیدن دریا نیست دیگر توبہ زین عالیہ تمام تا توانی توبہ کن از خوشیستن من و ما و این و آن و او تو</p>	<p>دویم استیحا بودے مہربان توبہ استیحاے از دید جمال اہل استیحا است اندر شکر محو توبہ عام ست از جرم و گناہ باشد از غفلت شدن بجرم ہم اخلاص الخاص بشنو و اسلام فعل خود از خود ندیدن است توبہ منسوب اخلاص الخاص ان کو خودی خود جدا کردی تمام غیر از جہان مبین و جان و نہ جسد را غوطہ دہ اندر بحر بے</p>
---	---

در باب تقوی کہ منجیہ مقامات عشرہ طریقیہ است

<p>ای شفاعت ہے تقوی بہ ازین چون شدی تائب بہ جرم ای پاکبان و سلوکش بہد اسے عالیہ تمام حجت الاسلام و شفقت دہ و دو اگر سندی تائبی بہ و انجایہ بین وصف تقوی حق کر گفتمہ است قصہ کوتہ : وصف آن تا کے کنم معینش اسے طالب ذرات و شفقت</p>	<p>گویم و شج و ہم مستحقین اکنون از تقوی شعار خویش ساز و اقب اندر وصف آن خبر فرمای در کتاب خود ز قرآن گفت و گرم بہ اتم شد ز قرآن حسین و ز تحریفش بقرآن سفتہ است محمّد گویم ز طولش تن زخم و بہشت و بہر بہر باشد و لغت</p>
--	---

<p> و رسولک از وی مراد است ای همام تقوی آمد بر همه اندام هفت چشم را تقوی است این ای پهلوان از تقاوت گوش گرد نام زد مستقی باشد زبان همچون دگر دست از فعل بدار کوی شود تنگ باشد پاگردنا رفتنی مستقی افتد شکم را نیز نام اگر فساد روح از فعل بد باشند پاک شرح هفت اندام و تقوی ای حاجی تقوی قلب است از اخلاق بد تقوی عقل است کان از فکر بد شرح تقوی اینست در گفتم عام </p>	<p> پاک گشتن از همه فعل حرام شرح هر یک بشنوا من گفتم و گو شود کور از رخ نامحسبان گر شود کمر از شنیدن پاس بد گنگ از ناگفتنی گردد اگر با تفاوت پیشگان بهره شود بایش از متقیان گفتنی باشد از محفوظ از اکل حرام صاحب تقوی شوند آن مشت خاک جلوی یک با تو گفتم بی کمی پاک گشتن از همه کبر و صمد هیچ اندیشه اندر دل زند بشنوا علی ترا زین ای نیک نام </p>
---	--

اول سهل عبد الله شری حمزه علیه

<p> سهل عبد الله در معنی آن اینکه از غیر خدا پرست کن بان تو آری مکن با غیر حق جز خدا و دیگر نباید دیدنت بایدت پرهیز از غیر خدا غیر حق چیزه مبین ای آشنا </p>	<p> خوب رفعت گفته است ای مهربان غیر حق مگو و گیر سخن روز و شب میباش محبوب حق از خودت هرگز نشاید دیدنت میتوان ماندن از غیابش جدا کین کبیره هست نزد تقی </p>
---	---

ذکر غیرش را نہ اندر گوش کن از خیال غیر دل را صاف دا جملہ از خلق بشنو و از حق نگر یار فہم و یار بہن و یار شو	لب ز ذکر غیر او خاموش کن تا نیاید در دل تو غیر یار ز آنکہ غیر حق نیست دیگر جلوہ گر مستقی از جملگی اغیار شو
--	---

قول محمد اسحق رحمۃ اللہ علیہ

از محمد ابن اسحق اینچنین گفت تقویٰ ترک ما دون اللہ است ہرچہ باشد غیر از ذات خدا ہرچہ جز حق است از و بزار شو نیست جز پندار تو غیرش دگر علم غیرت کہ در تو ساری است غیر از وہم تو آید در نظر بیش ازین شایان نباشد مذمذ	معنی تقویٰ بگوش آید ذہن نیک فرمودست قول و کجاست با بدت پرہیز از وسع الحق کدا ناخوش ازین وہم وزین پندار شو ور نہ جز حق کیست دیگر جلوہ گر بر ہمین تکلیف تقویٰ جاری است الحذر زین وہم و قسمت الحذر از ہر رگی دیگرے گویم سخن
--	---

قول بزرگے دیگر رحمۃ اللہ علیہ

نیکم دے معیش گفت اینچنین اصل تقویٰ نفس خود را کشتن چون ہوا نفس را بر ہم زنی معنی تقویٰ چو در گوشت رسید ہست تقویٰ اجتناب از حرام	اے برادر کن ہم این را نشین وز مناسی بودنت کوتاہ دست از کمال ورع و تقویٰ دم زنی از ورع ہم حرفے میباید شنید ورع پرہیزست از شبہ تمام
---	---

بیان اقسام تقوے

<p>تقوہ عام است پرہیز از گناہ تقوہ خاص است از غفلت خدا تقوہ خاص الخواص از ذکر غیر از خودی خود شدن یکسر جدا</p>	<p>ہم ز کار زشت و افعال تباہ از فراموشی حق کردن خطر پاک گردیدن ز علم و فکر غیر ہست تقوای اخلاص الخواص</p>
--	---

در مقامات زہد کہ بمجمہ مقامات عشرہ طریقت

<p>از مقامات طریقت بعد ازین زہد چہ بود ترک دنیاے حلال</p>	<p>شرح و بسط زہد بشنوائی قدس بہر عقبہ کردن ای نیکو خصال</p>
---	---

قول جنید رحمۃ اللہ علیہ

<p>معنی آن از ابوالقاسم جنید گفت زہد طالبان آخرت و از تنہی قلب را کردن تنہی شرح آن اینست ای معنی تلاش ز آنکہ چون در ملک دست خود دانی بس غنی بودن بملک مال جاہ یا بود تشریح و تفسیرش چنین خود تو مملوک خدا سے مالکی در حقیقت نیست دنیا ملک کس</p>	<p>بشنوید و بہر کلامش دل دہید دست خالی کردن است از ملکیت یاد دار این قول پاکش ای ربی دست خود را برکش از ملک و معاش معتمد گردی کہ ہمان گشتی غنی افتقار است باشد از حق خواہ مخواہ دست خالی کن ز ملک ای ہم نشین مالکیتہ کردن آید با کسی مال بندہ مال مولا است و بس</p>
--	---

<p>بس تو دست خویش از دنیا بکش لذت دنیا چو یکسر فانی است گر تخی دستی تو از دنیا بدون زانکه اصل زاهدی لای هم نفس حرف ظاهر گر کس ترکش نمود ترک یا بدنی الحقیقت از دولت با وجود نفرت قسلبی اگر بس تو بیشک چون سلیمان زاهدی سر سقطنی همچین فرموده است شرح او چون شرح مذکور است و بس</p>	<p>شمار از دینار چار و پنج و شش طالبش بودن عجیب نادانی است کن خلوص قلب از میلش کنون نفرت قلب است از دنیا و بس دل گرفتار است در وی زنجیر سود نفرت قلب است ز بد کمالیت ظاهر از دین تو باشد مال زر ز بد قلبت میباید زمین شادیدی دل تخی کن ز آنچه گردی خالی است نیست دیگر حاجتش ای هم نفس</p>
--	---

قول حضرت علی رضی کرم الله وجهه

<p>شاه مردان مرتضی در باب زهد مطلق از دنیا تو بپای پروا می شود مان بدینا اینقدر بیایک باش کز مخلوقش مومن یا کافر اینقدر ز بدت اگر حاصل شود</p>	<p>انجینین فرمود با اصحاب زهد یا کباز و بالکب همتا می شود آنقدر در ترک او چالاک باش گر پرو بهره ترا نبود سر جملگی تجمل و حسد از تو رود</p>
--	--

قول حضرت شبلی رحمة الله علیه

<p>گفت شبلی ز بد کن از ناسوا یعنی ترک غیر حق کن جسلی</p>	<p>نام زاهد تا نرا کرد دور و تا شوی کامل بوجهی</p>
--	--

قول حضرت یحییٰ رحمۃ اللہ علیہ

گفت یحییٰ زہد ترک مبدّ را ز آنکہ بر لایبے ہم عمت ز انقدر ہم زہد مے باید نمود گر زہد بت زہد باشد اسے احد زند مے بدندان جملہ فلک اگر شوی فارغ زبدا ی آدمی	از ضرورت بگذر از بہر خدا ز اہد انرا میشود اسے نیکزاد صرف بر حق معتقد شوی و دود در تو گرد و جلوه گر شان صمد حاجت بدی نمیدار و فلک بالمک آید ترا ہم ہم می
--	--

قول ابن مسروق رحمۃ اللہ علیہ

وصف زہاد ای ندیم حق پرست ز اہد آنست ای رفیق با ادب ز اہد انرا یعنی ای معنی طراز چونکہ مخلوق ست موصوف نیاز پس نیازم با سبب بیجا بود تا سبب را بندہ شد محکوم ناز بل سبب را بیاید کرد یار از سبب واجب بود بیزاریت	ابن مسروق اینچنین فرمودہ است ہیچ بروے شر نگرد و از سبب جز سبب با سبب نبود نیاز وصف خالق ب نیاز ی ہست نیاز گو بہ حاجتمندی قبل با بود کرد محتاجے بہ محتاجے نیاز تا ہمہ از وے بر آید کار و بار فرض آمد با سبب یاریت
---	---

قول منصور علّاج رحمۃ اللہ علیہ

گفت منصور انا الحق گوینکو	ترک دنیا ہست زہد نفس تو
---------------------------	-------------------------

	از خودیت زہد جانِ کمالیت		ترک عقبے بہت از زہد لبت	
قول حضرت علی رحمۃ اللہ علیہ				
	زہد در دنیا چه باشد ای امام کز وی آید زہد کردن مر ترا زہد کردن در وی کیفیت کم بود تا کہے ترکش کنای ہم نشین دم را خذ و ترک آن نادان زند اخذ و ترک ہجو این مقدار چیست		گفت از شبلی کہے ای نیک نام گفت این دنیا چه قدرست ای فخر از پرپشہ چو قدرش کم بود این چه چیز است و چه مقدارست ہر چه کمتر از پرپشہ بود طالب و زاهد ازین نادار کیست	
قول حضرت ابوبکر واسطی رحمۃ اللہ علیہ				
	در بیان شان زہد ای اجی نیست در عالم چو او دیگر کشف چہیت ترک انکہ پر رسوا بود تا کجا از زہد آن گوئی خموش تا کہے از اعراض آن گوئی سبق زہد آن از ترک بخشش بیش نیست نیست جای فخر زہدش ای ذکی		گفت ابوبکر امام واسطی بہر آدم گشت این دنیا کشف دعوی زہدش ترا بجایا بود تا کیے از ترک ناپاکی تو خوش از پرپشہ کم ست او نزد حق جز کشف او هیچ ای دلش نیست تا کی از ترک نجاست مدعی	
قول حضرت علی رحمۃ اللہ علیہ				
	گفت زہد چون شوم ای شخص		سائے از شبلی فرخندہ حال	

گفت زهد تو نباشد هیچ شے زاهد از چیزیکه نبود قسمت انچه تقدیرت شد از حق تقدیر پس از ان زهدت ندارد فائده انچه از حق است در قسمت ترا اکنون از زهد تو غیر از نام نیست	حرف ناممکن نگویم تا بکے ہست بے معنی و سہو غفلت اخذا و باشد ترا مرا گزیر روکشیدن کی شود از مائده پس تو زاهد بشوی از وی چرا ہیچ از زہد حصول کام نیست
---	---

قول حضرت شبلی رحمۃ اللہ علیہ

مازگفت آن شبلی پیر ہدی زہد از دنیا سر غفلت است زانکہ دنیا نزدانشہ لاشی است	از کسے در شان زہدی پارسا بندگان را نام زہدیت است زہد از لاشی بحر غفلت کی است
--	--

در بیان اقسام زہد

اکنون یک جا میکنم اقسام زہد ترک دنیا از برای آخرت ترک عصبی بہر موعای این ترک کردن خوشتن برای فلان از احضال الخاص آمد زہد این	نامور شوای اخی از نام زہد زہد عامان ہست ای نیکو صفت زہد خاصان ہست بیشک بالیقین زہد از خاص الخاص آمد بیان کو کند زین زہد ہم زہد ای این
--	---

در باب فقر کہ منجمہ مقامات عشرہ طریقت است

بعد ازین گویم سخن در باب فقر	تا خبر یابند از و اصحاب فقر
------------------------------	-----------------------------

فقر محمود دست نزد حق پاک
 از حدیث مصطفیٰ تعریف آن
 فقر زین المومن آمد در حدیث
 بشنو قول پاک آن صافی نژاد
 فقر فقرے را اگر کردی قبول
 بسکه مقبول ہمیں فقر بود
 بشنو استدعای او از بیت من
 فقر باشد خاص از او صاف و عید
 از غنا اگر بندہ لاسے زند
 زانکہ آمد انتم الفقرا از حق
 نیست اصل بندہ جز فقر و فنا
 چونکہ اصل تو نیاز ست ای امیر
 فقر باطن چیست ای بخت جگر
 نے ترا مالے بودنے محکمیت
 عاجز و محتاج باشی چون گدا
 فقر باطن چیست ای معنی طلب
 نے زانت قول باشد نے صفت
 نے زانت حسن باشد فی جمال
 نے ترا وضعے بودنے ہیج خو
 نے ز اہل فقر باشی نے غنا
 نے بود و نیاز آن تو نہ دین

درجہ عالی ست فقرای مشہد خاک
 رو مکر و گوش کن اسے مہربان
 هست دیگر نعم ازین بہتر حدیث
 عرفان لی ہو الفست و جہاد
 فقر اسرع نیز بشنو زان رسول
 خواستی آنرا از حق آن اہل جود
 رب اجعل رزق اہل بیت من
 نیست لایق جز فقری لاف عبد
 کاذب ست و مدعی بی سند
 حفظ باید کرو ازین آیت سبق
 بندہ حاجت مند و مولای غنا
 ظاہر و باطن بیاید شد فقیر
 بودنت بے مال و ملک سیم و زر
 نے ترا قدرے بودنے منزلت
 کس مدد گارت نباشد جز خدا
 نے حسب آن تو باشد نے نسب
 نے ز تو جورے رو و فی عدلت
 نے بزرگی و نہ خوبی نے کمال
 نے بتو منسوب گرد و ذات تو
 جملہ وصف و ذات تو گرد و فنا
 ہاں سواد الوجہ باشی بعد ازین

این قنا کر طے کنی آید بعت ساکنان را پیش ازین نبود مقام گویم اکنون قول باے اہل دین	فقر چون آخسر شود گرد خدا کو ز خود کم شد خدا را و السلام از فلک باز آدم سوئے زمین
---	--

قول حریری رحمۃ اللہ علیہ

از حریری معینش در گوش کن گفت از معدوم تو چیزے مگو یعنی گرباشد ترا قوت شے چون شود معدوم از تو قوت شب زانکہ بے این بسین مشکل شود مقصود از قوت ضروری تو ست پس نخواہ از رفیق دنیا ای اجنی گر شدی عاجز ادائے فرض در چنین حالت قناعت پیشہ معنے قولش دیگر ہم یک فقیہ یعنی موجود حقیقی بہست حق گر چنین موجود مفقودت شود پس چو این موجود آمد لا زوال	التقائے سوی آن از ہوش کن تا نگردد کم شے موجود تو قوت دیگر شب نخواہی اگر کسی بایدت ہم دیگرے کردن طلب در عیادت نفس تو کامل شود و از قوی گشتن عبادت بہست تا نہ عاجز از ادائے واجبی پس طلب کن قدر آن از رفقا سخت بے فکری و بے اندیشہ بہ زاول گفتے نیکو شبیہ غیر او معدوم باشد مستفق عاجبت معدوم بعبودت شود کے روا آید ز معدومست سوال
---	--

قول حضرت ابن ابی کلا رحمۃ اللہ علیہ

بشنو شرح فقر دیگر ہم دلا	انچہ مقبول ست از ابن ابی کلا
--------------------------	------------------------------

<p>گفت فقرست هیچ که نبود ترا در تعرف شرح آن دیدم چنان گر پیدا آید ز ملکست هیچ کام گر چه او محتاج تر نبود ز تو یعنی گرنای ترا آید بدست دیگرے که تو بود محتاج کم پس بملکت هیچ از سابق نه بد جایز آمد وصف فقرت این زمان حمد حاصل زین سخن اے آشنا هر که باشد از فقری زینتش از نصیب خود شد او کوناوست</p>	<p>چون شود آنم نباشد لے گدا که نباشد هیچ ملکش در جهان نذر محتاج دیگر گن آن تمام لیک باید دادنش ای نیک خو بعد از ایام چند اے فاقهست نذر او کن آن همه بے رنج و غم باز چون آمد هم از ملک نشد انچه از ابن ابدال آمد بیان ایچنین باشد بقتل و فقم ما بر نصیب خود نباشد حرکتش حرکتش بهر نصیب دیگر است</p>
--	--

قول ابو محمد رویم رحمۃ اللہ علیہ

<p>انچه آمد از محمد بورویم فقر چه بود نیستی جمله هست یعنی از خود جمله مفقودات را هر چه دارد غیر حق پیشیت وجود هر چه موجود است از وی شو جدا بر وجود غنیست توان دل نهاد انچه مفقود است از چشم شما زانکه از آن تو گر آن چیز نیست</p>	<p>اکنون بر تشیخ و توضیح شوم ترک مفقودات هم ای حق پرست فانی و نابود کردن اے فتنه نیست باید کرد آن را چله و زود تا نه شغلتش باز دارد از خدا جان زود جدا نش نباید کرد ترک شوق و غلبش باید ترا از طلبکاریش حاصل نیز نیست</p>
---	---

<p>نزد تو خواہد رسیدے خوش لقب شغل گشتاید بجی شاید نہ غیر</p>	<p>ہر چہ از آن تو ہست آن بطلب پس ترا از حق طلب باید نہ غیر</p>	
<p>قول کنانی رحمتہ اللہ علیہ</p>		
<p>از گمانی گوش کن این حال فقر پس غنی بامد شوی الیرد چست یک بجز دیگر نئے گرد و تمام از ہمسہ عالم ترا آید غنا آن قدر با حق نیازت ہست</p>	<p>گر بے خدای تو قیل و قال فقر چون اسے اللہ تقاربت شد در زانکہ حال این غنا و وقت ندم گر بجی محتاج با سنی سے گدا ہر قدر کہ بے نیازی از جهان</p>	
<p>قول ثوری رحمتہ اللہ علیہ</p>		
<p>گر ز ہستی از فقیر سے دل پذیر بذل و اشیاء و عطا عند الوجود دل بیارامی تو دوزنا یافتن خواہشت نبود از ان مقنود هیچ بذل و اشیاء دگر کن بی سوال یافت و نایافت یکسانست شود نے خوشی باشد ز وجہ النش ترا</p>	<p>گفت ثوری یحییٰ بن النعمان الفقیر الکون عندہ ہمدام باید نمود وصف فقر این است ای ہر نگ من گر نہ باشد نزد تو موجود هیچ در بدست آید ترا چیز سے ز مال بے نیاز از شے ترا جانب شود نے غمی آید ز فقدانش ترا</p>	
<p>قول بعض کبرا رحمتہ اللہ علیہ</p>		
<p>صاحب فقرست آنکس در جهان</p>	<p>بعض کبرا گفت از فقر اینچنان</p>	

گو بود محروم از رفی و سوال یعنی باوصف نیاز و حاجتش نے کسے با او کند رفی و کرم نے خود او از هیچ کس سائل بود از سوال و رفی و کمک این سہ چیز	شرح او این ست او نیکو خصل با وجود مفلسی از دولتش نے کسے نذرش بر هیچ از دم نے دلش بر هیچ شے سائل بود باشد او محروم سے اہل تمیز
---	---

در باب توکل کہ منجہ مقامات عشرہ طریقت است

از توکل بعد ازین گویم بیان ہر کہ در ایمان حق باشد دست بشنو از حق آیت فتو تکل ہر کجا آمد بستر آن ذکر آن زانکہ معنی توکل اعتماد و اسپردن جملہ کار خود بحق غیر ایمان و حق اے آشنا ہر قدر کہ با جفت ایمان بود ہست متوکل ز محبوب خدا فہو حسبہ چون خدا فرمودہ است	کہ از مقامات طریقت ہست آن باشد او اندر توکل گرم حیت مؤمنین ان کنتم اے فرخندہ جلہ مامورانہ آئینہ مومنان بر خدا کردن بود او نیک زاد در توکل اصل ہست این متفق مستند بر حق کسے باشد کج از توکل آن قدر سامان بود ہست میدار و خدا این شخص را باید آوردن توکل را بدست
--	---

قول ستری سقطی رحمۃ اللہ علیہ

گویم اکنون شرح آن ای بار جان التوکل نزد آن اہل حسد	انچہ ستری سقطی فرمودہ است آن الخلال عن حول والقوة بود
---	--

<p>یعنی گرداری توکل بر خدا هر چه ممنوع و نهی باشد نزد تو و آنچه آید پیش تو از هیچ چیز فارغ از کسب و تلاش خویش شو گر ز حول و قوه خود فارغی نیست تا در طفل حول و قوتی حول و قوه گشت چون سید درو از تلاش رزق دست خود گش و کنی سعی و تلاش و هم کسب معتمد بر آن باشی بر خدا</p>	<p>پس ز حول و قوه خود شوی جدا منع او از خود ندانی بل از او هم از ودانی تو ای اهل قیصر معتمدی بر معاش خویش شو پس تو هم چون طفل بی فکر و غمی پرورنده هست او را عورتی شد گویا به تلاشش و جستجو در کنار رب خود مان طفل و ش پس در آن هم معتمد باشی بر رب خواه از کاسب تو باشی خواه لا</p>
---	---

قول ابن مسروق رحمه الله علیه

<p>در توکل ابن مسروق این چنین آنچه از احکام بسیار انقضای یعنی گردستی تو از متوکلان که قضا گزیند ابر تو کند پس ترا بروی نیاید اعتراض ز آنکه چون خود را سپردی با خدا پس از ملک رفیق مالک گشتی او مالک هست او هر چه خواهد آن کند نه بشادان باشی و نه مضطرب</p>	<p>حرف زن گردیده است بهم نشین باشد تسلیم کن اسے با رضا اینچنین باشد ز تو طایفه نشان از کسے گوید ترا حربے زند جملہ در تفویض کوشی چون عیاض جان و تن کردی با مر او فدا هیچ از چون و چرا نه سزد و تو بر تو صد گونه قضا سے خود زند نے بجهوبت نہ مکر و بہت سہرے</p>
---	---

<p>ناید اندامی از و در خاطر رنجست ناید چه جانگسے ما</p>	<p>گر انیسے او فرید بدرت در غماید روئے مکر و مہ ترا</p>
<p>قول سہل تستری رحمۃ اللہ علیہ</p>	
<p>باش سہل سہل تو در دست خدا خواہ بد آید ترا آن یا نہ کو محو کن خود را بمرغی خدا</p>	<p>در توکل سہل گفت لے پارسا یعنی ہر جانب بروا بجا برو راضی را خود سہرا پاشو جدا</p>
<p>قول عبدالستقرشی رحمۃ اللہ علیہ</p>	
<p>ہاں پناہ خود بسوئے حق مجو تا نہ حاجت بر منہ جستن شود در ہمالک سوئے او جو پناہ پس پنے بردن با و چه بود مقام تا پنے جوئی ازان سوئی ندا</p>	<p>گفت عبدالستقرشی اسے عمو یعنی چنداںست حضور حق بود ز آنکہ غایب باشی تا از پناہ شاہ چونکہ حاضر باشی پیش او ملام در حضور و قرب کے آئیہ بلا</p>
<p>قول ابوالقاسم جنید رحمۃ اللہ علیہ</p>	
<p>در توکل شرح بسط انجین اکنوں ہم با و شوئی چون با سبق شرح قولش این بود اسے نیکو بود تدبیر تو آنجا بیے دخل دست خود را برکش از تدبیر آن</p>	<p>گفت ابوالقاسم جنید شاہ مین در ازل بودی چنانکہ تو بحق تا خدا ہم چون ازل باشد بتو یعنی انچه قسمتت بدو و ازل انچه موجودت شد اکنوں ہمچنان</p>

رویت منعم چنان غلبه کند که در آید شکر اکنون در بیان	شاگرد شکرش همه از چار و دو غیبت اند غیباً قفا دین زمان
--	---

قول بکلیه معا و رحمة الله علیه

گفت بکلیه یار معا و شاه وین ما بشکر نیستی از شکران غایتی بشکر اخیر گفت او شکر هم از نعمت الهیست بان برین نعمت هم او نعمت شایس پس نباشد شکر را حد و مهر از جنید آمد بسیار و باب شکر گفت شکرست اینک را نعمت بجا یعنی حجت آنچه نعمت اوده است مال و مالک و دولت و دنیا تمام از جوارح کرده باید کار نیک همچنین بر بایستی نیک اموال را	اینچنین در شکر شرح دل نشین تست شاگرد شکر با دست خوان شرح آن باشد چنین ای نیک خ داند این را هر کس آگاه است شکر باید کرد و بحد و قیاس غیر خیرت چیست اینجا در نظر بشنوید این نکته احوار باب شکر صرف باید کرد اهل وفا از جوارح چشم و گوش و پا و دست صرف باید کرد و هر جا و اسلام نه گناه و فعل بد ای یار نیک سچ باید کرد و اهل سخا
---	---

در باب رضا که نخل مقامات عشره طریقت است

بعد ازین گویم سخن اندر رضا گویم اول وصف زن ای یار جان در رضا او گشت رفع الاختیار	بشنو از موش و بده تن در رضا از جنید شاه دین سخن زمان اختیار خویش جسد و گزند
--	---

<p>انچہ حق خواہد تو ہم خواہ ایوانی اختیار خود بکن از خود جدا مالک ست او خواہد است اجت تو بہر صورت رضای حق طلب نیز گفت او این بود معنی الرضا یعنی چندان بار رضایت خود گفت عارف انجمن معنی الرضا یعنی در جبریان حکیم کردگار</p>	<p>ہر چه حق گوید تو ہم گویے صبی باش راضی تو بہر معنی خدا خواہدت پنج و خم و محنت دہد بگذر از چون و چرا در کار رب نعمت گردد و ہمہ سر پنج و بلا ہر چه از یارت رسد نیکو بود دل سکونی زیر منبریان خدا باش از دل با سکون باقرا</p>
---	--

قول ذوالنون مصری رحمۃ اللہ علیہ

<p>گفت ہم ذوالنون مصری در رضا برقضا باشد رضائے جمالت کہ بود عشاق راوشنام یار</p>	<p>شاد باشد دل بجریان القضا در بلا ہا لذتے یابد دولت کم ز لطف و شفقت و انعام یار</p>
--	--

قول ابو محمد روم رحمۃ اللہ علیہ

<p>انچہ آمد در رضا از نور ویم گفت استقبال احکام خدا یعنی انچہ رونماید از قضا مثل محبوبے کہ مے آید زدو</p>	<p>اکنوں بر شیخ و تو پیش روم بالفج باشد رضا سے باصفا از خوشی پیش آید آن احکام را عاشقش از پیش گیر دور سر و</p>
---	--

بچشمین احکام حق را سر مبر
از خوشی پیش آ تو ہم لے نامو

در باب خوف که منجمه مقامات عشره طریقت است

بعد ازین راقم شوم در باب خوف	بشنو از گوش دل و صی خوف
گفت ابو محمد مستقی ای جوان	اینچنین تعریف خوف خایقان
هرگز ایاست ز نفسش خوف بیم	زیاده تر از دشمن و پور حیم
خائف است و خوف و باشد صحیح	نام او از خایقان گردد صحیح
ز آنکه نفست دشمن دایم بود	هر زمان هر کار خودت ایلم بود
و شمن نفس تو هر لحظه پیش	میزند هر دم ترا از زهر پیش
نیست شیطان حامل جان نیست	هست جابل در تو نفس دشمنست
میکند شیطان ز دورت دشمنی	نفس دارد در حضورت دشمنی
نفس را بنودز تو بیگانهگی	هست نفست مدعی غانگی
گر اخوندی خوانی شیطان کم شود	دشمنیش از تو آخسر کم شود
هست دفع نفس تو دشوار تر	از اخوندش هیچ بنود کارگر
هست نفست دشمن جان بغل	دارد او صد یچ شیطان بغل
چونکه شیطان از تو دورست گدا	خوف از وی کم کن از هر خدا
خوف دار از نفس خود ای پارسا	کو ز تو یک لحظه هم بنود جدا
دشمنی کو با تیم آغوش گشت	بد بود از مدعی دور دست
در برت هست او برائے دشمنی	هرگز از وی نیست جای آئینی
جنگ با شیطان ترا آسان بود	دفع او از وی تو امکان بود
که شیطان را بود هیچ انتها	حصر بنود حیل هائے نفس را
چون کشد شیطان بجرم از طاعت	توبه زایل هست بهر عصیت

<p>از عبادت میکشد سوئے ریا از ریا تو به بود بس مشکله و شمنیش هست پروا ناعیان بر زبان حرفه ز جوش رانده است در شریعت هست محروم آن عرق باقی ماند خط نفس به نگام هر زمان باید ز شیطان بیشتر ایمن از نفست نه باید شدن</p>	<p>نفس تو بدگیش تو بے اهل صفا از گناه تو به توان کردن و نه نفس اعدا در حدیث آمد بیان ما ابرئیم نفسی یوسف خوانده است جز طبیعت نیست شیطان را نصیب تا نگردی تو ز خود فانی تمام پس ترا از نفس خود خوف و خطر تا نمیری تو همه از خوشتن</p>
--	--

قول احمد حمدویه رحمه الله علیه

<p>در بیان خوف این تقریر کرد کز سوئے خود ترسد مخوفات جهان کز تو خود ترسد مخوفات ای زمین تا نپرسد از تو خود شیطان تو بد مخوفات جهان آن ناسزا پا و سر گم کرده میکردی خوار بود محرق آتش خوف عمر اثر او پیدا نماید از برون غلبه بر اعدا و صلوات هست و پس</p>	<p>احمد حمدویه پیر نیک مرد در حقیقت هست اهل خوف آن یعنی اثر خوف کامل است این بان تو خائف چون عمر خطاب شو خوف شیطان بود جمله غلبه را لیکن از ظل عمر آن نابکار چون نه شیطان را از بودی خطر هر که خالی تر بود اندرون چیت اثر خوف نیست هست پس</p>
--	---

غلبه خوف است از دید جمال
هست محرق همچو خوف آتش مثال

قول عبد الله رحمه الله عليه

گفت عبد الله اسے اہل و عیال یعنی شاغل با خدا باشد چنان در محیط قرب حق سرتافتم تا نیاید سوئے غیرش التفات چون نہ فکر جنگ و دفع او کنی پہچو پیغمبر کنون دیو عدو	خالیف آن باشد ترسند و خوف کہ تیار درخ بسوئے غیر آن غرق سازد خویشتن را دمیدم یا بجنگ و یا بصلح او نیکی ذات آید از تو دشمنی را ایمنی ایمن و بیخطر گردد ہم ز تو
---	---

فرق قولین مختلفین

فرق قولین اینچنین بشنوزین باشد اول از سلوک و ابتدا اول از دشمن نہ فارغ شد بنوز ستعد باشد بجنگ او بدام نیست فارغ یکدم از فکر عدو نیست فارغ چون ز فکر دشمن او ستعد بر دفع شیطان بدگر زین نہ گشتی سوئے او قہر لعین دوم از اعدا فراغت یافته گشت فارغ از جنگ دشمنان او بجلی فارغ از فکر عدو است	تا شوی واقعا ازین ہر دو سخن دویم از عالمیت ام آنها جنگ باو سے میکند شب تابروز ہر دم و ہر خطہ و ہر صبح و شام ہست بہر دفع او مشغول او پس چنان گردد ز جنگش المراء داشتی شیطان از وزین را خطر دفع او میکرد آن شیخ امین مرکب دل را ز فکرش تافقت باز نافتد او بجنگ دشمنان نیست فرصت یکدمش از شغل دست
--	--

<p>غرق هست او در خیال یار خود فارغش دانست چون دشمن دشمن گشت زمین ره این او از جنگ از جهالت قصد سونش میکند چون محمد کو ز شیطان عدو زانکه بروی گشته بدان فجاء بالتفاتش سوئی شیطان بود که قصد دیوے سوئی او از جمل بود</p>	<p>بر پیکارش نیست از اختیار خود گشت حاصل اینیش کم و بیش این منب داند که بروی دست دشمنه بر پاچی خود از خود میزند بود فارغ جسمگی از دفع او بعد ازین کو فکر دیو و العذاب بود سوئے حق ز بس مشغول که بود این دیو زان صافی وجود</p>
---	--

قول ابن الجین رحمۃ اللہ علیہ

<p>بشنود گیر و صفتش ای یار صدیق گفت خایف آنست ای ناجی معیت گاه ترس زد و خوف ای پیر دلف یعنی گاه ہے خوف حق بروی چنان که سدا پا صورت ہیبت شود جمله عالم زو برسد این زمان گاه ہے غالب گردش خوف خدا یعنی چندان خوف حق غالب بود چون شد او فارغ ز فکر دفع غیر کالعدم نزد خوف او اینک است بسکه از خود گم شد آن اہل وقوف</p>	<p>انچه منقول است از ابن الجین خوف او باشد بکمال وقت گاه این تر بود ازوے خوف غالب آید بر دل و بر جسم و جان ہیبت او سینہ اعدا در و ہیبتش افتد بر سر خورد و کلان پس نیاید هیچ خوف از ماسوا کہ از محو فات و گر فکرش رود پس خوف این از گشت دلیر زانکہ در خوف خدا استہلاک است این ازوے گشت ستر تا پافوف</p>
--	--

چون ز خود خالی شد آن مرد بخت	پس کجا شیطان شود با وجود حریف
ز آنکه گشت او مرده بیس و جان	کس نمی باشد حریف مردگان

قول ابو محمد روحی رحمه الله علیه

اکنون و صفش آنچه آمد از رویم	در پی تشریح او قاصد شویم
گفت خالفت آنست ای اهل بیک	کو ندارد خوف جز ذات خدا
یعنی خالفت باشد از بهر آنکه	نمی بر آید نفس خود ای خیر خواه
خوف بهر نفس چه بود ای امین	از عقوبت ترس خوردن بالیقین
چیت خوف از بهر حق ای پارسا	بودنت ترسان ز اجلال خدا

در باب رجا که منجم مقامات عشره طریقت است

ای تو از خوف الهی سرفرو	در رجا اکنون زمین حرفه نشو
دشمن امید فضل و رحیم حق	این بپوشی رجا را مستغرق
حضرت حق است رحمان و رحیم	لطف و فضل دست بر عالم عظیم
میتوان بودن ز فضلش در سر و	کو کریم است و رحیم است و غفور
بایدت هر حال امید از آنکه	چشم نتوان دشمن از ماسواه
در بیانش آنچه عباد الله ضعیف	کرد ایما بشنوی مرد طریف
گفت معنی رجا آن حق پرست	شاد بودن از وجود وصال است
چون وجود وصال حقت و سعاد	میتوان گردیدن ز شوق شاد

در بیان بعضی اخلاق اولیای الله تعالی

از تو اضع او لا گویم سخن	تا تو متواضع شوی و خود شکن
--------------------------	----------------------------

<p>سایه پر سید و صفش انجید کسر جانب هست در هم خصل انجیح یعنی با بر کس شکسته باش وزم بهیچ مرغ پر بریده در جهان در تکبر دل مده فرعون و ش بانیاز و عجز اسے شهباز شو بار خود را بر کسے دیگر منہ بلکہ بار غیر را بر خود بنہ گر ز مردم بر تو آید ظلم و جور و انما از خویش تن عجز و قصور</p>	<p>در جوابش انچه گفت او بشنود این مثل فرمود آن اہل صلاح کن تحمل در جهان بر سر دو گم عاجز و لاچار و سگین باش در پان در جهان گردن فرو نہ سر کش سنے ز کبر و غرہ در پر داز شو در جهان از خود سر بہا سر نہ غیر را می دان از خویش اعلیٰ وہ تو بپادشش کن از ظلم طور پر و بال خویش بشکن از غرور</p>
--	--

قول ابو محمد رومی رحمۃ اللہ علیہ

<p>در تو اضع شیخ دیگر می کنیم دلت دل بہر علام العیوب یعنی بودن قلب را خوار و ذلیل ز آنکہ پنهان هست در دل صیغہ حق خبر دار است از کردار دل بندہ عاصی بہ پیش پادشاہ او گنہ گار هست و مولایش خبر</p>	<p>انچه فرمودہ است در شأنش روم در تو اضع گفت آن پاک از عیوب در حضور حضرت نعم الوکیل و در ہمہ آگاہ علام العیوب چون نہا شد پیش او خوار و خجیل کے نہار و خوار خود را از گنہا باشد اینجا جامہ خوف و خطر</p>
--	---

قول سہیل عبد اللہ رحمۃ اللہ علیہ

<p>سہیل عبد اللہ شیخ رہنما</p>	<p>کفایت لقبیل الواضع للرفنا</p>
--------------------------------	----------------------------------

یعنی آید آنچه بر تو از خدا
 کن بدل اقبال و راضی شود
 در تواضع دیگر و گفت این سبق
 یعنی تو از بهر حق شوقی پسند
 راضی از حق به نفس خود مشو
 گر کسی حق نماید پیش تو
 حق نامیده مبین غیر از خدا
 یعنی با تو گر کسی خوبی کند
 خویش را تو ز حق بین نه از او
 در تواضع دیگر از پاک مرد
 فقر قلت اعتناق ذلت است
 فقر کن بر قلت خود را عزیز
 هیچ قلت نیست پس از نیستی
 چون پیغمبر گفت اکنون عبدی
 ز آنکه بنده را نباشد هیچ شے
 فقر با قلت بقول آن ولی
 پس تو فقر مندگی خویش کن
 اعتناق ذله هم از مصطفی
 گوهر آن و بهر طور از خدا
 غیر ذلت چیست مسکینی بگو
 هر که مسکین و شکسته دل ترست

خواه از الطاف باشد یا جفا
 جانفشانی کن با برادر بجان
 کن قبول حق ز حق از بهر حق
 نه برائے نفس خود ایستمند
 بلکه راضی شو ز حق بعد تو
 از حق اورادانی ای خود در پیش
 جز فرستنده مبین در حق نما
 دلبری و طور محسوبی کند
 کو ز حق آید برائے تو نمکو
 از زبان خود چنین تشریح کرد
 حمل کردن ثقل اهل ملک است
 چیست قلت یعنی بنو و هیچ چیز
 پس تو فقر کن بخویش از نیستی
 جز عبودیت نشاید ای صبی
 نیست غیر از نیستی اسباب و
 از عبودیت مراد است ای اخي
 از عبودیت قدم در پیش کن
 اخذ کن ای صاحب سبق و عطا
 مسکنت میخواند است دایم در غنا
 غیر مسکینی تو هم اکنون محو
 لطف حق بر حال او جلوه گر است

<p>گفت موسیٰ روزی زحق زار زار گفت آنجا چه مراست معتبر اگر چنین وصف شکست دل بود پس تو قلب منکسر باش فریب بار ابله را بر داشت یعنی گریه تو کسے ظلم نمود پس تحمل کن بر آن ناخوش شو حق گمارنده در وسعید او گر سیمه بیتی زحق لطف و عطا هست لطفش بر تو در شان حال</p>	<p>من کجا جویم ترا ای که کردگار هر کجا آید شکست دل نظر خصالت مسکین از کامل بود تا نماید در تو مولا ای حبیب اینچنین تشییع آمد در سخن از جمودی یا نصاری یا یهود زانکه بدیم از حق است بهم نیکو زین نیکو گشتی ملول آن نیکو چون نه بینی هیچ از جور و جفا فراوان مظهر آن جمال</p>
---	---

در باب فتوت که یک از اخلاق اولیات

<p>در فتوت از جنسید بیان انچه تو کردی مگو من کرده ام بوحض و معیش گفت این قدر لیکن انصاف خود از دیگر خوا چیت در دنیا مروت را خصا بالدعا تخصیص شان در آخرت در فتوت انچه شایع شد رویم گفت بان معذور واری پس فصل ناشایان تو را و شایان</p>	<p>که فتوت را از خود هرگز ندان شخص دیگری کند در پرده ام که تو نصف باشی در حق و در هیچ وقت و هیچ ساعت بچکا بر اخوان بذل کردن جاه مال اینچنین گفت او مروت اصف شرح و بسط آن بتو ظاهر کنیم گرز اخوان دلت آید نظر کارنا شایسته از اخوان مسبین</p>
--	--

<p>انچنان باکس نباشد حرکت گفت عبداللہ در معنی آن خلق را معذور دار از کار بد لیک خود را می نگریست نیکو نیز شفقت دار بر عالم تمام دیگرے گفت از فتوت اس بیان یعنی با شخصی که داری دشمنش بذل مال و جاہ سازی بہ آن داری باو سے نیک طور صحبتی عمر بن عثمان مکی از ان میتوان کردن تغافل ہر زمان از برادر اگر ترار بنجے رسد</p>	<p>تا رسد بر عذر خواہی نوبت انچنین تشیخ سے آرام جان غیر را مجبور دار از کار بد پائے تا سر غرق در جرم و گنا ہم بہ نیک ہم بہ بد ہم خاص و عام نیکو خواہی باشدت با دشمنان نیکو آہش باشی ای متابش کہ ترا باشد کہ اہست زو بجان آنکہ دار و طبع تو زو نفرستے انچہ فرمودہ است لبثوایحوان از بجائے مردم و ایدای شان میتوان کردن تغافل ای و ولد</p>
---	--

قول حضرت شبلی رحمۃ اللہ علیہ

<p>در فتوت گفت شبلی انچنان یعنی با اخوان بہ نیکو خلق باش ہم دعا کن بر امور عافیت در فتوت ترمذی گفت ای لہر یعنی با اغیار و یارے آشنا</p>	<p>حسن خلق و بذل معروفیت آن بذل شان کن دجیان ملک عاش از برائے شان توای عالی صفت باشد یکسان مقیم و رہگذر در فتوت باشی یکسان دامنما</p>
<p>در فتوت با ہمہ باشی ہمیس باشدت مرد مسافر چون مقیم</p>	

در بیان بعض حالات اہل طریقت گوید

<p>از تمیز چسبند با غایب شد یعنی خیر و شر کند بر تو گذر بر دل شتاق تو اسے با صفا کز تمیز خیر و شر و نیک بد بسکه مغلوب وجود حق شوی بسکه گردی از خدا سرشار شوی نے ترا باشد تلذذ از نعم نے تو از دشنام کس باشی حین از مصرت نے ترا پروا بود گر کند بر تو زینک و بد نزول ز آنکہ غلبات وجود حق ترا زندگی یابی چو اندر سیر حق</p>	<p>فی زان شبیا شکر باشد در سخن لیک باشد غیبت زان خیر و شر حالتے آید ز حالات خدا غیبت اند غیبت حاصل شود از تمیز خلق یکسر در روی بگنجدی از اختیارات هر چهست نے تکرر باشد از ریج و عم نے تو از نعام باشی شاد گین نے ترا از منفعت دل داشتو هرگز از وے خوش نباشی در ملو از تمیز شے کند یکسر جدا مردہ گردی از تمیز غیر حق</p>
--	---

اقول عبدالعزیز بن حاجی رحمۃ اللہ علیہ

<p>گفت عبدالعزیز شکر از حق قدر کا نذران نتوان نفستہ اسرار یار گوئے خویش را ہم در حجاب کہ انا الحق سر کئی مسطور گاہ حد شرح را بر ہم زنی</p>	<p>بر دل تو حالتے آرد گذر بر ملا گوئے تو سر یار را از رخ جانان بر انداز و نقاب گاہ سبجانی بگوئے آشکار لیکس فی جنتی سوؤ الدنم نے</p>
--	---

<p>نزد عاقل مرد و پو اند شوی اکنون ظاهر از تو گردا می رود</p>	<p>الغرض بے خویش و مستانه شوی الاین استار سابق آنچه بود</p>	
<p>در باب صحیح که یک از حالات ولیاست</p>		
<p>بشنو اکنون وصف آن ای اهل محو با تمیز اکنون ز هر یک چیز شنو پا خبر بودن ز خیر و شر و سه لیک کارت بار ضایع حق فتنه رخ صد چند به دانی ز گنج مرا ترا حاصل در ولادت بود چون نه مسئله دشوی از و بگو به از ان دانی که انعام دهد پاسے تا سر بر بنی لطف عام یا</p>	<p>بعد از شکرست نماید رو و صحو صحو بهوشیار است بعد از سکرتو صحو باشد را تیا ز تو ز شسته باشدت اینجا تمیز از نیک بد با خداست موافقت باشد برنج هر چه در و سه خلق را شدت بود زانکه فعل حق تو سه یعنی در آن گر ترا معشوق و مشتاقی دهد بل نیاید در نظر و شهادت یار</p>	
<p>در باب آنس که یک از حالات ولیاست</p>		
<p>آنچه آمد در بیان حکمت کنید مع وجود البیعت ای فرخنده خیر خوف کمتر باشدش چون و صدمه مستعد بر لطف حق باشد تمام بنده خاص انخواص الله را عفو فرماید خدا ز ان در رود</p>	<p>معنی آنس از ابو القاسم صمد آنس رفع الحشت آمد قول او یعنی بر بنده رجا غالب بود چون ایاز او شاه را گرد و غلام آنقدر مقبول گرد شاه را آنکه و سه تقصیر اگر عفو شود</p>	

<p>با ادب باشد خدا را و اسلام جز بفرمانش قدم نهد پناه</p>	<p>با وجود این همه لیکن مدام با چنین مقبولیت او هیچگاه</p>
<p>قول ذوالنون مصری رحمه الله علیه</p>	
<p>انسا طرد دوست با مجرب گفت آنس باشد نزد آن عالی وقف کیف تخی الموصی ارنی یا الی لن تراینا شنیدن از حق</p>	<p>آنس را ذوالنون مصری خوب گفت یعنی گستاخی عاشق با نگار مثل ابراهیم گفتن خواه خواه همچو موسی ناله ارنی به طور</p>
<p>قول ابراهیم بارستان رحمه الله علیه</p>	
<p>آنس فرخ القلب بالمحبوب ان آنس باشد ای بجانان متصل آنس آنجا بیشتر حاصل بود</p>	<p>گفت ابراهیم بارستان که بان یعنی با معشوق بودن دول ز آنکه با هر شے که شادان ل بود</p>
<p>قول حضرت شبلی رحمه الله علیه</p>	
<p>وحشت تو از تو باشد هر زمان مر ترا از خوشتن وحشت بود از خود و از غیر خود وحشی شوی آنس او باشد بو حشت مقتضی چون ز خود رستی همه گشتی خدا چونمانی تو بس اند جمله او</p>	<p>گفت شبلی معنی آنس ای جوان یعنی با الله چون آنست بود با خدا چون الفت پیدا کنی منه نماید روح خدا در پی خودی از خدا گردد خودی تو جدا تا تو باشی او جدا باشد از تو</p>

چون بجانان راست آمد انس تو از برائے خویشین اسے نیکو نے برائے خویش خواہی پہنچ نفع انچہ او خواہد تو خواہی خواہ خواہ اگر کند یارت ز تو منع عطا تا ترا باشد تو لا باہگار	وحشت از خود را اگر معنی شنو ہیچ با جانان نداری آرزو نے نصرت را کنی از خویش دفع حب نفس خود نخوہی ہیچ گاہ از تو ناید دمسبان چون چرا از خودت باید ترا ضد ہزار
---	---

قول ذوالنون مصری رحمۃ اللہ علیہ

گفت ذوالنون انس و ذہب انس با شخصے کہ میداری بجان تا با نوسی دلت مشید ابو آہشت گلزار باشد چون خیل چون زمان مصری از دیدار چشم بر دیدار یوسف داشتند	گر ترا در آتش اندازند بہن غایب از یادش نگردی این زمان کے ازین آتش ترا پر ابو کے بجز حق رخ کنی با جبریل بیخبر بودندشان از قطع دست بیخبر از قطع انگشتان شدند
---	---

قول بزرگ دیگر رحمۃ اللہ علیہ

بعض دیگر در بیانش گفتہ است انس با ذکر چند اچنان کنی غلبہ ذکرش چنان بزل شود غیر پوشیدہ شود از چشم او جملہ زوہنید از او شنود سخن	نیک فرمودہ است و در سقہ است کہ شہود غیر او غایب شوی یا دیگر از و کش ز ایل شود چشم نابینا شود از غیر ہو جملہ او ساری شود در جان تو
--	---

حالت بی یسوع و مضر تمام	وانما ید چہرہ فی ہذا المقام
قول حضرت حمید رحمۃ اللہ علیہ با محبت کہ یکی از حالات است	
<p>در محبت از جنید آمد بیان ہم بسوسے آنکہ باشد یار یا سبل کامل گر ترا باشد بہ حق بندگی و طاعتش آسان شود بے تکلف دل دہی بر طاعتش راغب و مائل شوی بر امر او نخی اورا با نسی بے زار و نفور</p>	<p>کان سست میل قلب سوی یار جان چاکران و بندگان و اہلکار جان فدا سازی بکمش متفق جان و جسمت تابع فرمان شود از خوشی گردن نمی در خدش کے قصور آید نہ تو در امر او از مناسبتش شوی صد ملک و دو</p>
قول دیگر بزرگ حمید رحمۃ اللہ علیہ	
<p>و گیرے گفت المحبت موافقت طاعت از بہر خدا در امر او ہم رضا در حکم و قدرش ایوان انچہ گفت ست او مکن اورا بجان بر قصار رضی شود تقصیر او حق چو مسلم گفت ابراہیم را</p>	<p>در تعرف شرح آن است از حضرت باز ماند از نسی او ایونیک خ بشنو یک یک از من شرح و بیان ہر چہ منعست کرد برکش سزا زان کہ بجا باشند ہمہ تدبیر او میتوان آموختن تسلیم را</p>
قول کتانی رحمۃ اللہ علیہ	
از کتانی معنیش ہے ہم نفس	از برائے دوست ایشان است پس

یار را بر خود گزینستی
از خوشی و مرضی او راتنویی
مردی را روی که قهر با هم بود
که طبع خواب در مزاج سلطان وین

کو بملک تو روا دارد اگر
زیر شمشیرش بجان گردن نهی
بهست حسب الحال اینجا شعر او
خاک بر فرق قناعت بدارین

اول عید رسد بنامی قدس سره

گفت به برادر بنامی این چنین
المحبت لذة فی الحسن خوان
یعنی در مخلوق الفت لذت است
زانکه در مخلوق جنسیت بود
چشم را از خوبصورت لذت است
بهچنین مخلوق دیگر با دیگر
خالق از مخلوق بیگانه بود
که بود پروانه را تاب چراغ
و تعرف گفت استملاک را
آنکه نبود عاشقش را هیچ حظ
هم محبت را نباشد غلظت
شرح بخیل بیان شد ماست
و محبت عمر ترا نبود سبب
با شدت بالذات الفت با خدا
و نقش ذاتی مرا دوستی نگار

و محبت شرح و بسط ای هم نشین
لیک استملاک فی الخالق بدان
لیک در خالق ملک الفت است
جنس را با جنس خود لذت بود
گوشت را از آواز خوش کیفیت است
و محبت گامیاب اندامی پسر
سوختن اینجا چه پروانه بود
لذت او را نیست غیر از سودا
شرح و محبتی دیگر زین ما و را
و ابرهه با کل ز قید هیچ و حظ
قائم العلیت ناشد عاشقی
رفع علت گوشت گوشتی ای دلجو
بی سبب باشتی تو عاشق رب
بی سبب باید محبت با خدا
از صفاتی نیست اینجا اعتناء

<p> ہمچو عشق نگر خان از رو حسن دلپسندت بودن آواز حرمین نیست تا نگر و دمطرب مرترا مگر خلل افتد بحسن طرب شان این محبت را صفاتی نام دل بود قایم این محبت بر صفت پس کجا شاید خدا را عشق تو بل محبت با خدا داری بذات شرح و بسط قول او این ست پس گفت معنی محبت هست این لفظی کور و کر کند از غیر یار چشم روی غیر نارد در نظر جمله او پسندد زوشنود تمام </p>	<p> روز و شب گردیدن اندر کو حسن طالب مطرب شدن از راه بین عشق ذاتی غیر از حسن و غنا عشق تو ہرگز نماند بعد از این کز رو و صفی شدہ عارض بر چون صفت شد عشق ہم وقت از رو شانے و با و صفی ازو تا بود قایم بذاتش بے صفات گفتہ عبد الصمد بشنود پس کور و کر سازد ترا ای ہم نشین غیر مفقودش شود در جملہ کار از کلام غیر گردد گوشش کہ جملہ او گرد و دہنا خستہ کلام </p>
--	--

قول بزرگے دیگر رحمۃ اللہ علیہ

<p> دیکرے گفت از پئے محبوب خود یعنی ہر چیزت کہ باشد دل پسند از جنید اندر محبت گوش کن گفت تبدیل صفات عاشقان یعنی عاشق بگنجد از کار خود رنگ جانان گیر اورنگش رود </p>	<p> ہست انیارسنئے مطلوب خود یار را انیار کن لے ارجمند بشنود بگزین کہ خوش گفت سخن با صفات یار جانی باشد آن مستصفت گردد بوصف یار خود ہست باوی گردد از خود گم شود </p>
--	--

<p>محو و معشوق خود باشد مدام از رگ مجنون روان گردید</p>	<p>بچو مجنون گرد و او سیل تمام زویہ لیسے نشتری ضا و چون</p>
<p>در باب آنکه از حالات او لیا کامل است</p>	
<p>بشنو از گوش دلش ای بخشین هم سقوط اقیانوس است و غریب نے طلب نے مطلب و نو کز یاد آن زمان نام فتن حاصل شود نیست گرد و از خود و از اسوا</p>	<p>در فنا گویم سخن من بعد این نیست گشتن از همه خط و نصیب در فتنه خط ماندنے مراد جمله و صفت بشریت زایل شود ذات ہم در ذات حق گرد و فنا</p>
<p>تقسیم فنای سالکان</p>	
<p>دارد افعالی صفاتی ذاتی اسم کز خودت فعلی نه بینی این فہین جمله را مجبور دانی سلسلے نگار نسبت فعلی مکن با هیچ کس نے زتہ و نہ ہندہ وغیرہ حضرت حق است جملہ سلسلے پسر چون کلید دست است ای با صفا حرکت دست است قادر بر کلید انجمنین باشد بشج و بسط ما جمله از حق بینی سلسلے توحید دان</p>	<p>پس فناے سالک آید بر قسم نیست گردیدن فعلی سنجین در جهان کس را نہ بینی اختیار فاعل مختار است و بس نیست فاعل در جهان ہرگز کمی معطی و مانع نہ زیدست و بکر حرکت تو پیش حرکات خدا قدرت حرکت کجا اندر کلید نیست گشتن از صفات ای با صفا قدرت و علم و ارادت در جهان</p>

<p>حق مرید است و قدیر است و علیم غیر حق و دیگر ندارد این صفت او است متکلم بعد حرف و کلام او همین گوید همین شنود بخود قسم سوم لے قنای الذات را غیر ذات حق نه بینی اے پسر در جهان یکذات واحد بین فقط غیر حق دیگر نیارمی در نظر در جهان بگر تو از چشم شهود این و آن هرگز نه بینی غیر دوست اول و آخر همه یار است و یار ناظر و منظور خود او هست او</p>	<p>حق سمیع است و بصیر است و کلیم در نظر کے آید او صاف خودت سامع او باشد و اصغای پیام هم نماید او بهم بلبیند بخود بشنود محفوظ دار اوقات را ذات خود بهم ذات موجود دیگر نقطه ساری نگردد و سطح خط حق مصور گشت و چندین صورت کیست و دیگر در صورت یکا وجود ما تو و بهم است جمله ذات است ظاهر و باطن تمام او آشکارا شاهد و مشهود خود هو هست هو</p>
---	--

در بابت کیکی از کمال و مظهر اولیاء الدست پیش ازین مرتبیت

<p>در بقا بعد از فنا گویم سخن کان بود باقی شدن با یار جان هست گردیدن به هستی خدا چون رسد قافی بدین عالم غام در خلائق فعل خود بیند همه هر چه خواهد در جهان پیدا کند خود شود در جهان و خود گردد کریم</p>	<p>بار دیگر گوش کن بر قول من از صفات ذات و افعال یحوان متصف بودن بوضوئش انوگدا در جهان یا به همه خود در تمام خود شود مختار نیک و بد همه هر که خواهد بپنشد یا زند خود سمیع و خود بصیر و خود کلیم</p>
--	---

خود شود زید و بگر خود این دامن	عرشش و کرسی در زمین و آسمان
خود مقید گرداند در جان و جسم	خود مسمی باشد و خود جمله اسم
خود شود محی و ممیت انس و جان	خود مفضل و مبادی آید در جهان
چون خدا گشت او همه گردید او	نیست اینجا زیاده و جای گفتگو

در باب توحید که کمال حقیقت و معرفت است

اکنون در توحید میگویم سخن	نیست اینجا گفتگو و ما و من
ما و من اینجا گوئی بجای و ب	ز آنکه توحید است اسقاط النسب
نسبت ما و تو اینجا در گذار	غیر را و فله مده میباش یا
گویم از توحید فعله آو لا	کمان چه معنی دارد ای اهل دلا
در جهان فاعل نه بینی خبر خدا	فعل الله است جسد فعل با
دادن و بخشیدن و گردن زدن	جمله باشد فعل حق ذو المنن
گوهر قدرت که ما چیزه کنیم	ما همه مجبور و مقهور و حتم
در همه عالم خدای فاعل است	غیر او نسبت به دیگر باطل است
همچنین باشد صفاتی ای گدا	نیست موصوفی و اگر جز یک خدا
قادر و حی و توانا است او	عالم و بنیاد دانا است او
قدرت و علم و ارادت در جهان	جمله از حق است و دیگر کسیت با
آنچه آید و صف با اندر نظر	جمله وصف حضرت حق محو فکر
هم جلالت هم جمال و هم کمال	نیست غیر از وصف حق ذو الجلال
بعد ازین توحید ذاتی گوش کن	لای موصوفش ازین نبود سخن
این ذوات خلق یک ذات است پس	نیست جز الله و دیگر هیچ کس

<p>اوست ما و تو هم او هم است جان اوست آب خاک و هم سنگ و شجر اوست طفل اوست پیر و جوان اوست با دی و مضل و رهنما شارع و پیغمبر و دین است او هر چه گویم هر چه بنویسم حق است اهل توحید اند اینچا بر دو قسم یک وجودی و شهودی دیگر است مذهب اول همه اوست و از</p>	<p>عرش و کرسی و زمین و آسمان آتش و باد است و هم زید و بکر اوست پیشک این همه خورد و کلان اوست پیر و مرشد و الهما کافر و هم کفر آئین است او هر چه دادم هر چه خواهم مطلق است میکنم از تو بیان هر دو قسم مذهب هر یک قبول و بهتر است مذهب ثانی همه زو هست و زو</p>
--	---

مذهب و معتقد و چو دید

<p>اهل توحید و وجودی قایل اند نیست در زید و بکر جز یک جو فرق در صورت زید است بکر زید و خالد جلد و هم است خیال</p>	<p>که همه عالم بمعنی شامل اند مختلف باشند گو اندر نمود در حقیقت نیست فرقی معتبر حضرت حق است ظاهر و باطن</p>
--	--

تمثیل

<p>میکنم الحال تمثیلی بیان فرض کردم خاک را اهل وجود فرق صوری هست با جام و سبو آن وجود خاک کا ندر جام هست</p>	<p>تا شود تقریرشان بر تو عیان کز دس آید چند صورت در نمود فرق معنی نیست با هم بسج رو در سبو هم اسے مہ کلغام هست</p>
---	---

<p>کز سب و جام گویم عین خاک چون نظر بردارم از جام و سب و حفظ شرع است اینکد میگویی جام در حقیقت نه سب و باشد نه جام اصل خاک آمد چو در جام و سب و این تعین و بیست است ای نامور تا بکے جام و سب و بینی سپر بچنین زید و بکر سنگ و سحر غیرت و بهم است بر ما و شما تا بکے زید و بکر بینی عیان از مذهب اہل وجود است این چنین</p>	<p>قصادی هست و حقیقت نیست پاک جمله خاک افتد نظر سے نیک و پاس ظاہر است کش گیریم نام خاک باشد در نظر ما را تمام میتوان گفتن و سب و جملہ او و ہم بر وار و ہل افکن نظر تا بکے از خاک سے پوشی نظر جملہ اندر است اس اہل نظر و ہم بیرون کن خدا باشد و خدا تا کجا داری حقیقت را نہان یاد باید داشت این را ای دین</p>
---	--

مذہب شہودی

<p>مذہب اہل شہود است این چنین جملہ مخلوق اندازد و کائنات و جان او محیط خلق از علم است و بس ہمچو حکم پادشہ ہر جا است او دارد او سر تا قدم تنزیہ صرف ہمچو نور مہر ہر جا سے فتد علم او با جملہ عالم بالیقین در حقیقت جملہ او نبود روا</p>	<p>کہ خدا پاک است آن بہت و نہ این اوست قیوم زمین و آسمان بیرون از علمش نباشد ہر چکس خلق را از قدر سے آراستہ پاک و آتش بہت از تشبیہ صرف گفت از امکان نہ بروی سید ہو منکم اینست کہ تم ہمین حق منزہ بہت از ما و شما</p>
--	--

<p>گر ہمہ او در نظر آید ترا بسکہ غالب گشت بر تو عشق او ہمچو مجنون کو ز بس مشتاق بود در حقیقت نیست لیسے ہر کجا کو جال لیسے و کو جملہ چیز ہمچنین نزد شہودی اے گدا</p>	<p>نہیست ہرگز فی الحقیقت بگدا در نظرے آید او ہر جا رسو ہر کجا بیش روی لیسے می نمود بل خیالش ہست ہر جا روتا غلبہ عشق ست بر روی او غریب بندہ غیر محض با شد بافدا</p>
---	--

مذہب محققین و عارفین

<p>اہل تحقیق ست ہر کو اندرین حق عزوجل با ما و شما غیر از او سے تعین ہست او حضرت ذاتش وجود مطلق ہست نسبت اطلاق نقید ایہ جوان بحر در صورت زمرج خود جدا غیر محض از موج را گوئی خطاست چونکہ باوریاست قائم موج با از رہ صورت ہمی گویم ازو ہمچنین جملہ جہان را با خدا پس بجا ہر غیرے کو خلق را نیست تحقیق و گرنیکو ازین مذہب حق ست این ای رشک</p>	<p>مذہبش انیت اے مرد و بین غیر ہست و عین ہست ای تشنا در حقیقت عین ہست ای نیکرخ این مفید صورت نشان حق را ہمچو دریائے بسید و موج دان در حقیقت لیکہ عین موج کا ست عین صرف را گوئی این ہم نارسا ست گر جدا ازو سے شود گرد و فنا در حقیقت تا بجم مشاء جملہ او نسبت عین دودی ہست ای گدا در حقیقت دان و سے عین خدا اے موحدا این چنین مذہب را گوینا نیست الکا و اندرین نے زندہ</p>
---	---

اہل بیت تاجیہ از ہفتاد و دو	این بود بے شبہ ایام و کون
کے خلاف شرع آید و نظر	در شریعت شد حقیقت جلوہ

در خاتمہ کتاب گوید

<p>شکر حق کا غاز من انجام یافت ختم شد از فضل حق این مثنوی گاہ گاہ ہے وقت فرصت تو چند از قصائیف شیوخ صوفیان بے کم و بیش بہ لفظ فارسی نثر ہارا کردہ ام و نظم پتر جمع کردم قول مکمل سرسبز قابلے گریسندش از چشم صاف زانکہ عذر خود سہرا پا کردہ ام چونکے از لطیف اصلا حش دہد ورکے بہرہ برواز دیدنش در حق من ہم ز حق خواہد دعا در حدیث آید کہ در حق کسے بالیقین مقبول گردوان دعا حق تعالیٰ بہر دور اساز نصیب بر ہمین امید گفتم این ہمہ ہر کہ یا بد زین صحیفہ بولے خوش از جناب والدہ شیخ ہدے و انما نامش بسا ند یا دگار صوری و ہم معنوی تاریخ آن فہم کن اعدا دش از یک تا ہزار بر محمد باد صلوات و سلام</p>	<p>مثنوی صورت اتمام یافت سالما بود ست ارچ ملتوی نظم سے کر دیم اسے نیکو پسند کہ ہمہ بودہ ست در تازی زبان ترجمہ کردم بطور مثنوی سفتہ ام در رشتہ ابیات در کردہ ام از شاعری قطع نظر از قصور شاعری دارد معاف ہیچ جائی عیب خود نہ ہفتہ ام صد جزو اک اللہ من برو کرد پردہ جلش درواز خواندش تا شود حاصل مرا ہم مدعا گر دعا گوید بہ غیبت دوستے ہیچ کاہش رونما شد از خدا از دعا ہائے کہ گردش آن حبیب بہر بولے کل شگفتہ این ہمہ گویدم صل علی از خود خوش نام این اصل المعارف شد عطا زانکہ ما شد بخشش بچہ پادار احد عشرہ مائتین الف ہست بخوان بے کم و بیش اسے خجستہ روزگار ہم مع اولاد و اصحابش تمام</p>
---	---

تجميع بند

من تصنیف حضرت الخضر مولانا حضرت نانا صاحب علی قلندر قدس سرہ

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

پنس از رخ خود کہ بقیہ دارم
اسے بے تو سیاہ روزگارم
من لطف ترا امیہ دارم
چون لالہ بسینہ واقدارم
از بسکہ ز دیدہ شکبارم
دل را ندہم کہ ہوشیارم
بیگانہ ز من شد است یارم
برو آنکہ ہمیشہ غمگسارم
بر خیز طیب از کسارم
من ز خیمہ تیغ استلارم
افقا و کثون بہ مرگ کارم
رے بہ گندہ کالی زارم

اے عشق تو کرد دل نگارم
تا چند تو شمع بزم غیرے
جو دوستت برائے غیر است
از سوز درون من چہ پرسی
ہمچنین من نے کند ابر
ہرگز بفریب چشم مستش
نزد کہ دوست و غم شد
غجو از رقیب گفت ایندم
از حالت من خبر نداری
جز جلوہ یار چارہ ام نیست
از درد فراق جان طلب شد
اگر آن بہتیا سنگدل از یون پس

بہ نشینم و گوشت گزینم
دیگر ز رخ و لبہ از نہ بینم

اگر بوسه دہی و دلستانی
 من اند تو گسان نیک نام
 در حبس تو شد خرام بر من
 بے تو شد ام چو جسم بجان
 دور است ز بندہ پروری است
 کو قاصد محرمی کہ از یار
 پیش تو رسید نم محال است
 خود سوئے من تو لطف فرما
 با غیر چنین ست گرم جویشی
 از باطن من تو غایب تاه
 اگر بے سبب از من غریبی

یا شد چه عیب و مهربانی
 هر چند در من تو نیکو گمانی
 خواب و غیر عیش و شام عالی
 کس بے تو کند چہ سرگمانی
 یا من چه گویم بے لب ترانی
 تو بید من این قدر زبانی
 از شدت ضعف و ناتوانی
 بے سست غور نو جہانی
 در اتم کہ زیر شکب من بدانی
 من سوختم از غمت نهانی
 از رده دلیست یار جانی

یہ عشق ہے گوشتہ گزیم
 دیگر رنج و کسیران نہ ہینم

دل بندہ حسن و چہین ست
 رسوا شد و پلاک کشتم
 شیرین و چہ کہ گفت ملک شہم
 کس دل نہ بردیلاست از وی
 میجست ز بحر حسن پیداو
 چون تنگ سیاہ پوشم اورا
 بے خطیرہ و صیل با معلوم
 روسی تو ہزار جلوہ دارو

جان رستہ زلف عنبرین است
 این است بنوا عشق این است
 شایان ہزار آتشین است
 چشمے کو سیاہ و شکرین است
 چہی کہ ترا در آستین است
 خالی کہ بر وے یاسین است
 ہجران چو رقیب و کین است
 پاویدہ من عین ز این است

	<p>یارم چه کنم چنان نمیرم خود فرستی یار منم را بسته گر شیوه کنی ز جور کین است</p>		<p>یارم چه کنم چنان نمیرم مار از رقیب شکوه نیست دورست رضا و صبر از من</p>	
	<p>به نشینم و گوشه گزینم دیگر رخ و کبیران نه بینم</p>			
	<p>دلوان چون هستم از دار چشم تو مگر خستار دارد در کوهی تو امشب بهار دارد کو خجسته آیدار دارد آوانه غم من چه کار دارد سخت و عذر او تسلر دارد آئینه من غبار دارد در سینه من گوار دارد وز عاشق خویش عار دارد</p>		<p>چون گل رخ او بهار دارد مستانه نگاه او کج افتد بیچاره دلم که بود گننام دل تشنه مرگ رفت پیش مار اسرو کار باغش است در عشق نه من تسلر دارم از من بدش که دور نیست تیر تو که از نشان غلظت گر بادگران است یار بدم</p>	
	<p>به نشینم و گوشه گزینم دیگر رخ و کبیران نه بینم</p>			
	<p>جان رفت سحر بخت خویش ماند گل ست رنگ و بویش مه رشک برد ز ساده رویش دام دل ماست موبویش سحر است مگر به گفتگویش</p>		<p>گم گشته ام چه چشمت کویش ز پید به نقش قبایع شبنم نسبت بهش ز سادگی است زلفش که شب درانه بجز است هر کس که شنید محو گردید</p>	

<p>تعوید طلاست گلویش پوشیده کنم نظر بسویش لیکن نہ بر آید آرزویش واقف شدہ ام کنون ز خویش</p>	<p>بر سیتمش چہ خوب زبید دار و اگر ادحجاب یامن در شوق تو جان ز تن بر آید جز جور و عتاب شیوہ اش نیست</p>	
<p>بہ نشینم و گوشہ گر بنیم دیگر رخ و لبہ ان نہ بینم</p>		
<p>حسن تو باست چشم بد دو عتاب لببت دوائے رنجور مہر شدہ ام بعشق معمور مولا مختار و بندہ مجبور در پردہ عیان چو شمع کافور من عاجز او بخویش مغرور اے ز گیسست و چشم مخمور بیگانہ چنان ست باتو سرور پیش تو نشستش چہ مقدور بیدل شدن من است منظور ہر طراز جائے تست مذکور</p>	<p>لے رشک پری و غیرت خور سبب وقت مقوسے دل در حسن رخا کہ شہرت تست با دل کند ہر انخسہ خواہ جسمش ز قبا چنان غودہ ست کے با من یا بہ ربط با شد قربان تو یک نگاہ دیگر من بے تو چنین حسین گلین داری بر قیب ہر ور نہ دانم کہ ز دلبری اغیار منظورے خود من از کہ گویم</p>	
<p>بہ نشینم و گوشہ گر بنیم دیگر رخ و لبہ ان نہ بینم</p>		
<p>دل برو و رسید از بر من نہ یاد ز دیدہ تر من</p>	<p>آہ بزم چو دلبر من ترسم نمکند ز اشک طوفان</p>	

<p>صیاد شکست چون پرین گم دید سیاه دفتر من گم از گشتن بر سرین آکن مشفق دوست پرورین این است اگر در خستین</p>	<p>مرگ ست کنون رسیدن از دام یک وصف ز گیسوش تو شستم هرگز نه کشتم مهر از محبت اکنون به رقیب مهربان است مهر نه کند بحالم اس ماه</p>	
	<p>به نشینم و گوشه گزینم دیگر رخ دلبران نه بینم</p>	
<p>رخسار تو ماه قصه کوتاه وز زلف سیاه تست گمراه ابر و س ترا چو دیدم ای ماه از مستی ناز و منصب و جاه رفت از بر دل چو یار ناگاه بے جرم و قصور خواه ناخواه والله بالله غم بالله</p>	<p>زلف تو شب دراز هست آه از شمع پنج توراه پیدا گو یا که بلال عید دیدم در کوئے تو خاکسار یم به آمد به سرش اجل یکایک آگهی که من از تو ناخوشم سخت اگر رنجش تو چنین ست با من</p>	
	<p>به نشینم و گوشه گزینم دیگر رخ دلبران نه بینم</p>	
<p>در دست که میشوی بیازی از هیچ نخواه چاره سازی از شمع بگیر جان گم ازی کور و زحشر با این درازی با این همه ناز و بے نیازی</p>	<p>ای گل تو چه را بخود نیازی بیچاره دلا اگر به عشقی پروانه سوختن دهد علم پایان نشود شب در اندیش بر دست رقیب نیز دست</p>	

<p>باغیر چنین ست سرفرازی با بی رسم و قاف و دلخوازی</p>	<p>پا بوسی او مجال من نیست در شهر پیری ترخان نه باشد</p>	
	<p>به نشینم و گوشه گزینم دیگر رخ و لبس بران نه بینم</p>	
<p>مواش به چیتاب و سبیل غنچه ز تبسم تو گل سبیل پاشید نمک بر خیم ببلبل افکنده ترا بدام کاس گل تا چند کسے کند تحل با هم بگذشتی از تفافل خواهم اکنون که بے تامل</p>	<p>سے ز لب تو دال به گسل گلشن ز رخ تو باغ باغ است شیرین و بهی تو از شر خند بے دانه خال ساده رویت فرصت نبود ز ناکسانت عمرم به تفافل تو بگذشت مار انبوه جسد این صلاحت</p>	
	<p>به نشینم و گوشه گزینم دیگر رخ و لبس بران نه بینم</p>	
<p>در دایچه هجر بتلایم آورد دیکوئے توقضایم محو بی چشم سر سبایم او شاه من ست و من گدایم هر کس که شنید ماجرایم مسکین و غریب و بنوایم هوشم نه که کیستم کبایم در گوش خور و اگر دمایم</p>	<p>یار از من و من ز خود جدایم زنده بروم من از در تو شرمنده نکر و یک نگاه از قصه ما و او چه پرسی نه نوشت و فسانه کرد و خلق که رحم کند بحال من زار در کوئے تو ماز خویش رفتم و شتام دهب لب تو مارا</p>	

درد انگار خوشبایم	شوخ که بقتل من تفرست
فرسوده بجست خوش پایم	بارم نه بدست آمد آن شوخ
صورت نه گرفت بدعایم	در عشق ز آه و زاریم آه

به نشینم و گویم گزینیم
دیگر رخ و لب بران نه بینم

این زخم مرا بسر نوشت است	مجرورم سرم ز رنگ زشت است
کز دست خود او خطم نوشت است	قاصد به غلامیش و هم خط
نیکی آید آن بدست زشت است	لطفت بر قیب خوب نبود
آمد شدیم سوی بهشت است	گمراه گوی مرا تو ز راه
در کوسه بتان مرا بهشت است	که هر دو قصور هست در غلده
سختی ز وفا خدا نکشت است	در گلشن مگر خان سپه مهر
وز جور و جفا ترا سرشت است	با من نه کنی اگر وفا سئو

به نشینم و گویم گزینیم
دیگر رخ و لب بران نه بینم

از بنده گشت سرو آزاد	ای قاصد یار و رشک نشاد
کرده است نگاه بر تو صیاد	بلبل تو نگاهدار خود را
فریاد زد دست یار فزاد	خون ریخت کعب جناح او
شکل بیت من چو دید به زند	حیرت زده گشت همچو تصویر
کس همچو ندید آدمی ز آ	یارب چه حال هست اورا
حاجت نبود به پیش فو لاد	بر کشتن من بس است ابرو
نشر بر گم خزان تو فساد	دیوانه نیم مرین عشقم

گر دی تو ز غمانان جدایم بیخود شده ام و لے چہ حال شیرین دہنان بلائے جانہ تنگ آمدہ ام کنون ز خوابان	لے وحشت عشق حسانہ آبا خود رفتم او ز رفت از یاد سو گندہ عاشقی نسراود بسیار کشیدہ ایم بیداد
--	--

بہ نشینم و گوشہ گزینم
دیگر رخ و کبریاں نہ بینم

چون ماہ اگر بر آئی برام کز دی چنگے کہ رفتم از بوش تعلیف کن تو بدعی را لے شانہ ز زلف او بیامیز پیراہن شبنم گران است لے دل تو ہزار جہد کردی الضاف کن کہ در بجان کسیت محبوبے یار من تو ان دید بر من نگذشت ز تلخ کامی افسوس کہ عشق ہر دو من	نظارتہ کنم ترا سیر شام در بوش شدم بے مے و جام کو کہ و ترا بہ عشق بدنام ترسم نشوی اسیر این دام ناز کبری از گل ای گل اندام راہم تو نگشت آن دلا رام چون من ز لب تو ماندہ ناکام رنجیدہ شود ز خط و پیغام شیرین شہتے چو داد و دشنام ہوش و خرد و قرار و آرام
--	--

بہ نشینم و گوشہ گزینم
دیگر رخ و کبریاں نہ بینم

بودی تو کہ سینہ صاف من در بحر تو فارے حسد گل لے شوخ بیا کن زمین شرم	دیدمی چہ زمین کہ کرد بطن بے یار کنم چو سیر گلشن جز یاد تو کو درین نشین
---	--

	<p>مژگان و نگاه ناز و سوزن در کو چہ نہ یا عقل رہن رویش نگرم ز چشم سوزن کز تربت من کشید دامن ہمسایہ بشق گشت دشمن ز ہزار دست عشق پرفتن</p>	<p>چشمش بر فوسے چاک دل کرد ز سوائے دل نے پسندو گر مدحی حاجب در اوست مرویم ہوزش احترامت خلفے بلامتسم کمر بست کردیم ز عاشقی ترا</p>	
	<p>پہ نشینم و گوشہ گزینم دیگر رُخ دلبران نہ بینم</p>		
	<p>ورقانہ من چہ اثنائی داری بکدام اثنائی دورست ز رسم دلربائی از دام کجا شود ربائی کردیم قبول جبہ سائی رستم چو بکسو ت گدائی اے شانہ گرہ چہ مے کشائی با من چہ عجب کہ بے وفائی باشد بخلاف پار سائی</p>	<p>اے جان کہ تو از دلم جدائی دیگر چہ من اشنائی تو کیست دل بردن و دل گرفتہ گشتن مادام کہ صید زندہ باشد چون نقش قدم بکو چہ پای شاہم گفت و پیش خود خواند زان زلف کہ رشہ حیات است خوبان بہ کسے و فنا کردند کز عشق مجاز فی الحقیقت</p>	
	<p>پہ نشینم و گوشہ گزینم دیگر رُخ دلبران نہ بینم</p>		
	<p>بے دانہ و دام پا برنجیر کز ہر دے تو دام پنجہ</p>	<p>اے زلف مسلسل و گرہ گیر چون موئے تو جان دلم پریشا</p>	

<p> گر با بوسیم بود گلو گیر جز طالع خفته چیست تعبیر داری چو بدست خویش شمشیر راضی بر ضاقت تن بقدر شد حسنه چنانکه زخمی تیر خود شمره شدی مرا چه قصیر در گریه و ناله های شبگیر بسمل نه شود چگونه نخبیر اورا چه کنم بنامه تحسیر احوال مرا از وقت سیر پیش نظر من شد او چه تصویر و این عشق بدل چه کرد تاثیر </p>	<p> کور و سوسے که روستے یار بوم در خواب بخواب دیدش آه گر ہر بلاک جان زارم اندیشہ مکن بکس کہ بندہ بر ہر کہ نگاہ کہ و چشمش شرم تو دلیس عشق من شد شب تاب سحر گذشت بے یار میلش بطپیدن شکارست شوخے کہ حرف آشنائیت قاصد تو برو و نشین کن یکدم تر و خیالش از من یارب چه بالاشد این محبت </p>
<p> ہنشینم و گوشہ گزینم دیگر رخ و لبہ ان نہ بینم </p>	
<p> بر من نظرے کن از عنایت افتادہ بکوسے تو گواہیت اندر رگ و پوست تم سہرابت با نیت مرا ہمین شکایت و خلق بہر طرف حکایت گفتی با اشارہ و کنایت اظہار کنیم ماجرا بیت </p>	<p> لے سرمہ چشم خاکسایت در بوزہ گرسنت یک نگرہ را عشق لب لعل کرد چون من غیر از تو کس نہ نکایت من از عشق من و حسن باریت از قصہ من تو بار قیسمان آزرده شوی و گر نہ من ہم </p>

ازوچ بلا بمن توان دید پوشیده بکن تو ہم تماشا غیر از ستم جنائے خوابان آن دل که ز من بیردالشوح	این ناز و کوشه داد است رسوا شده ام چه از برایت باشد همه چیز را نهایت گریا و دبی ز سبب عنایت
به نشینم و گوشه گزینم دیگر رخ و لبه ان نه بینم	
بے وجه نه او نقاب دارد بر حسن صبح او مندا لیم مکتوب مرا جواب ننوشت مشتاق تو بهر پای بوسی چینه بچین یا را افتاد از بهر شناساوری به من دریا بظناره جانش گر عشق تو محو گردد از دل	دائم که ز من حجاب دارد کور و کسے چو ما بتاب دارد رنجید بهین جواب دارد سر به قدم رکاب دارد شاید به کسے عتاب دارد تار و کسے بسوی آب دارد صمد با چشم از حجاب دارد بیداد ترا که تاب دارد
به نشینم و گوشه گزینم دیگر رخ و لبه ان نه بینم	
بر حسن صبح او گواهی بر حال گدا نواز شے کن دل بے تو چو مایه است بر آب بے امر تو کی کند بگویت بر فاست چو یار بهر قسطنطنیه	دادنده ز ما هتا مایه اسے آنکه بنگ حس شاهی گویم ز حالتش کما بی از آسمانم کسے مناهی فریاد ز دم ز سبب گناهی

از نقش که رسا و دلبر است	افتاد بپای لب ز رخساری
از گفتگوئے رقیب پر بهیز	در گوشش مکن کلام واهی
آن شوخ ز مجلس چو برخاست	به نشاند مرا لب و تباہی
از علفه بندگی خوبان	آزاد شوم اگر آہی

نہ چو ناک کی تازہ نشانی
ز لب چو لب ابرو
چشم زینت لب و تباہی
چشم زینت لب و تباہی

بہ نشینم و گوشه گزینم	دیگر رخ دلبران نہ بینم
-----------------------	------------------------

گل بے توجہ پیرین بریدست	وصف ز صبا گر شنیدست
زال روز که دید صورت یار	یک لحظه دلم نیاریدست
از زبان مرث که ترک چشمست	از ابرو و مخم کمان کشیدست
چرا این پر سفسف یقین شد	بوهر که ز جامه اش شنیدست
ماقی قدس لبالبم ده	یارم بکنار و روز عیدست
مازیار مستعاره گشت روشن	اشک که ز چشم من چکیدست
حق پیر پاک کردن خنلق	رحم بدلت نیافرید است
یک وعده به من وفا نکردی	ز نهار که وعده ات عیدست
تشبیر چنانے نسبت بے سود	خود هر چه تو بپوئانیدست
بگذر که حسب عالم آمد	این بیت که گفتی شنیدست

بہ نشینم و گوشه گزینم	دیگر رخ دلبران نہ بینم
-----------------------	------------------------

مختصر دکیما

من تصنیف حضرت الحضرات مولانا و مرشد شاه تراب علی قلندر قدس

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ		
خدا یا نکر دیم عمت فا	فراموش گردیدہ قول بلا	بدتیا ئے دون گشتہ م مبتلا
کر یا بہ بخشاؤ بر حال ما	کہ ہستم اسیر کنندہ ہوا	
چو کردم نظر جانب پیش و پس	نیا بد نظر غیر تو بیچاکس	ز شومی جرمیم اندر قفس
نداریم غیر از تو فریاد رس	توئی عاصیانہ خطا نیک پر	
کنون از تو دارم بہین التجا	کہ کردم بدتیا بے جرمہا	عیان کن بہن شاہ راہ ہدے
نگہدار ما را ز راہ خطا	خطا در گزار و صواب ہم نما	
در شنائی پیغمبر صلی اللہ علیہ وسلم		
چو باشد محمد مراد ستیکر	چہ دہشت ز جرم صغیر و کبیر	بوصفتش چہ گوید سخن ابن فقیر
زبان تا بود در دہان جاگیر	شنائے محمد بود و پذیر	
محمد شہد دین خیر الورے	امیر عرب شاہ ہر دوسرا	امام احمد واسے اولیا
جلیب خدا اشرف بنیا	کہ عرش مجیدش بود نیکا	
بمعراج را کب شدہ بر براق	شدش تا بعرش برین اتفاق	چہا شد لبشوقی خدا شاہ شوق

سوار یو جهانگیر کیان بر	که بگشت از قصر شلی رون	
ندامت دلا حال تو این چه گشت	که طفلانه گردی بصحر اوشت	معمر شدی زیاده از سی و هشت
چهل سال عمر عزیزت گذشت	مزارج تو از حال طفلی نگشت	
در پند گوید		
زروسیم هر جان دیر خستی	بجنگ کفر کوس ننوختی	پنهان سپ جان تا خستی
همه با هوا و هوس ساختی	دست با مصالح نپرداختی	
چو عمر جهان نیستی اعتبار	یکه هم ندار و ازینا قرا	دلا این نصیحت زین گوش در
مکن تکبیر بر عمر ناپیدا	مباش این از بازی و دغا	
در باب کرم گوید		
چو تعریف خوانم بشان کرم	نیاید زین داستان کرم	ازین بس جگویم بیان کرم
دلا بر که نهاد خوان کرم	بشد نامدار جهان کرم	
کرم کن که حق زینشانت کند	به پیش کریمان مکانت کند	کرم بر تر از آسمانت کند
کرم نامدار جهانانت کند	کرم کامکار امانت کند	
دلا جو و افزون ز اندازه دلا	دیر گنج ز آواز چون قاره دلا	پس صید خلق از کرم کار دلا
دل عالم از کرم تازه دلا	جهان را ز بخشش بر آوا دلا	
کرم کن کزین به دیگران نیست	ازین خوبتر هیچ کس نیست	جهان جز کس به خریدار نیست
و را می کرم در جهان کافیت	وزین کرم هیچ باز نیست	
کرم شهرت جاودانی بود	کرم شمره نوجوانی بود	کرم عشرت و دوجانی بود
کرم مایه شادمانی بود	کرم حاصل زندگانی بود	

ولا در گرم گرتو باشی مقیم	مثالت شود در خلیقان عظیم	اگر حق ترا داد و قلب سلیم
همه وقت شود در گرم مستقیم	که هست آفریننده آن کریم	
در باب سخاوت گوید		
جیب آمد سخاوت شعا	اگر چه بود فاسق روزگار	سخاوت کند مرد را نامدار
سخاوت کند بخت یافتا	که مر از سخاوت شود بختا	
ز لطف سخا بهیو شبیر باش	جهان را چو او مرشد پیر باش	بکام جهان شکوه و شیر باش
بلطف سخاوت جهانگیر باش	در اقلیم لطف سخا میر باش	
سخی پیش حق است از وصالان	که باشند خوشدل از و کمالان	سخاوت بود شیوه کمالان
سخاوت بود پیشه مقبلان	سخاوت بود کار صاحبان	
سخا دافع حمله درد و بلاست	سخاوت بنا کن بر دار افتاست	بوصف سخا هر چه گویم بجاست
سخاوت مس عیبها کیست	سخاوت همه در و بار داد	
ترا هست گر خواهش بهتری	ز من گوش کن این نصیحت گری	اگر صاحب گنج سیم وزری
مشو تا توان از سخاوت بگری	که گوئی بهی از سخاوت بگری	
در باب بخل گوید		
مکن در جماعت نام بخیل	برون کن ز دل خرم بخیل	میا جانب بار عام بخیل
اگر چرخ گردد بکام بخیل	و راقبال باشد فلانم بخیل	
بخیل آدمی رشت و مطعون بود	بهجایش ز تقریر بیرون بود	از حسان او کس نه ممنون بود
اگر در کفش گنج فارون بود	و گرنه بایش بیع مسکون بود	
بخیلان نمایند اگر سروری	نشاید که توسوی شان بگری	چو در بخل باشد چنین بدتری

نیز و بخیل آنکه ناشنیدی	اگر روزگارش کند چاکری
مکن گوش بر قیل و قال بخیل	بها که مکن بر کمال بخیل
مکن التفاسی مال بخیل	مهر نام مال و مال بخیل
بخیل ست ستر با شور و تر	چو او نیست عاهی و مجرم گم
بخیل ار بود زاهد بحر و بر	بهشتی نباشد بکلم خبر
خدا باید از بخل در جلا حال	که آخر فتد بر بخیلان مال
بخیل ار چه باشد تو نگیزمال	بخواری چو مطلق و گوشت مال
بخیلان دوله اگر میخورند	با صراف قیمت جگر میخورند
سخیان ز اموال بر میخورند	بخیلان غم سیم و ز میخورند
در باب تواضع	
تواضع نگو هست از جمله کار	بود در تواضع بے افتخار
اولا که تواضع کنی اختیار	شود خلق دنیا ترا دوستدار
تواضع شود ظاهر از اهلین	بود مرد و پندار را خوی این
تواضع کند هو ستند گزین	نهد شاخ پر سیوه سر برین
چه خواهی که یابی ز حق خوری	مکن از تواضع بجا لم کمی
تواضع کند هر که هست آدمی	نزدید ز مردم بجز مردمی
تواضع بود دانه دوستی	ببر طفل سرمایه دوستی
تواضع بود مایه دوستی	که عالی بود مایه دوستی
تواضع همه باعث عزت است	با هوش ز دست عدو و رست
تواضع کلید دجست است	سرفرازی و جاه را از رست

اگر بر تو اضع شود راس تو	سر خود نهد خلق بر پائے تو	تو اضع بود عزت افرازی تو
تو اضع بود حرمت افرازی تو	کند و بهشت برین جانی تو	
تو اضع پسند است اندر	تو اضع سزومرد آگاه را	تو اضع دهد فائده شاه را
تو اضع زیادت کند جاه را	که از مهر پر تو بود ماه را	
تو اضع پسندیده داور است	تو اضع دلا اضع پیغمبر است	اگر از نه امین لایق و دوزخ است
کسی را که گردن کشی در سر	تو اضع از ویافتن خنجر است	
بنا کن دلا کشی از نیاز	ساز از تکبر خدا را جاز	تو اضع بکن خصلت ابل تا
تو اضع کند مرد را سرفراز	تو اضع بود سوران لارا	
خدا از تو اضع بود شادمان	تو اضع بود وضع پیغمبران	تو اضع دهد عزت جادوان
تو اضع عزت کند در جهان	اگر می شوی پیش دها چو جان	
گرت با خلایق تو اضع بود	بخالوق نیاز و تصرف بود	ز حق سر بلندی توقع بود
کسی را که عادت تو اضع بود	ز جاه و جلالتش تمتع بود	
تو اضع بکن در جهان بیدریغ	به پیش همه باش چون چشم تیغ	بکش سر بر افلاک چون بر زمین
تو اضع مدار از خلایق در ریغ	که گردن ازان بر شوی همچو تیغ	
غنی را تو اضع سزایم بود	که از کبر در روی سوزنگ بوست	بهارست مینا اگر سرفروست
تو اضع ز گردن فرازان بوست	که اگر تو اضع کند خوی اوست	
در باب تکبر گوید		
تکبر نپاید گس از بشر	که او کار شیطان ستای خبر	بسی هست اندر تکبر خطر
تکبر مکن ز تنهار سس پس	که روزی ز دستش در آید پس	
اگر از تکبر کنی سر بلند	فتد از بلا و سرت صد کند	بنادان رسد زان هزاران کند

نگیز دانا بود ناپسند	غریب آید اینیغنی از میوه شند
نگیز نباشد سر کا ملان	نگیز بود و دراز عاقلان
نگیز بود عادت جاهلان	نگیز نیاید ز صاحبان
نگیز شهبان را نگون ساز کرد	نگیز سیران را سیر دار کرد
نگیز عز از بل را خوار کرد	بزدلان حسنت گرفتار کرد
شد این نصیحت که در غرور بود	مشوخی با حق که چون قر بود
کسی را که خصلت نکاو بود	سرس پر غرور از تصور بود
دلاگر تو از کبر گردی ببری	شمانرا شنی سروران را سیری
نگیز بود مایه مدبری	نگیز بود اصل به گوهری
نظر که نشان خدا می کنی	بتوصیف تو کبریا می کنی
چو دانی نگیز چه می کنی	خطا می کنی و دنیا می کنی
در باب طلب علم گوید	
چو از هستی آمد به آدم جان	بجفت علم آدم بود اجلان
بنی آدم از علم باید کمال	شمارند شایسته خدایان
پس علم پس طلب برگزیند	به تحقیق او که به هر دو
چو شمع از نور علم باید بدخت	که به علم نوان خدا بر خست
ز علم آدمی را شود اختیار	بود قائم از عالمان روزگار
کسی را که شد و از نفع خنیا	طلب کردن علم که به خنیا
چه گویم ز تو وصف سراسر علم	بسی نفع باشد بکار علم
خردمند باشد طلبکار علم	که مردم است پیوسته نیاز علم

در باب خد از ملاقات جاہل میگوید

ز جاہل ایدل بجان کن فرما	لکن صحبت عالمان هفتیا	چو خواهی که یابی قرار ای نگار
بر و دامن علم گیر استوار	که علمت رساند بدارالقرار	
ز جاہل ناید جز اعمال بد	که مشغول نشان است نهغال بد	ز بس زاید از جعل احوال بد
ز جاہل نباید جز اعمال بد	وز روشنفرد کس جز احوال بد	
شود بخت از علم هر کار خدام	آنان میشود فرق و خاص و عام	انگر در جهان لازم ای نیکنام
ترا علم در دین و دنیا تمام	که کار تو از علم گیر نظام	
تو از علم گیر پیش کس سائلی	یقین است یابی ز حق کمالی	چو آگاهی از اوقات جاہلی
میاموز جز علم گر عاقلی	که بے علم بودن بود عاقلی	
بجاہل مصاحب مشوز نینار	که گردی تو هم مثل او بوقار	چه گویم ز تو این سخن باریار
دل اگر خرد مندی و هو نیار	لکن صحبت جاہلان هتیار	
دلا پیش جاہل بدتر نویز باش	ز جملش بدل سخت و دلگیر باش	اگر نران نه از زخم شمشیر باش
ز جاہل گر نینده چون تیر باش	نیا سیخته چون شکر شیر باش	
بود جالبه که ترا دوستدا	نشاید که زین ره کنی افتخار	به یاری جاہل مکن اعتبار
ترا از دهاگر بود یار غار	از آن به که جاہل بود عکسار	
اگر جاہلت شمع محفل بود	بجز از جاہلت چه حاصل بود	کس جاہلت ز بهر قائل بود
اگر خشم جان تو عاقل بود	به از دوستدار که جاہل بود	
به آنکس که دی بهوش و نا بود	ز جاہل او را تیر بود	چو از جمل پس بختند بر پا بود
ز جاہل خد کردن اولی بود	کز و شک دنیا و عقبی بود	
به آنکس که از جمل نیز اینست	و را پیش ابل خروبار نیست	منشمن بجاہل منرا نیست

چو جابل کسر در جهان بخوارست	که نادان تر از جابل نگارست
بهرنگس که با جابل با هم بود	ابو جابل نامش بعالم بود
بهرنجام جابل جنسم بود	که جابل نکو عاقبت کم بود
ز جابل چرا ماندن ای یار	سر او بریدن سزاوار
سهر جابلان بر سر داری	که جابل بخواری گرفتار

در باب طلب علم گوید

دلادار بر علم دین اصل غزل	که آنست چون جوهر غیر عین
طلب کردن علم شد بر تو فرض	و گردا هجست بر پیش تو علم فرض
چو از بندگان حق تر نام دارم	چه گویم بقدریکه انعام دارم
چو ایند تر از اینهمه کام دارم	چرا بر نیاری سر انجام دارم

در باب انصاف عدل میگوید

چو خواهی که محمود عالم شوی	بعدل عمر کن تو هم پیروی
چو عدل هست یزید خستوی	چرا عدل را دل نداری قوی
اگر عدل تو پیشکاری کند	جهان ترا دوستداری کند
ترا مملکت یا نداری کند	اگر معدلت دستپاری کند
شوی گز فضل خدا شهر یار	بکن عدل انصاف در جلا کار
چو نوشی روان عدل کرد خیار	کنون نام نیکو از یادگار
تو از عدل در خلق بنیاد دار	بنای ستم جلد بر باد دار
جهان را با انصاف آباد دار	دل اهل انصاف را شاد دار

ز انصاف باید خوش انجامی ملک	از ان میشو دینچه بر خاتم ملک	شود و از عدالت سر تا خاتم ملک
ز نایب عدل هست آرام ملک	اگر از عدل حال بشود بکام ملک	
اگر از عدل تو خلق خوش عدل بود	بها شهوات در محافل بود	ز من به تو لطافت نازل بود
ترا زین به آخر چه حاصل بود	که نامست نه شاه عادل بود	
بر آنکس که عادل بود و جهان	از او میشود خلق حق شادمان	مدالت بدست آری جان جهان
اگر خواهی از شکوهی نشان	در ظلمت شب می ران جهان	
در باب رعایت با رعیت		
بدینا شود که ترا اقتدار	به مسایگان نفع ده بر شاد	چو خواهی کند حق ترا کامگار
رعایت در بیغ از رعیت مدار	مراد دل و دوا خواهان بر آرد	
در باب ظلم ساخطین میگوید		
مکن هیچکس ظلمت خود شخصال	که آخر ترا آید از دست وبال	چو ظلم و ستم هست لبش شمال
مده خصمت ظلم در هیچ حال	که خورشید ملکیت نیابد زوال	
کند ظلم سلطان عادل چنان	که ویران شود ملک آباد از ان	نیاید ز بیداد غیر از زبان
خرابی ز بیداد بیند جهان	چو بستان خرم ز باد خزان	
ز سلطان اگر ظلم گردد و عیان	رسد یارب خلق تا لامکان	چو گویم ازین بیش شرح و بیان
کسی که آتش ظلم زد در جهان	بر آرد و از ازل عالم فغان	
بیند از جبر خلق از جور ظلم	که آخر شوی در قیامت ثقل	خدا را مشوب ستم متصل
ستم کش گر آبی بر آرد ز دل	زند سوزا و شعله در آب گل	
ز حق خواهی گر حیرت من آید	درخت ستم بر کن از بیج و بن	چو جنات بخوابی و ستمش

ستم بر ضعیفان بسکین کن	که ظالم بدوزخ رود و پنهان
بیفکن ز لطافت و خلق شورا	بکن دیده ظلم و بیداد کور
لکن بر ضعیفان بچاره زود	ببندیش آخر ز تنگی گور
دلا سالک به باطل مباد	بعل نیکو بهیده عامل مباد
آزار و ظلم مایل مباد	ز دود دل خلق غافل مباد
شمار را نیست در خلق جای	که دوزخ میباشند از بختی
لکن مردم آزاری و تندرک	که ناگه رسد بر تو قهر خدا

در باب قناعت از خلق گوید

کسی را که حق داد و انشوری	دلش با قناعت کند یاوری
دل اگر قناعت بدست آوری	در آئیم راحت کنی سروری
میر پیش مخلوق هرگز سوال	لکن چشم بر سیم وزیر هیچ حال
اگر تنگدستی ز سختی منال	که پیش خردمند به چستال
زالفقر فقر نیست بیفکن نقاب	که زین رو بخت روی بچسب
عنی که نباشی مکن اضطراب	که سلطان نخواهد خراج از خراج
عنی را بد نیاید و افزایش است	ز سیم و زرش جمله پیرایش است
عنی را نه ز سیم و زرش است	ولیکن فقیر اندر اسایش است
چو گردی تو محتاج در روزگار	نیاید که زین ره کنی اضطراب
ندارد و خردمند از فقر عار	که باشد بنی را ز فقر آفتار
طریق قناعت بسی بهتر است	خوش آنکس که این راه را پیماید
قناعت بهر حال اولی و برتر است	قناعت کند هر که نیک اختر است

چو روشندی خوابی خود را	چرخ قناعت برافروز جان	شوی تیر دل از طمع ای جوان
ز نور قناعت برافروز جان	اگر داری از نیک بختی نشان	
در باب حرص میگوید		
ایا د جهان گشته بدنام حرص	سید رنگ گردیده از شام حرص	ایا مرد نادان ز انجام حرص
ایا مبتلا گشته در دام حرص	شده مست از عقل از جام حرص	
طلبکار دنیا شود هیچ حال	که فانی بود جمله مال و منال	مکن سیم وزر را ز مرهم سوا
مکن عمر ضائع به تحصیل مال	که هم نفع گوهر نباشد فعال	
دلا خصلت حرص طاعت مباد	مگر من خوشی نموک نذر عباد	تو بیشک من این سخن گیر مباد
پیر آنگس که در بند حرص افتاد	دیده خیرین زندگانی بسپارد	
اگر مال به سبب مخزون ترست	ز رو سیم از صبر بیرون ترست	از قدر کفایت چه افزون ترست
اگر قسم که اموال قارون ترست	همه نه به بیت بیج مسکون ترست	
شوی روزی آفر دنیا لالاک	خدا را کن از حساب سپید لالاک	چو از موت قارون نیاور لالاک
بخواری ز آتش گریبان لالاک	چو بی ارکان بادل رو نالاک	
عجب عاشقی در بهی او صدم	که پادش بدل میکنی و بدم	ز ده در ده عشق دنیا قدم
چنان داده نشستی ز بدم	که هستی ز تو پیش نایم و بدم	
مشو بهر دنیا تو سر گشته حال	به تحصیل عشق میکنی شتغال	جز و مال در آخرش تو شغال
چرا میکنی محنت از بهر مال	که خوابی شدن ناگهان باطل	
تو در حرص اندوه بر گشته	بد نیاسی دولت پای تو گشته	چرا از قناعت تو بر گشته
چرا عاشق روی تو بر گشته	که مشو بهر احوال تو بر گشته	
ز حکام دنیا شدی دوستدا	انگشتی به تمام دین جان پیا	از فردا خبر نیست ای فاسدا

چنان گشته صید بر شکار	که یادت نیاید ز روز شمار	
بجاییکه حق دنیا نهاد	بزرگان بدی زادان بدتراد	خدا یا غمی بشس مبارک کناد
سبا و اول آن فرومایه شاد	که از بهر دنیا دهدین بیاد	
در باب طاعت عبادت		
عبادت بکن تا شوی نیکنام	شب روز هر وقت هر صبح غلام	نه هر کس کند بر عبادت دوام
همی را که اقبال باشد غلام	بود میل خاطر بطاعت مدام	
اگر مومنی در سر تافتن	بکن یا حق نیز در یافتن	اگر دئی اگر یا میسر فتن
نشاید سر از بندگی تافتن	که دولت بطاعت توان یافتن	
مطیع الاوامر مطهر شود	بحیب النواهی مکلر شود	شقاوت بعصیان مصور شود
سجود بطاعت میسر شود	دل ز نور طاعت منور شود	
بطاعت بکوشید و دلستان	که باشد مقبول هر دو جهان	جزای ابدی بی ای نوجوان
اگر نبندی از به طاعت میان	کشاید در دولت جا و دان	
بکن رخ سوگو طاعت ای مهربان	که روشن شود جان پاکت از ان	نکوشد بطاعات عاقل چنان
ز طاعت بود روشنای جان	که روشن ز خورشید باشد جهان	
کل باغ طاعات چنیده باش	بحال عبادات بنینده باش	دلا طاعت حق گزینده باش
پرستنده آفریننده باش	بدیوان طاعت نشینده باش	
بباطل پرستی مشوزینهار	همین باو پند بمنت یادگار	ولا در دو عالم شوی کامگار
اگر حق پرستی کنی اختیار	در اقلیم راحت شوی شهریار	
ولا زبده تقوی بکن اختیار	خلاف تقاوت کن هیچ کار	اگر غلغله میخوایی سگ دوستدار
سراندر	بکار نگیری بر کار	که جنت بود جای پر میرنگار

دلا بر عبادات حق راسته داد	پس مسجد بر آسکس همین جای خودار	از روی ریاسه نه بالاس دار
نماز از سر صدق بر پا مدار	که حاصل کنی دولت پائدار	
ز تقوی تو پیر این دین بدو	اگر فسق باشد شعارت بسوزد	همین گویمت زاهدان هنوز
از تقوی چسب رخ روان بر فرو	که چون نیکوختان شوی نیکو	
دلا باش بر شمع و دین استوار	مخالفت مشو مشوع را زینهار	بشود قیامت ز غم رستگار
کس را که از شمع باشد شعله	بسرمد ز آسیب روز شمار	
شب روز خود را بلاعت گذارد	مشو غافل از حق بایل و نهار	همین با تو میگویم ای دوستدار
دلا غم عصیان کن زینهار	که فردا نباشی ز حق شرمسار	
چو معیوب گردی بر روز حساب	بقدر جزا تم بیای عذاب	رو دیا که بر طریق صواب
کنند نیکوخت از گنه اجتناب	که نهان شود نور مهر از حساب	
شود گرگانان تو گردن فراز	که از جرم یابد تباهی جسان	نذار و بصعیان خردمند ساز
ز عصیان کنند بهوشند احزان	که از آب باشد شکر را گداز	
دلا و گردانی و یا خسروی	انبا ید که در حکم نفست و دوی	اچو خواهی که بشکست نجات روی
امکن نفس اماره را پیروی	که ناگه گرفتار دوزخ شوی	
چو شیطان نباید شدن او تنگ	میاسو شو شیطانیت زینهار	نباشد ز شیطان چسان جانجو
کس را که شیطان بود یار غا	نباشد مقامش بدام القار	
دلا باش از آه شیطان جدا	نباشد که او باشدت زینهار	بود در طریقت شریعت کجا
کس را که شیطان بود پیشوا	کجا باز گردد و بر آید خدا	
ز شیطانی آنرا که سامان بود	مسلمان مگو گر مسلمان بود	از او محصیت با فو او ان بود
دلا هر که محکوم شیطان بود	شب روز در بند عصیان بود	
ز عصیان بود گرم اگر محفلت	ز مهر بر دوزخ شود حاصلت	خوری در قیامت بسوزد کیت

اگر برینا بد ز عیسان لبت	بود اسفل السافلین نعلت	
ولا چون نذاری خطر از عذاب	چرا میکنی جرمهای حساب	چو بد را اجر نیست غیر از عذاب
لکن خانه زندگانی خراب	زیللاب فعل بد و ماصواب	
در اینجا شوی گریه عیسان نفور	در اینجا بیایی بخور و قصور	شوی در جهان دهل و یروشور
اگر در پاشی از نسق و فجور	نپاشی ز گلزار فردوس دور	
بس گشت غالب بل خوف لباس	نگردی ساعته از لباس	لکن لطف و احسان بن بقیه
بده ساقیا آب آتش لباس	اگرستی کند اهل دل التماس	
بلطفقت کنم تا بیکه انتظار	رسیده است الحال فصل بهار	از دست چو تو ساقی گلزار
مهر لعل در ساغر زر نگار	بود روح پرور چو لعل نگار	
نباشد چنین روز خوش از ثبات	کنون از گرم کن بن التفات	ازین پیش ساقی چه گویم بات
بیار آن شراب چو احیات	که یا بد ز پوشش دل از غم نجات	
بر و لقه هستی ز صاحب دلان	رود و تنگ هستی ز صاحب دلان	خوشا غم شکستی ز صاحب دلان
خوشا می پرستی ز صاحب دلان	خوشا ذوق هستی ز صاحب دلان	
خوش آن باعث شوق بیا پیش	خوش آن فتنه انگیز دیاب پیش	خوش آن با ده آن توان پیش
خوش آن آتش شوق بیا پیش	خوش آن لذت در دیاب پیش	
شرابیکه با شمع از دود چسار	شرابیکه بنیم از دود بھار	شراب لطیف و بس خوشگوار
شراب چو لعل روان پیش یار	شراب بصفقا چو رود و نگار	
خوش آنکس که گردید سودا دوست	خوش آنکس که سر داد بر یاد دوست	خوش آنکس که خواهد تا شای دوست
خوش آنکس که دار و دانا دوست	خوش آنکس که در بند سودا دوست	
اگر تو فادار باشی صنم	از تو آهوان هم بگردند رم	چو خوابی که مشهور گردی تو هم
دلا در وفا باش ثابت دم	که بے سکه راج نباشد دم	

در بیان غریب و نادر

وفادار باشی گرامی دستان	شوی جمله مخلوق را جان جان	مدد تو کرد دید چون دوستان
ز راه وفا گرنه پیچ عیان	شوی دوست اندر دشمنان	
چو یابی وزارت مثال چهر	لقاب وفارای بیگن ز چهر	مخوبی نمودت چو حق رشک مهر
امکن بیوفائی چو در سپهر	منا باین رخ دوستان و دشمن	
مکن بیکس را بدی و رقبا	چو آئینه میسدا در دل صفا	سر بیوفائی مکن در جفا
منه پائی بیرون نرکس وفا	که از دوستان محو نیز در جفا	
وفارای با سر بود مشعل	اگر با وفائی نخلی ورنه نخل	چو خواهی نگرددی ز کس متغیر
گرددان ز کوی وفار و وفادار	که در روی جهان نباشی خیال	
وفا خصلت حسن و خوشنامست	خلاف وفا کردن یل غاست	مشو دورای من ز من کین جفاست
جدائی ز احباب کردن خطاست	بریدن زیاران خلاف وفاست	
نشد از وفا سیرت زنان	خلاف وفادان بشت زنان	وفا نیست در سر نوشت زنان
بود بیوفائی سرشت زنان	مبایست زک در سرشت زنان	
خدا داد این نعمت بیقیاس	ز دست و سر پادشاهان	همین باید از شکسته منع لباس
کسور اگر باشند دل حق شناس	نشانید که بند و زبان سپاس	
ولا خصلت شکر را خود دارد	بهر حال کن شکر حق را شعار	بدل غره از شکر کردن بسیار
اگر شکر حق تا بر وز شمار	گذاردی نباشد یک از هزار	
بکن شکر الله می دوستدار	ز فضل و زبان و دل هوشتار	چه گویم زیاده ازین ای نیکار
الغن جز شکر خدا بر مبار	که واجب بود شکر بر درگاه	
ولا شکر می کن که شاید ز شکر	خدا روی دولت نماید ز شکر	شود مال و ملک تو زاید ز شکر
ترا مال و نعمت فرااید ز شکر	ترا فتح از دور و آید ز شکر	
بود شکر چندان خجسته خصال	اگر ان نفع یابی نو در جملة خال	چه پرسی چنانکه داد و کمال

بگویم
بگویم
بگویم

ز یادت کند شکر جاوید	ز یادت کند شکر مال و منال
اگر شکر حق گوی یابی ثواب	اگر نه مزاحی کند در عذاب
ز شکر جهان آتش برین برستا	که در باغ دین شکر است آب
مسلمان شکر بس بهتر است	چو او هر و نیکو کی دیگر است
اولی گفتن شکر اولی تر است	که اسلام را شکر روزیوست
معرض شکر اولی است در هر زمان	شود حاصلت مقصود و جهان
اگر از شکر ایندونه بندی زبانت	بدست آوری دولت و روان
دلا خویش را ساز با صبر یار	بدل جز صبوی خیال میار
ترا اگر صبوری بود اختیار	بدست آوری دولت پادشاه
صبوی چه خوب است ای دلبران	بداد بدید بر خدا دل بر آن
صبوی بود کار پیغمبران	نه بچینه ز روی دین پروان
صبوری دلا یا و آرزوست	بکن خوی او که سر آرزوست
صبوی کلید در آرزوست	کشایند کشتور آرزوست
صبوی اگر خونی است جوان	رسی زود تر بر مراد جهان
صبوری کشاید در کام جهان	که جز صباری نیست محتاج آن
نه تنها از سود دنیا بود	بسی نفع بایش بعقب بود
صبوری بهر حال دلا بود	که در ضمن آن چند معنی بود
دلاگر نه بے صبری یاری دد	نه بدنامیت نادماری دهد
صبوری ترا بختیاری دهد	ز بخت و بلا رستگاری دهد
اگر بلاست شود نازالت	بکن صبر ناحق دهد منزلت
صبوی برادر و مراد دولت	که از صباران حل شود مشکل

صبر

که سبب صبر شایان نفرین بود	دلای صبر خوش فضع و آئین بود	اگر صابری بر تو حسین بود
صبوری کنی گز ترا دین بود	اگر تعجیل کارش پاطمین بود	
اگر تو کنی راستی را شعار	خدا در دو عالم کند کامگار	بسیه یابی در خلق عفو و قار
دل اگر کنی راستی اختیار	اشود دولتت بهم و خفتنیا	
میان را پناار استیما بند	اگر یابی بد فوخ ازان صد گزند	اگر صاحب پرورش این پند
اینه پدید سر ز راستی نه منند	که از راستی نام گردد بلند	
ز نار راستی دو باش ای نگار	اکن خود نار راستی ز نه نار	دلار راستی با کن اختیار
دم از راستی گزنی صبح دای	ز تاریکی جهل گیری کنار	
ز نار راستی هر که را غایت نیست	اگر راست بازان در غایت نیست	چون نار راستی بد تر احوال نیست
به از راستی در جهان کج نیست	که در کلین راستی غایت نیست	
بود مر زار است پس بیو قار	ندارد و خفتن سائے او اعتبار	دلار است بازی بکن اختیار
افزون دم بجز راستی ز نه نار	که دارد فضیلت یکن بسیار	
اگر مونی رست خود دروغ	چو غمخوار است سوزان دروغ	اگر او شیر گوید بداند دروغ
اگر که گردد زبان دروغ	چراغ کشتش انباشد دروغ	
هر آنکس که کاذب بود ای نگار	سخنهای او را بدان اعتبار	از عادل نیاید بجز صدق کار
ز کذاب گیر و خردمند عار	که او را نیار و کسی در شمار	
کمی گز نار راستی اختیار	نباشد ترا هیچ عفو و قار	اگر در قیامت بیست هزار
اگر که نار راستی گشت کار	بجای روز محشر شود رنگار	
بنار راستی هر که است سمر	بود جای او در جهیم و سقر	اکن خود نار راستی ای سپهر
ز نار راستی نیست کار تیر	که زو نام نیک شود بود قیر	
دروغ از نمانی دلاخت بسیار	به دو اعتبار تو از روزگار	دروغ ست بسیار به او کار

و صفت راستی

در حدیث آمده است

دروغ آدمی را کند شمسار	دروغ آدمی را کند یوفار	
ز دی بوش هرگز نیاید دروغ	که قدر سخن میر باید دروغ	دلا هیچ گاه است نیاید دروغ
بر دشمن ساری نماید دروغ	بکاذب دروغ گشاید دروغ	
گو کذب با پچکس لے نگار	بجز صدق دیگر مکن پیسج کار	چو گزنی تو در خلق از کذب خوار
دروغ ای برادر گوزینمار	که کاذب بود خوار و اعتبار	
تغفلت مکن در جهان پیچکار	امنہ پسر خویش از تهم بار	بندیش از گوش روزگار
آنکه کن برین گبند زر نگار	که سقشش بود بستان آقا	
دلا آقا رب آفرینده بین	یکے مرده بین و دیگر زنده بین	بسوسے مرده ترانده بین
سر پرده چرخ گردنده بین	در دشمنها تو فروزنده بین	
یکے سر پرستہ نذر دلا	پوشد یکے خلعے هرنگاه	یکے ابل فرو یکے ابل جاہ
یکے پاسبان و یکے پادشاه	یکے داخواہ و یکے تاج خواہ	
یکے سرنگون و یکے سر بلند	یکے بے نصیب و یکے ارجمند	یکے رادہند و یکے رازمند
یکے شادمان و یکے دردمند	یکے کامران و یکے مستمند	
یکے غرق و شوق ملک دیا	یکے بہت مشغول در شکار	یکے شاد و وقت یکے حال زار
یکے تاجدار و یکے باجدار	یکے مرفراز و یکے خاکسار	
بہ بین حال عالم تو ای عقل ہیر	یکے شد امیر و یکے شد فقیر	بہ نیرنگے دور چرخ انیر
یکے در پلاس و یکے در حیر	یکے بر حصیر و یکے بر مہر	
یکے بہت نگین بیل و نہار	یکے شاد کام ست از روزگار	یکے شد گدا و یکے شہر یار
یکے بیوا و یکے مالدار	یکے نامراد و یکے کامگار	
یکے راعل بہت بر لب تہا	یکے در دعارب از رقی نانا	نہ این را گنم بد نہ آنرا ثنا
یکے دشنا و یکے در غنا	یکے در بقا و یکے در فنا	

دروغ آدمی را کند شمسار

یکے بہت از بہر روز و دو	یکے بہت از مال و زرشاد	یکے جان بلب بکری پنجان
یکے تندرست و یکے ناتوان	یکے سال خورد و یکے نوجوان	
یکے گشت گمراہ سے ڈرا	یکے گشت ہادی راہ خدا	یکے مقتدی و یکے مقتدا
یکے در صواب و یکے در خطا	یکے در دعا و یکے در دعا	
یکے راست گنج زر و فقر و سیم	یکے رادل از ریخ ز رشد و نیم	یکے امین ست فکری و است بیم
یکے در گشتان احث مقیم	یکے باغم و ریخ و محنت ندیم	
یکے رائیس ست بہت الغنی	یکے بہت با ازین لب لب	یکے راشب و روز ریخ و تعب
یکے فروزندہ شمع طرب	یکے بود روز روشن و شب	
یکے را بغم میر و وادہ و سال	یکے را بعیش و خوشی اشتغال	یکے بہر حال ست سرشتہ حال
یکے را بہر ن فتنہ زاندا و مال	یکے در غم نان و ریخ عیال	
یکے را بود از عاصی حذر	یکے میکند جرہ سا بے خطر	یکے جز بدی با ندارد و گر
یکے بستہ از بطاعت کمر	یکے در گنہ بردہ عمر بسر	
یکے بہت دولت برین جلا	یکے بہت محتاج بکنان و آب	یکے بہت بختناور و یکے خراب
یکے در تنعم یکے در عذاب	یکے در شقت یکے کامیاب	
یکے چون گدا سب و دو کو بکو	یکے چون جہا مبر و چار سو	یکے خبر و عی و یکے رشت و
یکے نیک خلق و یکے تند خو	یکے برد و بار و یکے جنگ و	
یکے بہت بالمبلان ہم صغیر	یکے بہت نایغ و زغن دستگیر	یکے گشت از فلاکت فقیر
یکے در جہان جلالت امیر	یکے در گنہ حواث اسیر	
یکے حسرت لالہ و نترن	یکے نصرت خار و ننگ چمن	یکے چو بلبل یکے از خوشی در سخن
یکے چون گل از خرمی خندہ	یکے رادل از ردہ خاطر زن	
یکے در فراق و غم پیسہ ر	یکے با بستہ مہوشی ہنکار	یکے عاقل و قابل و دستکار

یکے عالم و قیل و بلبل	یکے جاہل و بدبر و شمسار
یکے راجہ و بر بلندی نشست	یکے ہست از جگر باطن پست
یکے راجہ و روز مصحف بست	یکے خفته در گنج میخاند
یکے راجہ منصور شد و دار	یکے از گناہان شدہ بار بار
یکے بد و بدش و عسار دار	یکے در درہ کفر زمار دار
یکے دار و از جملہ عالم و داد	یکے راناشد بکس اتحاد
یکے نیک کردار نیک اعتقاد	یکے غرق و در بحر فتنہ فساد
یکے گشت مغلوب خور و وکلان	یکے غالب مدبیر و جوان
یکے غازی و چاک و پہلو	یکے بزدل و ست ترش جان
دلانچہ گفتم ز تو یاد دار	اگر دین عاقبت خواهد آمد بکار
ازین پس کن تکیہ بر روزگار	کہ ناگزیر ز جانت بر آرد مار
چرا خوف میداری از دیو و دژ	لکن ایسے دفع آہنا سد
لکن تکیہ بر شکر بے عدد	کہ شاید ز نصرت نیاید مدد
چو خوابی کہ داد بزرگان دہی	دلایند نیکو و بخور و ان دہی
لکن تکیہ بر ملک و فرماندہی	کہ ناگزیر چو فرمان رسد جان دہی
بدل کوچ فرما ز شہر عدم	بجان خمیر تن ہو و ملک قدم
لکن تکیہ بر ملک جاہ و چشم	کہ پیش از تو بودہ و بعد از تو چشم
بسا صاحب دولت اقتدار	بسا لائق عزت و اعتبار
بسا نامدار و بسا کامکار	بسا سرقد و بسا گلزار
بسا شکست گل عارض گلزار	بسا حسرت سر بالاقدار
بسا پای و شایان سلطان شان	بسا پهلوانان کشورستان

نسخہ ایسا و غلطیات

بسالار زار و گل نشین	بسا غنچه بے دمان کم سخن	بسا پهلوانان و دین بدن
بساتند گردان لشکر شکن	بسا شیر مردان غم شیر زن	
بسا در حق خود دعا خواسته	بسا بچو مناب ناکاسته	بسا از تبه خوبی پیراسته
بسا خبر دیان نوحاسته	بسا نوح و سان آراسته	
بسا پاک از برشتی و فعل بد	بسا برگزیده جناب احد	بسا آنکه صفتش برون شد
بسا ماه رویان شمشاد قد	بسا باز نینان خورشید خد	
بسا شمره آسمان تاسماک	بسا آنکه گردید خلقه پلاک	بسا نوری اجسام روح پاک
که کردند پیر این عمر پاک	کشیدند سر و گریبان خاک	
ز دنیا بر فتنه سوئے معاد	بسی کارشان بعد ازین وقاد	کنون بچکس را بنیاد بیاو
چنان ترسین عمرشان شد بیاو	که هرگز کس را نشانی نداد	
سر خود عیبت می کشی بر سما	که روزی میفتی بخت لسمرا	منه دل برین عالم بیوستا
منه دل برین کاخ خرم چوا	که می بار و از آسمانش بلا	
مکن ما و تو مدان این و آن	مگو انجمنین و مگو آن چنان	منه دل برین ارض این آسمان
منه دل برین منزل جاننا	که در دی نه بیی دل شادمان	
چرا می نمائی تو این کرو فر	نئی واقف ز دور عالم نگر	بکن یاد حق حال عالم نگر
شایقی نذار و جهان می سپر	بغفلت مبر عمر در روی سپر	
ولا بر دنیا مخور و بچتاب	مکن دور خود را ز راه صواب	شهادت آخرین پند گیر از مراب
منه دل برین کمنه دیر خراب	که خالی نباشد ز ریخ و عذاب	
بیاو این پند من بار بار	امشو غافل از گردش روزگار	زمانه نذار و دست را زینکار
منه دل برین دیر ناپا نذار	ز سعدی بهین بگین یاد نذار	

قطعات تاریخی

از حضرت ابضرات مولانا و مرشدنا شاه تراب علی قلندر قدس سره

تاریخ مسجد خالقاه شریفه

بنام شد چون این مسجد خوشناما تراب از بنایش بسے خوش شد	دل حق پرستان ز وضعش شکفت عبادت گر حسنق تاریخ گفت
--	---

و دیگر

بخشد خدا به لعل محمد ز فضل خویش بعد از بنا و روضه چو این سجده گاه سخت	اجر بنا از ورزده و هم حج و هم زکوة سالم تراب گفت لقد قامت الصلوة
--	---

قطعه تاریخ روضه شریفه حضرت شاه محمد کاظم قلندر قدس سره العزیز

خدا به لعل محمد جزائے خیر دهد تراب خوش شد و از برادر گارو بفر	ز سعی او چو بنا گشت روضه پیش بجفت گنبد پرنور سال تعمیرش
--	--

تاریخ وفات مرشدنا حضرت شاه محمد کاظم قلندر قدس سره العزیز

شاه کاظم قدوة اہل صفا چون ز دنیا رفت واصل شد بحق شد بگذر سال تاریخش تراب	صاحب سرو امام عارفان از فراقش ماتم شد الا مان از برائے یادگارو جهان
--	---

ما لقب غیب از سیرافوس گفت
هیئت رحلت کرد آن قطب زمان

	دیگر	
<p>صاحب ستر و عارف حق خواند و امن جان زگره جسم نشانند ما تمش خلق را بنجاک نشانند دوستی بر زبانی سخن موراوند شصت و سه سال حی و قائم ماند ۱۲۲۱ هـ</p>		<p>شاه کاظم که مرشدش از غیب چون بیک حلقه پاک مردان واد شد جهان تیره بر مجانش از حیات و وفات او روزی بے سراسر اختلاف گفتیم از او</p>

تاریخ حریم روضه شریف حضرت شاه محمد کاظم قلندر قدس سر العزیز

<p>گشت زین رقیه ز بهر شان عظیم روضه بے سرحد خرد گفت حریم روضه ۱۲۶۹ هـ</p>		<p>وہ چہ خوش رقبہ بنا کر وسیع الدیخان فکر باریکش بنایش چوبدل کرد و مبرا ۱۲۶۹ هـ</p>
---	--	---

تاریخ انتقال نبی یاور خان صاحب مغفور ساکن در رئیس کا کوری

<p>شورش ماتم و مصیبت شد دل نعلین من بفکرت شد صدر اعلیٰ میان جنت شد ۱۲۶۰ هـ</p>		<p>زین جهان رفت چون نبی یاور بہر سال وفات آن مرحوم ملهم غیب گفت بے سرحد</p>
--	--	---

دیگر

	<p>رعل محمد نبی یاور خان ۱۲۶۰ هـ</p>	
	<p>تاریخ تعمیر کوٹھی مولوی محمد مستقی صاحب ساکن در رئیس کا کوری</p>	
<p>درون باغ بس و بچپ و نیکو در و دیوار آن خوش رنگ و دلجو</p>		<p>محمد مستقی کوٹھی بنا کرد مکانش دکنش صحنش فرخ بخش</p>

چنان نقش و نگارش خوش نما عجب انداز و پرواز است موثر کسی سر ساعته آنجا نشیند ز بامش وسعت هجران نودار بیا از چشم خود بین آنچه گفتم عطار خلعت و انعام باید چو آیه کماش فکر کردم	که بر رخ خال و خط و زلف ابر که گلزارش محیط آمد ز هر سو شود تازه و باغ او ز خوشبو بلند آمد چو مضمون سخن گو تفاوت نیست در اصلش بر پای دار و نه و معمار شود ز روی هالفت آمد قصر خضر
--	--

تاریخ مسجد بنا کرده محمد یعقوب خان صاحب کن ملیح آباد

چو در راه سند یاد یعقوب خان ترا ب از سر وصف تاریخ گفت	بنا کرد این مسجد گاه شریف نبی مسجد خوش نام و لطیف
--	--

تقاریط و تواریخ طبع سابقه

تقریط ریخته کلمات محمد محی الدین خان کما کن قصبه کاکوی متخلص و

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
جناب کلام معجز نظامیکه ناطقه سبحان بزم سخنوری را از سواد نظم و سرمد اعتراف و کلام
و طافت سبحان و جنب گفتارش لب فرو بسته و دو دو گفتگو + مرده دلان سخن را از

فیض مضامینش در تن جاسف و عیسیٰ نفسان بالغ فن را از اکتساب معانی رنگینش
 نازہ رولنے سبحان المدحی است پیر از کلاما سے رنگارنگ + و نگار خانہ ایست
 روکش نگار خانہ ارژنگ + عیسیٰ نفسی است کہ روح معانی در قالب الفاظ و سیدہ
 یانسیم گلشنی است کہ از گوشہ چستان بلاغت وزیدہ + و سواد نقاطش مردکیت اورنگ
 و بیاض صفحانش روکش صفحہ افلاک + صحن گلشنی است از سبزہ معانی بیگناہ عاری
 و گوشہ دامنی است عرایس مضامین را مصروف پرودہ داری + ہر مصرعہ اش
 غنچہ بہار جاودانی است کہ در چستان بلاغت شکفتہ + یا شعلہ شمع معانی است کہ زیر
 دامن الفاظ نہفتہ + نے نے برجیہ بار سطورش سرویست نوقاستہ + یا قامت رعنائ
 بلباس فصاحت آراستہ + ہمانا بستایش مضامین دل بستہ ابروی اشارتے ست
 یا بریکتنی ذات طبع سخن آفرین انگشت شہادتے + معنی رنگینش غارہ طراز عارض رنگین
 بیانی است - و لفظ و لٹینش آئینہ دار چہرہ معانی - نظم رنگینی ست کہ معجزہ پرداز کلام
 بلاغت نظام **اِنَّ مِنْ الشَّعْرِ لِحُكْمٌ** بر راستی مضمونش گواہی ست صادق + و بیان آفرینی
اِنَّ مِنْ الْبَيِّنَاتِ السَّبْحُ بر سحر حلاش زبانی است ناطق - معانی پر نورش کہ از چہرہ الفاظ
 ستیجہ ست معنی **حُودٌ مَّقْصُورَاتٌ فِي الْخِيَامِ** در زبانی و بیاض بین سطورش جَنَابَتِ سَجْدَتِ
مِنْ تَحْتِهَا الْاَنْفُسُ را شرح و بیان - **نظم**

بارک المدحہ و فستہ رنگین	یافت امروز صورت تدوین
از کلام شہ خجستہ خصال	دامن صفحہ گشت مالا مال
یعنی آن شاہ کشور عرفان	شبلی عہد بایزید زمان
پائے افراز منزل توحید	کام فرسائے پایگاہ جنید
مطرح پر تو حنفی و جلی	نور یزدان شہ تراب علی
داشت دیوانش گرچہ مایہ جمع	لیکہ انسان کہ زیر دامن شمع

گل اوراق او پریشان بود
داشت یکجند ازین پریشانی
لیک در سه ز سلاک گوهر او
آنکه در خلق از بس اکرانش
باعث طبع این کلام آمد
استین بر رواج او بر چید
شد ز جلدش مطبوع مطبوع
مطبوع آنکه نیت ثانی او
وان دیگر بانی که شد به علم
بسکه یک قالب اند این وجود
زان هنر پاک شد در دنیا جمع
چون نه لاف اند رواج سخن
خود هنر پیشه و هنر سنج است
چون نه او رتبم هنر داند
مطبوع شان که حکم افسرداشت
یافت چون زیب ازین در شهوا
جند ازین کلام خسیض انجام
صفت زین نظم لاله زار آمد
آه از نقش کماک صنع ایجاد
صفحه اش رنگ عارض خواب
حرف حرفش که دفتر عرفان است

صفت بودی غنچه پنهان بود
از لباس رواج عسریانی
خلعت جانشین اکبر او
مولوی اکبر آمده ناسش
سبب نفع خاص و عام آمد
بر سخندان دکان گوهر چید
کان جو اصل آمدت جمله فروغ
که علی بخش خان ست بانی او
نقد معشوق علی منضم
گشت وحدت و بین دوی مشهور
این بود نور مطبوع دآن شمع
مطبوع شان ست فرق تاج سخن
هر یک صبر نه این گنج ست
جو هر می قیمت گمردانند
احتیاج به چو گوهر داشت
زده لاف فروغ در اصداء
کشور طبع یافت تازه نظام
کشش طبع را به بار آید
روکش نقش مانی و هنر او
سطر او دام زلف محبوبان
نقش الواح سینه پاکان است

<p>مردم دیدہ اولوالالبصار یا سپندی بدیع عین کمال ہر گل نازہ اش بہار سرشت یا کہ بوسے درون گل نہان</p>	<p>لفظ و چشم مردم ہشیار صفی اش عارض و نقاش خال گلستانیت از ریاض بہشت لفظ اینجا ست جسم و معنی جان</p>	
<p>اگنی پاک نظر سے باید کہ بر چہرہ ابکار افکار این خلوتیان عشرت کہہ معانی دیدہ شوق کشاید۔ تا دامن کمالش از آلودگی تہمت نقصان پاک نماید گلہای این چمن ہمیشہ بہار وقت دامن نگاہ نظار گیانی ست کہ بر چہرہ عصمتیان این حرم کہہ معانی دیدہ عیب بین بکشاید و تماشا ی این قصر و قریب مزنگاہ دیدہ درانی است کہ در حریم بارگاہش دامن اعتقاد بکشد زودہ پائے مردی القاف در آئینہ آئی اوراق این بہار بیہ تو وال از دست برد صر صر حوادث مصنون و حسن خداداد این شاہد سراپا جمال از گزند عین اکمال حمد و ثناء محفوظ و مامون باد۔ بحر متہ البہی والہ الامجاد۔ فقط</p>		
<p>ولہ</p>		
<p>از نیرہ بازیش بسیر صہنہر تا سکے زنی بدیاد ہنروران نقش بر بروج برزودہ بر مراد طبع ۱۲۸۲ھ</p>	<p>زیر نگین کلک تو باشد سواد طبع نقش بر بروج برزودہ بر مراد طبع ۱۲۸۲ھ</p>	
<p>ولہ ایضاً</p>		
<p>از گوہر معانی کافشاںد فائز یکسر زبان تہی بودہ این کلام نگین مرہون منیعض آئینہ تنایطالع طبع ۱۲۹۵ھ</p>	<p>کلکت فکندہ بار جزوی بقالب طبع ۱۲۸۲ھ</p>	
<p>ہم آئیے از تصرفات۔ و حافی جناب حضرت مراب علی شاہ صاحب قدس سرہ حصول ماوہائے تاریخ بسنین مختلفہ ازین اشعار و فقرات ترا دیدہ کلک اعتقاد سلک محض علی بن ذوق ست کہ از ہر مصرع ہر فقرہ تارینماے چہارگانہ بصنعت لزوم از سر فقرات برے آیند و اگر حروف اوائل و اواخر فقرات جمع نمودہ حساب برگیرند۔ دو از وہ</p>		

ماده هجری هم میرسندگی یکصد و نسیست چهار تا پنج ازین نظم و نشر بمحصل سے انجمنه

چند بار دسرت آب از دیده ریزان ما کرده و اینک بد لبها بار راه کعبه غم دخوش آن عهد که ساز و برگ جز عیش بود از دل نومید و به یارب وای زین فوق	آه عمرے شد که سیل اشک این دامان ما رخنه کاین جور سپهر افکند و آب شد بدل باغم بحق جملگی سامان ما صبر و باشد علاج در و سیدر مان ما
---	---

پیدا است که جام فلک در بزم زانیان لیریز باد و به وفایست + و دور و طراری پیمان روزگار
از در و باد و ناکامی آلوده بهوش رابی + بزم شامانه اسل سینه در و نصیبان مصیبت اندوز
و سر و مطربانه اش نوای توجیه بافتیان جگر سوز + آب و دیده طوفانیان موج آلام قد و دل
خیابان بهار او + و آه بلب رسیده دل آزر دکان گزند ایام سر و جویبار او + گلپانک عبا و
نال انگیزی دلهاے شیون انگیزد و گل بهار امیدش گلکاری دیده باے سبیل ریزد و سپیده
صبحش کیشا کش انفس کفن نومیدی زیب و دوش + و سیاهی شامش - بکمال تیرگی اندوه سیه کو
پنبه جراحات دلها پر تو نا بهیاد است - و سینه افروزی داغ ناکامی کو کیهانی امید او - روزگار

از تاب اندوه صاعقه بیز - شبش از دیده انجم اشک ریز - دوره ایام و لیا لیش از دل آلام
پرومان آلوده محور جنبانی - و از اسطرلاب دیده انجم نشان اوج بیایم کو اکب حیرانی نفس
سر و اند و بگیان از حدیقه تنالیش نسیم بهاری - و سینه مجروح و لالان آلام نصیب از چشمان
هوا لیش لاله زاری + سبزه گلشن امیدش را از آبیاری سیل و دیده نشو و نما + و چهره بهار
چو دیدش را از رنگ بریده ناکامان گلگون و نهایی نشاط ایامش که چون بادام چرخ و بهلول
اندوه آرمیده + از کشاکش جفا ناکامی به چگاه روی بالیدگی ندیده - لیستش بوا داند
تاریکی پسند - و نهارش بطور کوبای سبج نومیدی آرزومند - ر با غی

پیدا است مرا گد و هر خونریز آمد دام زشب سید بدل مشک نشان	از کین سنگ که تیغ آمیز آمد و از روز بزم خم دل نمک ریز آمد
---	--

از اینجاست که ظهور ساخته جانسوز و دوقوع حادثه مصیبت تو امان ملال اندوز یعنی
 در تحال مهر تابنده گردون کمال + ماه درخشنده سمار غریب و علال + ساقی سیکده عرفا
 و حقیقت + بادیه صفت جام طریقت + زبده مشائخ حقائق آگاه + آسمان با چاه جناب
 سراب علی شاه + که دمام طایر روشن باز مزه سرایان حدائق جهان بصیر و بر خزان
 شاخ سدره هوایگر باد + از شعبده انگیزی گردون جفا کارشود نیست + بل همه از نیرنگها
 زمانه غذا نمودی + هر دیکه از دامن جفاست او مسری بسوی فلک کشیده + ای کجاست دامن
 جهل ملال مسجیان ملا اعلی رسیده + ابواب جفایش گرچه دمام بر روی جهانیان بار نیست
 و منادیش بعد از بل من مزید بلند آواز + ولیکن با کس نیست که همانچنین آوازی الطاف
 بهوای بهاریست + که سبب آب و رنگ گلستان حدوث تواند بود + و بهتر از نسیم
 انفاس بر صحن گلزار است + که حجاب و بستگی از چهره از کار آمال تواند کشود + ناله یارایان
 چمن بعد از دروز مزه آرای آمد بهار + و دیده سحاب با سپید قدم فضل گلبا آب آتش
 صحن گلزار + با دوی بطایع منصب صفائی صحن چمن سوزانده تا گوشه دامان گلزار در ملال
 نیالاید + و قمریان چمن از نو جویانگ دور باش بلند آواز + که از بر روی هجوم با و اندوه
 رای بر آمد گلها کشاید + که به سخت راهبوی شکفتگی چمن در سر + و بلبل ناکام را زیبا چمن
 امید و نظر + برگ ریزی خزان ابام در پی بهوایست + که گل کاخجوی بدین خاک نشینان
 افشاند + و از جارفنگی فلک بگویی تنایست + که عابد شمس و قمر را بسپاده لیل و نهار بنشینان
 تشنگان بادیه امید را دیده طلب حباب ساحل + و نایمیه انبساط جاوید را بهوای بدل
 ایتمل در دل + یعنی چون بعد وفات جناب میرو + و کدافروزی آن شیخ فادوس
 ختام سجادگی را احتیاج به نگین + و مکان عالی بنیاد جانشینی را حاجت به نگین است
 بهابران بفرمان نقش نگارنده محف کن فکان + حکم قضا تو امیر از نیرنگ احوال
 طبعین سمار استقامت + معنی فهم کلام موفوق الکر است + به پیش میکده حقیقت + به پیش

مینا و طریقت شمع خلوت نگاه و آگهی عرفان - نور بهای دیده قبول نزدان - مطلع با نطق
 دیده دراک ربوز وانی و آگاهی - مطرح انوار فیوضات آتشی - محققین علوم خفی و حلی بجنابت
 مولانا حیدر علی و مولوی نعمتی علی + نسیب ایوان خلافت پناهی - و تزیین انوار
 و سادۀ شاهی گردیدند - الحاح که ازین دو وجود با جو و با زائین سجادگی نوی پریرفت
 و از آبیاری سحاب لطاف کلمای آمانی و آمال در صحن دلها شکفته + ناک جان شینی را
 کلاه کامیابی بر سر + و وجود سجادگی را تشریف قبول در سر - با ده پیایان نرم انبساط جان
 جام شادمانی برکت + و گوهر طلبان سواصل مدعا را آب سامع کاجوی دامن صدف - ز فر
 سنجان بزم ادب بسر و داین ابیات و بحسب بلند آواز + و مرده سرایان نخل طربان و
 این مبارک باد و ساز - غزل

<p>باقیم حقیقت زیب و شاه چنین باید ز رمز علم و دین ما هر سواد حال نهان ماهر ز نور حق دلش تابان بود شمع ره بردان ز کام دل بخوان حریفی از ارقام شمی با بحد آمد دایان آرزویم شهد آموست بیاد و قافا لم جیب بر لوج ادب اینجا</p>	<p>با وج استقامت و به بین ما هر چنین باید حقیقت فیم باطن پس دل آگاهی چنین باید بر احوش شب روانش مشعل راه چنین باید کز الواح ارادت نقش دلخواهی چنین باید که نوش اکنون به پیش جان بجز چنین باید بیغی آتچنان هم خاک درگاه چنین باید</p>
--	---

و عاصیه

آئی تا عابد مهر و ماه سجده گزار مصلاهی آسمانیست + آستانه جاه و جلالتش دانهام سجده گاه
 خاص و عام - و ما دایمیکه انامل ایام ولیایی وانه چندان سجده سیلانیست + وجود با وجود
 کمالتش مدام چون ایام سجده پیشوا و طالبان نام باد - فقط

تاریخ و کیم

چون در گل او بوئے بقایت نشاید
 گلچین بهار چستان فنا شد

پیداست که جز رنگ زیان سود ندارد
 آواز هفتصدیدن او کوس جیلست
 وان گل که ز راه و دوش عیش برافشانند
 هر بوالهوسی که ز پی تلکشت در آمد
 گریان بچمن میگذرد ایبر بهاری
 در دهر بدین پهلوسه هم راحت اندوه
 لرزیت بهم شادی و غم دامن خورشید
 زینب است که از گردن ایام و لیالی
 روز نوعید آمد بهفت شب قدر
 زردون زده در نیل و شفق جامه بشاپ
 هیات که آن شیخ زمان قدوه دوران
 بر حکم قضا داو زمام از کف هستی
 زین غم بسرم آه سپرس آنچه که بگذشت
 سیلاب تنور آمده هر قطره چشم
 گرچه ز غم رحلت خورشید کمالات
 لیکن افق افروزی آن مهرارم تاب
 یعنی پس این واقعه اخلاف که امش
 اخروخت به بیت الشرف آن نیراکبر
 این مهر طریقت شد و آن مرکز ارشاد
 از تاب صفا بخش دل این مه و خورشید
 لای دل بسکون با من که در جام جهان بین

سر سبز دلی که همه مانند خاشاک
 هر غنچه سر بسته درین باغ که دشت
 دامان تناسل پر از قار جفا شد
 از دلی نفس بر زود و بمره صبا شد
 گریه بدندان بیوس خنده نما شد
 چون نقشه مهتاب که توام به صبا شد
 از گریه کسوف انیمه آلوده چرا شد
 ماه آمد و مهری افق آرا می فاش شد
 افروخت سحر شمع بقا نوس خفا شد
 شده است قدیر فلک پشت و نما شد
 دامن ترجمان چید و سوخت دار فنا شد
 سرفاقله منزل تسلیم و رضا شد
 با جان غنیم نتوان گفت چا شد
 هر دیده مامبد طوفان بلا شد
 پیدا شو فلک در نظم تنگ قضا شد
 از پرتو خود پینه داغ دل با شد
 چون مهر و قمر زیب ده اوج علا شد
 و آن نیر اصغر به پیش شمع هدی شد
 این بهالک راه آمد و آینه راه نما شد
 الحق که جهان مطلع انوار صفا شد
 در لیت نمود و اگر گنج چرخ رجا شد

<p>چتر آمدہ خوشید اگر بال بہا شد صیدے دگر انیک ہدف تیر و عاشد گل عطر فروش ست اگر باہر صیاست تابان ست افق ہر اگر گوشہ گراشد رد و ہر ہوشید و ہر جلوہ نما شد ۱۲۷۵ھ</p>	<p>حقا بہر ہم ساقیہ الطاف بہا نیست بشکست اگر بال آجیدم رم صیدے ساغر بچن نیست اگر دور بہار ست گر مرہب سباب ست تجلیش عیان ست مصداق مقال آمدہ این مصرعہ تاریخ</p>
--	--

قطعہ تاریخ از منشی مولوی باد سے علی صاحب مرحوم

<p>محل بسفر بست از دنیا مولانا شاہ تراز علی مقبول خدا و نبی ز ازل مظلوم جان جهان فضل پا مال غش غایب شاہد زین نام پر لب ہر احد ای واقف روضی آگاہی لوری از انوار آلبی رجوش چو گزشت از چرخ کہن مفلوک بینان گزین ۱۲۷۵ھ</p>	<p>بگزیدہ جدای و ای دلا مولانا شاہ تراز علی حب با بدال ولی اجل مولانا شاہ تراز علی آہ ای زابہ آہ اسے عابد مولانا شاہ تراز علی ماہ اوج مجدد جاہی مولانا شاہ تراز علی زود آوی و جاہی آباد کہن مولانا شاہ تراز علی ۱۲۷۵ھ</p>
---	--

ولہ ایضاً تاریخ خلافت

<p>عازم حسلہ برین گردید مولانا تراز مہر و سماہ ابتدا بگذاشتہ دو نور عین اکبر شان حضرت حیدر علی والا مقام التفاتش ناقصان را مکنند کامل عیار نیر اصغر کہ شد از نور علم و معرفت ابلغ از تصرف باشد پیش ہر بار یک بن آدمیت از ادب آموزیش حاصل شد</p>	<p>آنکہ از آبا سلسل یافت ارث انبیا کز فروغ رہبری بخشند عالم را ضیا زینت بزم طریقت با و کار اصغیا خاک را نیم نکاہش سے نہا پد کیمیا کو کب اوج ہدایت رہنمائے اذ کیا در کثایت نام پاک آن اجل الاتقیا روید از فیضش بجا ک شود بہم مردم گیا</p>
---	--

ز پانز آه ز شهر حبسادی الاوٹے ازین سراس سپنج بلبست رخت سفر سیاه پوشش دو عالم از ماتمش گردید جنک و فتنم و راندیش سر فرو بردم بگفت با لقب غیبی ز قطبی دلریش	ز پاس آتشب یوم الاحد چو شایق شد حضور شایده خود عارف حقایق شد کسی نه بود که این عم بردنه لایق شد همین که طبع به بحر طلب مغرق شد میان هفت نو سال واصل حق شد
---	---

تایخ طبع ثانی

قطعه تایخ از نتیجه فکر صاحبان محمد نورالدین صاحب علوی کاکور و تخلص کنفی

این کلام جناب شاه تراب گفت کیفی سکنه شاه تراب	طبع گردید باز در یک جلد سال تایخ طبع طرز جدید
--	--

خاتمه الطبع

الحمد لله و الحمد له که مجموعه فضل و بلاغت و دقت فیض و فصاحت عینی کلام نظام فیض بخش
هر خاص نظام هادی راه شریعت عالم طریق حقیقت حضرت مرشد جناب شاه تراب علی
قلندر قدس سره العزیز از توجه عارف بالله خلف حلیف اکبر حضرت مولانا مولوی محمد حبیب رشتا
صاحب قلندر کمال عجلت در ریاست راهپویش طبع سرکاری از اتهام عیاجاب علی القاب
مولوی محمد وسیم الدین صاحب علوی کاکوری در سن ۱۳۳۲ هجری از حلیه طبع آراسته و پیرا گشته و

